

MISSINGIUT - Akiitsut akiitsunillu akilersuineq pillugit nalunaarusiaq 22.

27. september 2016-imeersoq - tusarniaassut

Imarisai

Siulequt.....	4
Executive summary (politikkikkut anguniaqarluni aalajangiisartoq)	6
– Workshoppennissap aggersup ingerlanneqareernerata kingunitsiangua imarisai suliarineqassapput 1.	
Aallaqqaasiut	6
1.1. Pisortatigoortumik tunuliaqutaasoq - Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip UKA 2015/96-ip suliarineqarnera pillugu.....	7
1.2. Akiitsunik ajornartorsiuteqarnermi inuiaqatigiinnut malitsingi aamma tamatuma nassatarisaanik ajornartorsiornerit.....	7
Inuit aalajangersimasumik angerlarsimaffeqanngitsut amerliartortut	8
Anisitsisarnerit amerliartortut qaffasissullu	8
2. Akiitsunik ajornartorsiuteqarneq pillugu paasissutissat ilisimasallu.....	12
2.1. Akiligassaqarfimmi inatsisit pillugit malittarisassat.....	12
Namminersorlutik Oqartussani nalikilliliinernik periutsit	12
Kommunini nalikilliliinermut periutsit allanngortitsinissamullu pisariaqartitsinermut eqqarsaatersuutit.	13
2.2. Akiitsut akiitsullu ineriartorneri pillugit paasissutissat.....	14
2.3. Ineqarnermut tunngasut	20
Imermik kiassarnermillu naatsorsuisarneq pillugu ajornartorsiut	26
Nuuttunit akiitsut akiligassat immikkut pillugit.....	28
Inissiat atorneqanngittarnerinik ajornartorsiut	29
Ineqarfimmi akiitsoqarnerup kingunerisaanik aningaasartuutit.....	29
Ineqarnermut tapiissutit aamma ineqarnermut immikkoortumut realkreditlån-it pillugit.....	30
2.4. Akilersuutit immikkut pillugit	31
2.5. Ulluunerani paaqqinnittarfiit pillugit immikkut.....	35
2.6. Pisortanit ikiorsiissutinik utertitsisussaataaneq immikkut.....	36
2.7. Eqqagassalerineq immikkut.....	37
2.8. Akiligassanik akiliisitsiniarnermut tunngatillugu akissarsianik tunniussisarnermik ataqatigiissaarineq 38	
Missingersuutit PBS-imillu atuineq	39
2.9. Aningaaserivinnut, kviklåninut akiitsut aamma aningaasanoortarneq (ludomani) immikkut	39

2.10 Aningaasatigut ajornartorsiuteqartut pillugit paasissutissat pitsaanerusut	40
3. Ajornartorsiutit.....	41
3.1 Paasissutissanik katersineq- akiitsoqartarnek pillugu ajornartorsiutit assigiinngitsut	41
Akiliisinnaassuseqannginneq - isertitakitsut	41
Akiliisinnaassuseqannginneq – akunnattumik isertitallit isertitaqqortuullu.....	41
3.2 Ineqarnermut suliaasaqarfimmi ajornartorsiutit immikkut.....	42
4. Aaqqiissutissaasinnaasut.....	46
4.1 Akiitsut pinaveersaartinnissaannut annikillissinnissaannullu suliniarneq assigiinngisitaartoq pisariaqarpoq.....	46
Innuttaasunut akiliisinnaassuseqanngitsunut tunngatillugu aaqqiissutaasinnaasoq tassaaavoq:	46
Innuttaasunut akileerusussuseqanngitsunut tunngatillugu aaqqiissutaasinnaasut:	46
4.2 Ineqarneq pillugu immikkut:	47
4.2 Ineqarnermut suliaasaqarfimmi akiligassanik kinguaattoorutaasunik akiliisitsiniarnermi ataqatigiissumik suliniuteqarneq	47
Attartorneq pillugu inatsimmik tulluarsaaneq	48
4.3 Nuna tamakkerlugu pimoorussinerusumik digitaliseriinermit suliniuteqarneq	51
4.4 Kommuni utoqqarnut missingersuusiornertarnera/akiliisitsisarnera pitsaasoq	52
4.5 Ilanngaassivik.....	53
5. Siunnersuisarfimmik pilersitsisinnaaneq.....	54
5.1 Ilaqutariinnut anisitaanngujoortunut akiitsut pillugit siunnersuinermit misiliilluni aaqqiinerit pillugit siunnersuutaagallartut isumaliutillu.....	56
5.2 Kalaallit Nunaanni misiliummik suliniut pigiliunneqartussaqa.....	58
5.3 Akiitsut pillugit siunnersueriaasiusinnaasoq pillugu workshopperneq.....	59
6. Suliap ingerlaqqinnissaanut iliuusissatullu pilersaarummut siunnersuut – workshopip kingorna	60
Ilanngussat.....	61
Ilanngussaq 1: Kommuneqarfik sermersuumi piffissami 2013-2015-imi utertitseqqinnissamut ikiorsiissutit.....	61
Ilanngussaq 2. Ombudsmandip immikkoortumi paasissutissanik paarlaasseqatigiittarneq pillugu oqaaseqaataata – imarisai workshoppernermi eqqartorneqassapput kingornalu inissinneqarlutik	63
Bilag 3. Akiitsoqarneq akiitsunillu akilersuineq pillugu workshoppertitsinermit inerniliussat innersuussutillu	64

Siulequt

Naalackersuisut aprili 2016-imi attassisinnaanermut siuariartortitsinissamullu pilersaarummik saqqummiussippot, 2030-p tungaanut pisortani aningaasaqarnermik, siuariartornermik suliffeqarnerullu tungaatigut attanneqarsinnaasumik qulakkeerinnittussamik.

Pilersaarut ilaatigut innuttaasut ataasiakkaat kiisalu ilaqutariit imminnut pilersornerunissaannut akimuisumik tunngaviuvoq, politikikkut anguniakkat anguniarlugit, matuma ataani aningaasaqarnikkut immiut napatinnerunissaq, ukiuni aggersuni iluarsartuusseqqinnissanut suliniutissanullu pisariaqartinneqartunut tunngaviussalluni.

Attassisinnaanermut siuariartornermullu pilersaarut matuma ataani 4-nik iluarsartuusseqqinnermi sammivinnik imaqqarpoq, taakkunanga marluk akiitsunut akiitsunillu akilersuineq pillugu nalunaarusiamut matumunnga immikkut attuumassuteqarput: atugarissaarnissamat ikiorsiissutinik, akileraartitsisoqarfimmik ineqarnermullu suliassaqarfimmik iluarsaaqqinnikkut annertusisamik immiut pilersulerneramik kiisalu pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq.

Siunnersuisoqarfimmik inunnik akiitsoqartunik siunnersuisinnaasumik ikiuisinnaasumillu pilersitsinissamat periarfissat pillugit nalunaarusiornissaq pillugu Naalackersuisut peqquneqarnissaannik aalajangiiffigisassatut siunnersuutip UKA 2015-imi akuerineqarneranit, akiitsut akiitsunillu akilersuineq pillugu nalunaarusiaq aallaaveqqarpoq. Innuttaasut akiitsullit akiitsuminnik akilersuinissaat siunertaralugu sullissisunit attuumassuteqartunit, akeqanngitsumik siunnersorneqarnissamat neqeroorfigineqartarnissaat anguniagaavoq.

Sammissaq tamanna aamma nalunaarusiami ilaavoq, inuiaqatigiinni akiitsoqarnerup annertuup tunngaviisa ersersinniarneri pissutigalugit annertunerusumik isiginninnerulluni taakkunani isertitaqatigiit sorliit akiitsoqarnerisut, nunap suani najugaqarnerisut kiisalu immikkoortumi inatsisinut ataqatigiinneranut agguataarlugit.

Taamaasilluni ajornartorsiut annikillisinnaarlugu aqqiissutissanik nassaarniaraanni, assigiinngisitaartumik suleriuseqarnissaq ersissaaq. Tamanna eqimattanut akiliisinnaagaluarlutik akileerusussuseqanngitsunut kiisalu akileerusuttunut kisianni akiliisinnaanngitsunut.

Pisortat innuttaasut pisariaqartitsisut angusassamik toraagaqarlutik ikiussavaat, kisiannili aamma innuttaasunut tulluurtumik piunasaqaateqassallutik, nammineq akisussaaneq naleqassuserlu pilerseqqissinnaaniassammassuk. Tassa innuttaasut siunnersorneqassapput ikiorneqarlutillu ajornartorsiutitik sapinngisamik namminneerlutik aqqiisinnassammattigit. Peqatigitillugu innuttaasut piviusumik ikiorneqarnissamik pisariaqartitsinngitsut namminnerlu akiliisinnassuseqartut, isumaginninnikkut ataqatigiissummik aqqiissuussinernut, aningaasatigut sulisoqarniarnikkullu ajornartorsioreersunut nanertuutaanissamat taarsiullugu, akilersuutitik akilersinnaaqqullugit tamatumunnga kajumissaarneqassapput.

Innuttaasut akiitsuisa appartinnissaannut akiitsullu ineriartornissaasa pinaversaartinneqarnissaat politikikkut iliuuseqarnerup pisariaqartup ersersissavaa. Nalunaarusiattaq takutipkaa ajornaatsumik aqqiissutissaqanngitsoq. Suliaqarfinni arlalinni piviusumik suliniutissanik innersuussivoq, taakku ilai ajornanngitsumik ingerlanneqarsinnaapput ilaali iluarsartuusseqqinnerit ingerlateqqinnerannut, immikkut isumaginninnermut kiisalu ineqarnermut suliaqarfimmi ataqatigiissutut isigineqassapput.

Innersuussinerup ilaatut misiliummik aaqqiisoqassaaq annertusisamik siunnersuilluni suliniarnermik, tamanna kalaallit nunaanni akiitsoqarnermik ajornartorsiuteqarneq pillugu ilisimasaqarnerulerniarnermut iluaqutaasinnaavoq. Nalunaarusiap takutippaa, annertusisamik siunnersuilluni suliniarneq kisimi iluaqutaasinnaangitsoq, suliniullu akiitsut annertuut annikillisarniarneranni pinaversaatinniarnerinilu immaqa pisariaqavissuunngitsoq.

Nalunaarusiaq tusarniaassutigineqareerpoq, soorlu innersuussutit piviusunngortinniarlugit workshoppertitsinissaq ujartorneqartoq. Workshoppernermit tassani inernerusut ilanngussatut immikkut ilanngunneqassapput, ilanngussaq 3.

Naalakkersuisut akuusut allat attuumassutillit peqatigalugit, matuma ataani kommunit aamma aningaaseriviit, nalunaarusiaq malittareqqinniarpaat Inatsisartunut tunniunneqarneranut ilassutitut.

Executive summary (politikkikkut anguniaqarluni aalajangiisartoq)

Kingullertut allanneqassaaq, ilaatigut tunngavigisanik, ajornartorsiutinik pingaarnernik kaammattuutinillu imaqassaaq

- Workshoppennissap aggersup ingerlanneqareernerata kingunitsianngua imarisai suliarineqassapput

1. Aallaqqaasiut

1.1. Pisortatigoortumik tunuliaqutaasoq - Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip UKA 2015/96-ip suliarineqarnera pillugu

Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnermi 2015-imi aalajangiiffigisassatut siunnersuut tullituttoq akuersissutigaa:

"Siunnersuisoqarfimmik inunnik akiitsoqartunik siunnersuisinnaasumik ikiuisinnaasumillu pilersitsinissamut periarfissat pillugit nalunaarusiornissaq pillugu Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Siunertaasussa qanoq akiitsut annikillisarnerlugit immikkut ilisimasallit ikiortigalugit akiitsoqartunik akeqanngitsumik siunnersuisarnissaq.

Aamma siunertaasinnaavoq pinaversaartitsinermik suliniuteqarnerq, soorlu namminerisamik aningaasaqarnermik aqutsinissamut ilinniartinneqarnissamut neqerooruteqarnikkut kiisalu akiitsut akilernissaanut pivusorsiortuunngitsunik, akilersuinissamut immikkut suliniuteqarnermik imaqtumik.

Nalunaarummi taamatut siunnersuisoqarfimmi suliassat suuneri aammalu immikkut ilisimasallit tassunga iluaqutigineqarsinnaanersut nassuiarneqassapput, kiisalu taamatut siunnersuisoqarfiliorerup ingerlanneqarnera Nunatta Karsianut qanoq ukiumut akeqarumaarnersoq. Nalunaarussiaq 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnissaq sioqqullugu naammassereerneqarsimassaaq.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuummut Naalakkersuisut akissummini ilaatigut saqqummiussipput:

"Akiitsoqartunik siunnersuisoqarfimmut aningaasartuutit siunnersuuteqartumit ukiumut 5 mio. kr.-nit missaanniissasoq taamungaannaq annertussusilerneqarpoq, tamanna kukkuneruallaarunangilaq, tassami apeqqutaavoq, siunnersuisoqarfik qanoq angitigissanersoq, aamma angalasarnerit suut attuumassuteqassanersut. Naalakkersuisut isumaat malillugu pingaaruteqarpoq, akiitsoqartunik siunnersuineq oqarasuaat assigisaaluunniit kisiat atorlugu toqqaannartumik ataatsimiinnerit atorlugit ingerlanneqartassasoq, taamaamat sapinngisamik akiitsullit amerlasuut anguneqassappata angalanerit ikinngitsut naatsorsuutigineqartariaqarput. Oqaatigineqarsinnaavoq suliassat taakku siuliani eqqaaneqartut 284.000-t missaanniittut inunntut ataasiakkaanut 30.000-t missaanniittunut agguataarneqarsimammata, taamaamat siunnersuisoqarfik pineqartoq annertooujussuarmik suliassaqartussaavoq.

Akiitsoqartunik siunnersuisoqarfik qanorluunniit pitsaasumik sunniuteqaralarpat, pitsaanerpaajussagalarpoq, innuttaasut ataasiakkaat akiitsuminnik isumaginninnissaminnut ikiorneqarnissaminnik pisariaqartitsineq ajortuuppata. Atortoq llanngaassivik innuttaasut amerlasuut siunissami anigugassaannngitsunik akiitsoqalinnginnissaannut sunniuteqartussaassaaq, tamatumali saniatigut siumut sammisumik innuttaasut aningaasanik atuinermut atatillugu pitsaanerumik atuisarnissaat anguniarneqartariaqarpoq, assersuutigalugu meeqqat atuarfianni atuaqatigiit angajullit sammisat taakku tungaatigut annertunerumik pitsaanerumillu ilinniartinneqarnerisigut."

1.2 Akiitsunik ajornartorsiuteqarnermi inuiaqatigiinnut malitsingi aamma tamatuma nassatarisaanik ajornartorsiornerit

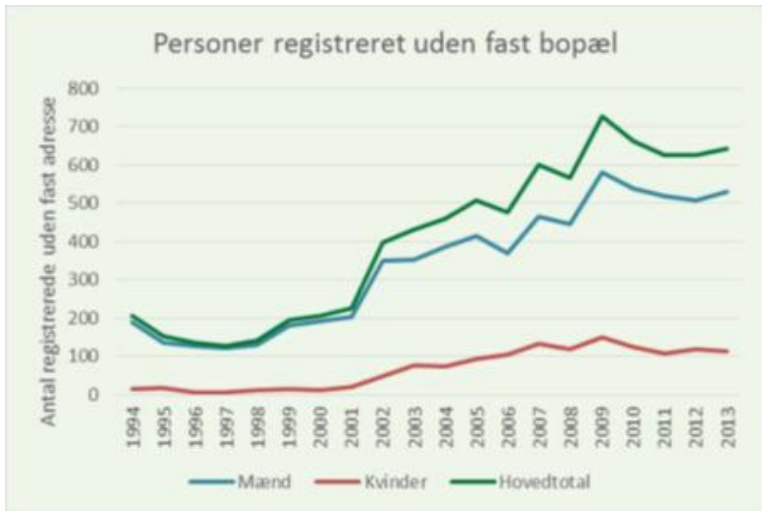
Aningaasarliorneq akiitsullu amerliartornerat ilaqutariinnut innuttaasunullu kisermaanut annertuumik inuuniarikkut sunniuteqartarput. Inunntut sunniutaasut arlaliusinnaapput, matuma ataani inuttut

ajattugaaneq, inigisamit anisitaaneq kingornalu angerlarsimaffeqanngitsunngorneq, imigassamik ajornartorsiuteqarneq il.il. Killormoortuanik inuttut ajornartorsiutit aamma nammineq aningaasaqarnermik paasinnissinnaannginneq akiitsoqalernerimik kinguneqarsinnaavoq, tamanna inuttut ajornartorsiuteqarnerup ajornerulerneranik kinguneqarsinnaavoq.

Inuit aalajangersimasumik angerlarsimaffeqanngitsut amerliartortut

Titartagaq 1.1-imi takuneqarsinnaavoq inuit aalajangersimasumik angerlarsimaffeqanngitsut amerliartupiloorsimasut, taamaasillunilu inuuniarnikkut ajornartorsiutillit aamma amerlisimallutik. Inuit aalajangersimasumik angerlarsimaffeqanngitsut amerliartornerat assigiissutut isikkoqarpoq. Ilaqutariit inigisaminnit anisitaasartut amerliartorsimapput tamatumunnga pissutaasorisat ilagaat inissiaatileqatigiiffiitimmikkoortumi sukannernerusumik aqutsilernerisa kingunerigaa.

Titartagaq 1.1: Aalajangersimasumik angerlarsimaffeqanngitsutut nalunaarsukkat

Pissarsivik: Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqanngitsutut inuuneq

Titartagaq 1.1-imili kisitsisiviit qularnartoqartinneqassapput. Tamatumunnga peqqutit assigiinngitsuupput:

- Inuit najugaat pillugit paasissutissat toqqammavigisat pitsaanerpaanngillat. Adresseregisterimik eqqornerusumik pilersitsinikkut, tungaviumik paasissutissaasivimmik suliaqarneq tamatumunnga aqqiinissamut taperseeqataassaaq. Anguniagaavoq adresseregisteri 2018-imit aallarnertumik pilersinneqareersimassasoq.
- Inuit, ilaqtutami imaluunniit ikinngutimi inaannut nuussimagunik, ilaatigut tamatuma innuttaasut allattorsimaffiannut nalunaarutiginnissaa kajumerineq ajorpaat, tamatumami nuuffigisap ineqarnermut tapiissutaanut sunniuteqarsinnaammat.

Anisitsisarnerit amerliartortut qaffasissullu

Tabeli 1.1 Akileeqqusissutit, taamaatitsinermik allakkat kiisalu 2015-imit anisitsinissamut piumasaqaatit (politinut allakkat) kiisalu anisitsinert Iserit A/S-imit kiisalu INI A/S-imit suliarineqartut

Illoqarfik	Akileeqqusissutit	Taamaatitsinermik allakkat	Politiinut allakkat	Anisitsinert
------------	-------------------	----------------------------	---------------------	--------------

Nuna tamakkerlugu katillugit	22.786	4.573	1.661	255
-------------------------------------	---------------	--------------	--------------	------------

Pissarsivik: Iserit A/S aamma INI A/S

Akiliisinnaangissuseqarneq pissutiginerullugu, ilaqutariit iniminniit anisitaasartut ullumikkut amerlavallaarujussuarput tak. tabeli 1.1. Piffissami 1.1.2015-imit 31.12.2015-imut A/S Inissiatileqatigiiffik INI anisitsinissamat piumasaqaatinik 1.399-nik nassiussisimavoq, tamatumani ineqarnermut akiliineq ajorneq pissutaanerpaalluni. Piffissami 2005-2012 ukiumut agguaqatigiissillugu 1.264-inik anisitsinissamat piumasaqaatinik politiinut nassiussisoqartarpoq.¹ Tamanna inissiatileqatigiiffinnut politiinullu suliakkersuutaarujussuarpoq.

Anisitsinissamat piumasaqaatit tamarmik piviusunnngortinneqarneq ajorput, kisiannili halvfamsikkut qiteqqunneraniilli inuit aalajangersimasumik angerlarsimaffeqanngitsut adresseqanngitsullu nalunaarsorneqarsimasut amerliartorsimapput. Inuit aalajangersimasumik adresseqanngitsut angerlarsimaffeqanngitsullu nalunaarsorneqarsimasut halvfamsikkut qeqqanni hundredit missaanniipput, 2009-2013-imi seks-syv hundredit missaanniissimallutik.²

Attartortoq inissiatileqatigiiffimmit inimit anisitaaguni, inoqutigiit inissiami ineeqqami inissiigallarfirmik neqeroofiqineqartarput, allanik ineqateqarlutik, iggavik perusersartarfik uffarfillu najugaqartullu allat avittarpaat. Kisermaajugaanni piumaffiqineqartoqarsinnaavoq inimik avitseqateqarnissaq. Naak tunngavittut isumaginninnermi suliasaagaluartoq, inissiatileqatigiiffiup inissiigallarneq qaammatini pingasuni akilertarpa. Tamatuma kingorna inissiatileqatigiiffiup inissiigallarnissap akilernissaanut neqeroorut atorunnaartarpoq.

Iserit A/S aamma INI A/S-ip siunertamat tassunga 2015-imi katillugit 7,0 mio. kr.-it missaat atorsimavaat. Apeqqutaavorli, inissiatileqatigiiffiit – taamaasillunilu attartortut sinnerisa – tamatuma akilernissaat tulluartuunersoq, imaluunniit isumaginninnikkut tamanna suliarineqartussaagaluarpa?

Taamaattumik Nuummiunersoq inissiigallarnissamat pisariaqartitsineq tunngavigalugu Namminersorlutik Oqartussat inissiigallartarfirmik pilersitsipput, taannali pissutsit assigiinngitsut pissutigalugit inoqanngilaq, matuma ataani INI A/S aamma Iserit A/S namminneq inissiigallartarfirmik peqarmata. Namminersorlutik Oqartussat maannakkut Kommuneqarfik Sermersooq oqaloqatigaa allatut atorneqarsinnaaneranut periarfissat pillugit, soorlu angerlarsimaffeqanngitsunut unnuisarfittut.

Iserit A/S inissiigallartarneq pillugu ima nalunaaruteqarpoq. 2015-ip naanerani inuit/inoqutigiit 10-t illoqarfinnut agguarlugit inissinneqarallarsimapput:

¹ Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqanngitsutut inuuneq, SBI 2013, qupp.187. Nalunaarusiaq "Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqanngitsutut inuuneq" SBI-mit 2013-imi suliarineqartoq, pissutsinik inuunermilu pisunik arlalinnik kisermaat ilaqutariillu akiitsoqalersarnerannut, inissitaagallarnermik angerlarsimaffeerunnermillu kinguneqartitsisartunik, tikkuaavoq.

² Ibid

Genhusning ultimo 2015	
Nuuk	2
Paamiut	4
Tasiilaq	3
Ittoqqo	1
I alt	10

Assiganik Ini A/S ima nalunaaruteqarpoq:

Inissiigallernerit 2015	
Nanortalik	6
Qaqortoq	26
Narsaq	38
Paamiut	10
Nuuk	5
Maniitsoq	15
Sisimiut	1
Kangaatsiaq	0
Aasiaat	10
Qasigiannuit	18
Ilulissat	24
Qeqertarsuaq	0
Uummannaq	0
Upernavik	1
Qaanaaq	0
Tasiilaq	0
Ittoqqortoormiit	0
2015-imut katillugit	154

Anisitsinerit 218-it inissiigallernerillu amerlassusiisa assigiinngissutaat (255) ilimanarpoq, pineqartut anisitaareernermi kingorna inigisassaminnik namminneq nassaarsimanerat.

Aningaasaqarnikkut pissutsinut, inuppassuarnut akiitsoqalersitsisartut, inigisamit anisitaanernut ilaannullu piffissami sivisunerusumi angerlarsimaffeqannginnermut pissutaasartut, arlaliugunarpur, matuma ataani pisut soorlu suliffissaaleqineq, avinneq, ilaqutariinni toqusoqarnera, sulinermi ajutoorneq il.il. kiisalu inuuniarnermi pisut ajornakusoortut, soorlu isertitakinneq aamma isertitat nikerartut, nammineq inuunerme inissisimanermik paasinnissinnaannginneq assigisaalu.

Danmarkimi anisitaasernerit pillugit nalunaarusiami 2008-imeersumi (SFI) erserpoq, najugaqartut anisitaasut 75 pct-iisa nalileraat, aningaasaqarnertik nammineq aqussinnaanagu.³ Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqanngitsutut inuuneq pillugu nalunaarusiaq aamma tassunga tikkuaavoq.

Taamaattumik suliniarnermik sakkortunerusumik ersarinnerusumillu pinaversaartitsisumik pisariaqartitsisoqarpoq immikkoortuni arlalinni. Matumani innuttaasunut akiitsulinnut aningaasaqarneq pillugu, inatsisitigut kiisalu isumaginnikkut siunnersuisinnaasunik immikkoortunik immikkut ittunik pisariaqartitsisoqarsinnaavoq, soorlu llanngaassivik akiitsoqalersarneq pinaveersaartinniarlugu iluaqutaasinnaasoq.

³ "Attartortut soq inigisaminnit anisitaasarpat taassumalu kingunerisai", SFI 2008.

Boksi oqaasertalik 1.1-imi suliaq piviusoq oqaluttuarineqarpoq, taassuma takutissavaa akiitsoqarnermik akiligassaqarnermillu ajornartorsiuteqarneq, taamaallaat kisitsisitigut paasissutissanut aamma aningaasaqarnikkut piomassuseqalersitsiniarluni aaqqissuussaannermut apeqqutinut annikillisinneqarsinnaangitsut. Suliani amerlasuuni suliat naammassiuminaatsuusinnaapput, ajornartorsiutit kinguaariit tulliannut ingerlaqqinnissai pinngitsoortinniarlugit pisortani anguniagaqarluni suliniuteqarnermik pisariaqartitsisut.

Boksi oqaasertalik 1.1 – suliaq

NN

Arnaq – 51-inik ukiulik – kisermaa

Najugaqarnermiit najugaarunnermut

Pissut arlallit kingunerivaat, NN imminut isumaginissaminik ajornakusoortitsilermat:

”Aqqaluara nassaarisinnaajunnaarpara. Paasinarsivoq, Danmarkimi toqusut inaanniittoq.

Taava ikinngutiginerpaasama ilaat ataaseq. Pinngitsaalivaanga, aamma tamatuma kinguinnguutigut, toquvoq, eqqartuussineq sulii aallartinneqanngitsoq. Pisunik amerlasuunik pisoqarpoq, taava aamma aningaasaqarnera aqussinnaajunnaarpara. Imertalerpunga, aamma aningaasat imigassamut atulerlugit”, oqarpoq.

Taamaattumik illumut akiliut aningaasassaqartissimanngilaa, aamma najukkaminut anisinneqarpoq. Tamanna 2006-imi pivoq.

Kommunimit ikiorneqarnissaq misilissimagaluarpa. ”Uanga nammeneq pisuullunga, ajortumik pisoqarsimasoq, kisianni ikioqqullunga oqarfigisaraluarpakka [kommunimiittut], ikiorneqarnissara pisariaqartillugu. Tamanna panimma inunngorneraniilli aallartippoq taava aamma ernerma inunngornerata kingorna. Isumaqaqpunga, erninerma nikallungatileqqasimagaanga”. Meerai 1980-ikkunni inunngorput.

Pissarsivik: Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqaqngitsutut inuuneq, SBI 2013, qupp. 148

2. Akiitsunik ajornartorsiuteqarneq pillugu paasissutissat ilisimasallu

2.1 Akiligassaqarfimmi inatsisit pillugit malittarisassat

Namminersorlutik Oqartussani nalikilliliinernik periutsit

Akiliuteqannginneq

Namminersorlutik Oqartussat immikkoortortaqaarfiini nalikilliliinerit, Namminersorlutik Oqartussat Naatsorsuuserinerimi najoqqutassaat naapertorlugu pisassapput, kiisalu ullup akiliiffissap kingulliup kingorna kingusinnerpaamik qaammatit 6 qaangiuppata pisassat naatsorsuutini nalikillissineqassapput.

Akilerartarnermut Aqutsisoqarfimmut tunniussineq

Pisassat akilerneqarsimangippata imaluunniit amigartumik akilerneqarsimappata, pisassat akilersinniarlugit Akilerartarnermut Aqutsisoqarfimmut tunniunneqassapput. Assiganik pisassat Akilerartarnermut Aqutsisoqarfimmut tunniunneqassapput, paasineqarpat, akiitsulik akilersuiunnaarsimasoq, akiliisinnaajunnaarsimasoq imaluunniit toqkkut qimagussimasoq.

Immikkoortortap pisassat akilerneqanngitsut Akilerartarnermut Aqutsisoqarfimmut tunniussinerminut peqatigitillugu, immikkoortortap pisassat pineqartut naatsorsuutini nalikillissavai.

Inatsilerinikkut akiitsulimmut piumasaqarsinnaaneq Akilerartarnermut Aqutsisoqarfimmiippoq, akiitsulimmut suliaq ataqatigiissassavaa, immaqalu Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivik aamma Eqqartuussisuuneqarfik. Akiitsunik akiliisitsineq akissarsianit ilanngaanikkut, akiligassat ilanngullugit naatsorsuussinikkut, akiliussinikkut il.il. nalinginnaasumik pisassaaq.

Pisassanut akiliinerit Akilerartarnermut Aqutsisoqarfimmut tunniunneqarsimasut nunatta karsianut tuttarput immikkoortunut ataasiakkaanut tunnatik.

Akiliisinnaajunnaarnerit, akiitsunik isumakkeerinninneq aamma toqusoqarsimatillugu suliat

Akiliisinnaajunnaarnerit, akiitsunik isumakkeerinninnerit aamma toqusoqarsimatillugu sulianik Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivimmi naammassinninnermut atatillugu, pigisat akiitsut tamaasa akilersinnaangippagit, akilerneqanngitsut Akilerartarnermut Aqutsisoqarfiup nalikillissavai.

Akilerneqarsinnaanngitsut aamma pisoqalisut

Akiligassallip akiitsuni maanna imaluunniit siunissami akilersinnaanngikkai naatsorsuutigineqarpat, akiitsunik isumakkeerfiginninneq periarfissaasinnaavoq. Tamanna Akilerartarnermut Aqutsisoqarfimmit pisinnaavoq, taamaallaat akiitsut akileraarutininut tunngappata, imaluunniit Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivikkut (akiitsunik isumakkeerinninneq).

Aammalu akiitsulinni ataasiakkaani akiliisinnaassuseq ima annikitsigisinnaavoq, akiistut pisoqalisinnaasarlutik. Taama pisoqartillugu Akilerartarnermut Aqutsisoqarfik nalinginnaasumik pisoqalisunik taamaatitsineq ajorpoq, tamannami akiligassaqaarfiup (namminersorlutik oqartussat) aamma akiligassallip (akiitsulik) iluaqutigiunnaangimmagu. Pisuni taamaattuni Akilerartarnermut Aqutsisoqarfiup akiitsut nalikillisarpai.

Taamatullu pisisinnaavoq, Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik pisassanik akiligassanik, piffissaq pisoqaliffissaat nallilivissoq tiguisarluni. Pisuni taamaattuni pisoqalisunik taamaatitsinissaq angumerineqarsinnaavoq.

Kommunini nalikilliliinerit periutsit allangortitsinissamullu pisariaqartitsinerit eqqarsaatersuutit.

Kommunit nammineq akiligassiissutitik pillugit akiliisitsiniaanermik isumaginnittarput. Piffissaq akiliiffissaq qaangerneqaraangat pissarsiassat akiliisitsiniarnermik aaqqissuussaqaq aqutugalugu akiliisitsiniarnermut/Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmut nassiunneqassaaq. Tamanna amerlanertigut piffissap akiliiffissat sapaatit akunnerinik marlunnik qaangerneqaraangat pisarpoq.

Siusinnerusukkut misissuinerit takutippaat akiitsuni qanoq ilinerani nalikilliliisoqarnissaanut naleqqiullugu kommunini assigiartumik isumaginnittoqanngitsoq. Kommunit ilaat ukiumut ataasiaannarlutik nalikilliliisarput, allalli ukiumut arlaleriarlutik nalikilliliisarlutik.

Nalikilliliinerit pisarput, nalilerneqaraagat:

- pisassarisat pisoqalisimasut
- akiitsulik akiliisinnaassuseqarunnaarsimappat – soorlu utoqqalinersialik utoqqalinersiami saniatigut isertitaqanngippat
- akiitsulik akiliisinnaajunnaarsimappat
- toqusup pigisai akiligassaqaqarfimmut naleqanngippata

Taamaattumik aamma naatsorsuutigineqartariaqarpoq akiitsut pisoqalisimasut akilersinneqarsinnaanngitsullu nalikilliliiffignerisigut akiitsut annertussusaat ikilisinneqarsinnaassasut.

Pisassarisat qaqugukkut nalikillilerneqartassanersut aalajangersaasunik, inatsisini imaluunniit kommuninut allaffissornikkut malittarisassani il.il. aalajangersimasunik malittarisassaqaqanngilaq. Ilaatigut aningaasarpassuusinnaapput nalikillineqartariaqartut. Ukiuni kingullerni assersuutigalugu Kommune Kujalleq agguaqatigiissillugu ukiumut 700.000 kr.-t missaanni nalikilliliisarsimavoq.

Isumaqarnarpoq naatsorsuuserilluarneq tassaasoq, pisassarisat nalikillilerneqassasut, pisassarisat akilerneqarsinnaannginnerat ilimanarsippat, assersuutigalugu pisoqalisoornermi, toqusoqarnerani il.il.

Tamanna nalunaarusiami *”Pisortanut akiitsunik akiliisitsiniartarnermik suliassat isumagineqartarnerannik aamma aaqqissugaaneq pillugu nalilersuineq”*, apriliimi 2014-imi BDO-mit naammassineqartumi erserpoq, nalikilliliisarnermi kinguaattooqqaneq akiitsut amerlassusaanik qaffasitsitseqataasoq.

Akiitsut annertussusiisa piviusorsiortumik killiffimmiilersinnissaannut periarfissaqarpoq pingaartumik kommunini nalikilliliinerit qulakkeerneqarnerisigut.

Nalunaarusiami innersuussutaavoq, akiligassaqaqarfiit, sualummik kommunit, akiitsut pillugit nalikilliliisarnermut atatillugu suleriaatsitik iluarsaatissagaat.

Kommunini Allaffissornikkut malittarisassat naapertorlugit, nalikilliliinerit aqutsinerit naatsorsuuserinermi allanneqassapput. Naleqqutinngitsunik allanik nassataqanngippat isumaliutersuutigineqarsinnaavoq, missingersuutit naatsorsuutillu pillugit inatsisissap suliarineqarneranut

atatillugu tunngavimmik ilanngussisoqassasoq, nalikilliliinerit assersuutigalugu siunissami oqimaaqatigiittumik pisassasut, Kanukokomit siunnersuutigineqartutut.

Taamaalisukkut ajornaatsuunngilaq naatsorsuutit inerneranni nalikilliliissalluni. Tamatuma kingunerisinnaavaa, kommunini naatsorsuutit ukiuni arlalinni inernernik ilumoortumit pitsaanerusunik takutitsisarnissaat.

Tamanna aningaasaqarnikkut attassisinnaanermut ajoqutaasumik toqqortuisinnaavoq. Nalinginnaalieriartorsinnaavoq akiitsunik akiliisitsiniutit kissaatigisaraluamit ilumoorutinninnerullugit tiguneqartarnerat, soorlu immaqa nalinginnaalieriartorsinnaasoq, missingersuutit tungaatigut aaqqiissutit akiitsoqaataalersartut paariinnarneqartarneri soorlu qaammammoortumik eqqakkanut akiliisarnerit. Tamatumunnga atatillugu akiliisinnaassuseqarnissamut/ taarsigassarsinissamut pisariaqartitsisoqalissaaq, massa kommunit naatsorsuutaat ukiuni arlalinni oqimaaqatigiittoqassasoq takutitsigaluartut.

Aaqqissuussaanagerup iluarsartuuteqqinneqarnera sioqqullugu ajornartorsiutaasimavoq, kommunit ilaasa annertuumik pisasaqartarnerat annikitsuararsuarmik pitsaassuseqartunik (bonitet). Taamaattumik kommunit nutaat , piviusuunngitsumik qaffasissumik oqimaaqatigiissitseqqaarput. Killormuanik akiitsoqarnermik ajornartorsiutit kommunit nutaat ilaannit minnerusutut takorloorneqarput, tamanna ukiuni arlalinni suliaaavoq.

Periarfissaq alla tulluarnerusorlu tassaavoq nalikilliliinerit ersarinnerulersinneri kommunit inerniliissutaasa naatsorsornerisigt *nalikilliliinerit siorna kingornalu inernerit* takutinnersigut.

2.2 Akiitsut akiitsullu ineriartorneri pillugit paasisutissat

Tabeli 2.1-ip takutippaa pisortani piffissami 2011-16 akiitsut ineriartorneri, suliat amerlassusaanut kiisalu aningaasat katillugit.

Tabeli 2.1. Pisortani akiitsut ineriartorneri, 2011-2016

	Jan. 2011	Jan. 2012	Jan. 2013	Jan. 2014	Jan. 2015	Jan. 2016	2011-2016
	procentinngorlugu			Suliat katillugit		Allannguut	
Meeqqanut akilersuutit	64.293	63.108	64.531	67.162	69.939	72.800	13,2%
Akileraarutitut akiligassat	13.624	5.092	4.457	4.545	3.615	1.573	-88,5%
ESU	111	109	103	100	96	92	-17,1 %
Ineqarnermut akiliutit	11.223	7.336	7.349	7.652	11.658	6.358	-43,3%
Kommuninut akiitsut	18.568	16.781	17.697	20.180	13.706	18.311	-1,4%
assigiinngitsut							
Uterillugit	6.664	5.758	5.562	5.513	5.470	5.581	-16,3%
akilerneqartussatut ikiuineq							
Ilinniarnermi							
taarsigassarsiat	794	671	648	809	1.001	956	20,4 %
Meeqqeriviit	20.763	18.443	18.139	19.299	20.636	22.774	9,7 %
Eqqaaneq	69.404	61.316	68.378	77.451	89.080	100.273	44,5 %
Namminersorlutik							
oqartussanut akiitsut							
assigiinngitsut	1.181	1.520	2.218	3.903	5.060	5.606	374,7%
Initaarniarnermut							
tapiissutitigut							
taarsigassarsiat	144	458	358	311	298	242	68,1%
Nammineq illuliornermi							
taarsigassarsiat	601	591	509	501	458	390	-35,1%

Innaallagiaq/ imeq Meeqqanut inissinneqartunut angajoqqaat akiliutaat	9.545	8.106	6.614	8.185	10.226	8.972	-6,0%
Nunat avannarliit piumasaqaataat	9.135	14.245	16.663	19.133	21.605	23.472	156,9 %
Akilaraarutit erniaat Kommunini inuussutissarsiutitut taarsigassarsiat	1.331	1.562	1.576	1.580	1.295	1.225	-8,0%
Akilaraarutit A-t	24.571	5	1.635	1.442	1.280	1.525	-93,8%
Ingerlatseqatigiiffinnut akilaraarutit	447	391	360	314	210	129	-71,1%
Akiitsut allat	1.156	433	2.296	2.457	2.597	2.462	113,0 %
Katillugit	261.822	212.739	225.917	248.049	266.392	280.864	7,3 %
Akiitsut aningaasartaat, mio. kr.							
Meeqqanut akilersuutit	262,6	272,6	289,2	309,8	328,9	344,3	31,1%
Akilaraarutitut akiligassat	135,0	42,6	44,7	43,8	36,7	28,3	-79,1%
ESU	70,3	67,3	64,7	70,0	67,3	65,6	-6,7%
Ineqarnermut akiliutit Kommuninut akiitsut assigiinngitsut	62,4	59,6	64,7	69,6	81,1	68,8	10,3 %
Ikorsiissutit - utertisisussaataaneq	51,6	37,4	39,5	43,8	33,2	38,4	-25,6%
Ilinniarnermi taarsigassarsiat	26,6	25,4	25,1	25,3	24,9	26,2	-1,4%
Meeqquviit	11,8	10,6	9,9	13,8	14,4	13,3	12,8%
Eqqaaveqarneq	16,9	14,8	14,2	15,0	14,9	16,3	-3,8 %
Eqqaaveqarneq	16,9	16,7	18,3	21,3	24,6	30,0	77,5%
Namminersorlutik oqartussanut akiitsut assigiinngitsut	9,3	13,8	12,4	17,5	22,5	25,8	176,7%
Initaarniarnermut tapiissutitigut taarsigassarsiat	4,7	24,6	18,2	16,6	29,1	13,6	191,5%
Namineq illuliornermi taarsigassarsiat	7,1	8,0	6,8	6,5	6,6	5,8	-18,0 %
Innaallagiaq/ imeq Angajoqqaat akiliutaat	5,6	4,7	4,0	4,2	4,3	3,9	-29,8%
Meeqqat inissinneqarsimasut: Nunat avannarliit	14,4	21,4	24,6	27,2	29,9	33,0	129,1%
piumasaqaataat	22,6	25,7	24,1	24,4	20,9	18,0	-20,3 %
Akilaraarutit erniaat Kommunini inuussutissarsiutitut taarsigassarsiat	30,6	0,0	3,2	2,9	2,4	2,2	-92,8%
Akilaraarutit A-t	176,7	202,5	173,3	175,5	182,7	135,8	-23,2 %
Ingerlatseqatigiiffinnut akilaraarutit	2,0	3,2	3,4	2,7	2,3	2,1	8,9 %
Akiitsut allat	3,1	3,2	4,5	5,3	2,7	2,5	-19,9%
Katillugit	936,5	858,7	849,0	899,3	931,9	875,2	-6,5%

Pissarsivik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik, ultimo marts 2016

Piffissami tamarmi suliit katillugit 7,3%-imik amerleriarsimapput. Akerliatigut akiitsut katillugit 6,5%-inik apparisimapput, akinut ingerlaavartunut naatsorsorlugit.

Ineriartorneq tamanna immikkoortuni assigiinngitsuni nikerarnernut annertuunut matussusiivoq.

Akiitsut pillugit suliassat pingaartumik eqqaaveqarnermi aamma akilersuutini amerliartorput.

Aningaasani akiitsut ineriartornerat akilersuutini, ineqarnermut akiliutini, Namminersorlutik Oqartussanut akiitsoqarnerni allani, ineqarnermut tapisianut taarsigassarsinerni aammalu meeqqanut inissinneqarsimasunut angajoqqaat akiliutaanniipput. Kisianni akiitsut makkunani annertuumik appariarsimapput kommunini akiitsui allat, akileraarutit erniaat pingaarnermillu akileraarutit A-t.

Akiitsunit 932 mio. kr.-t missaanniittunit januar 2016-imit, 248 mio. kr.-t missaanniittut akilertinneqarsimapput, taakku akiitsoqarnermut sulianut 55.000-t missaannut agguataarsimapput. Akiitsoqarfiusuni tamani suliat akiitsullu ikilisimapput pingaartumilli akileraarutinut A-nut akiitsuniunerusoq. 2015-ip ingerlanerani 67.500-t missaanni sulianik nutaanik takkuttoqarsimavoq, taakku akiitsut tamarmiusut 191 mio. kr.-t missaanniillutik.

Allangoriartonerup kingulliup – januar 2016-imiit takutippaa, ukiumi kingullermi akiitsut annikilligaluarlutik, amerliartoqqilerput. Malugeqquneqarporli akiitsut nalinginnaasumik januarimiit aggustip tungaanuut amerliartortarmata, tamatumalu kingorna aggustimit januarip tungaanut appariartarlutik. Appariartarneq akileraarutinik utertoortunik akiliinermut atatillugu unerartitsilluni ilanngaaffigineqartarnerannik pissuteqarnerusarpoq.

Januar 2016-imit aggusti 2016-ip tungaanut qaffariarneq akileraarutinut annaasaqaataajumaartussat amerliartortut kiisalu pilersuinerneq ineqarnermullu akiliutinut atatillugu akiitsut qaffannerannut pingaarnertut tunngavoq.

Kiisalu oqaatigineqassaaq eqqaaveqarnermut akiitsut amerlassusai januar 2016-imiilli 13 %-inik qaffariaateqarsimammata, taamaasilluni eqqaaveqarneq pillugu suliat maannakkut 113.730-iupput – imaluunniit akiitsoqarneq pillugu suliat katillugit 36 %-ingajai.

Tabeli 2.2-imi takutinneqarpoq immikkoortuni annertuuni akiitsut, isertitaqatigiinnut assigiinngitsunut naatsorsorlugit ultimo marts 2016.

Tabeli 2.2. Akiitsut toqqakkat isertitaqatigiinnut aggorlugit, kr-inngorlugit %-inngorlugillu, ultimo marts 2016

(tusind Kr.)	BSU	Ulluunerani paaqqinnittarfik		Eqqaaveqarneq	Akileraarutissa t sinneri aamma Erniat		Ilinniarnermi taarsigassarsia Pilersuineri		Katillugi t
		Ineqarnermut akiitsut			t	t	t	t	
Aningaasat t. kr.-inngorlugit									
Isertitaqanngitsut	1.10								
t	5	2.753	9.123	4.737	11.365	7.850	87.576	124.509	
50kr.-init annikinnerusut.	2.44								
	3	4.011	15.279	5.513	3.169	928	64.940	96.283	
	2.00								
50-100kr.	5	2.477	14.327	6.285	2.427	1.014	57.767	86.302	
	2.37								
100-150kr.	0	2.677	11.548	6.368	3.547	1.054	46.325	73.889	
150-200kr.	915	1.469	7.171	2.828	2.190	399	33.579	48.552	
	1.14								
200-250kr.	3	1.050	4.126	1.741	1.007	649	22.824	32.540	
	1.06								
250-300kr.	1	974	2.491	1.100	1.644	614	14.689	22.573	
300-400	857	877	2.060	1.134	1.119	228	12.495	18.770	

400-500kr.	606	220	1.029	358	898	262	5.121	8.494
500kr. - taakkulu sinnerlugit	89	103	344	229	207	83	5.497	6.552
Katillugit	12.59	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	518.464

(tusind kr.)	BSU	Ulluunerani paaqqinnittarfik	Ineqarnermut akiitsut	Eqqaaveqarneq	Akileraarutissat sinneri aamma erniat	Ilinniarnermi taarsigassarsiat	Pilersuineq	Katillugit
Andel i pct.								
Ingen indknm Under 50	8,8%	16,6%	13,5%	15,6%	41,2%	60,0%	25,0%	24,0%
50 -100	19,4%	24,1%	22,6%	18,2%	11,5%	7,1%	18,5%	18,6%
100 -150	15,9%	14,9%	21,2%	20,7%	8,8%	7,8%	16,5%	16,6%
150 -200	18,8%	16,1%	17,1%	21,0%	12,9%	8,1%	13,2%	14,3%
200 -250	7,3%	8,8%	10,6%	9,3%	7,9%	3,0%	9,6%	9,4%
250 -300	9,1%	6,3%	6,1%	5,7%	3,7%	5,0%	6,5%	6,3%
300 -400	8,4%	5,9%	3,7%	3,6%	6,0%	4,7%	4,2%	4,4%
400 -500	6,8%	5,3%	3,1%	3,7%	4,1%	1,7%	3,6%	3,6%
500 og derover	4,8%	1,3%	1,5%	1,2%	3,3%	2,0%	1,5%	1,6%
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Pissarsivik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik, ultimo marts 2016

Tabellip takutippaa, pisortanut akiitsullit amerlanerpaartai innuttaasut isertitaqanngitsut imaluunniit annikitsuarsuarnik isertitallit akiitsorigaat:

- Akiitsut 60 %-iisa missaanniittut innuttaasut ukiumut 100.000 kr.-t tungaannut isertitaqartartut akiitsoraat.
- Akiitsut 25 %-ingajai innuttaasut ukiumut 100.000 kr.-t aamma 200.000 kr.-t missaanni isertitaqartartut akiitsoraat.
- Akiitsut sinneruttut 15 %-t missaanniittut innuttaasut ukiumut 200.000 kr.-t sinnerlugit isertitaqartartut akiitsoraat.

Akiitsoqarnerilli assigiinngitsut akornanni iluseq allaaneruvoq. Assersuutigalugu innuttaasut ukiumut 250.000 kr.-t sinnerlugit isertitaqartartut akornanni BSU-mut akilersuutinullu akiitsut annertunerpaapput.

Tabeli 2.3-ip takutippaa akiitsut assigiinngitsut ukiunut akiitsullu suussusaannut agguataarlugit.

Tabeli 2.3. Akiitsut toqqakkat ukiunut agguarlugit, ultimo marts 2016

	BSU	Ulluunerani paaqqinnittarfik	Ineqarnermut akiitsut	Eqqaaveqarneq	Akileraarutissat sinneri aamma erniat	Ilinniarnermi taarsigassarsiat	Pilersuinerit	Katillugit
Inuit qassiuneri								
18-24 år		273	199	167		87	142	869
25-29 år		509	313	349	33	114	401	1.718
30-34 år		622	383	503	35	122	668	2.335

35-39 ár	8	457	307	504	51	127	701	2.153
40-44 ár	25	247	263	511	58	81	650	1.835
45-49 ár	32	237	366	785	54	88	823	2.385
50-54 ár	37	105	414	838	68	98	662	2.222
55-59 ár	36	29	260	658	54	63	389	1.489
60-64 ukiullit	21	12	141	471	52	17	207	921
65-inik ukiullit sinnerlugillu	20		185	793	100	4	180	1.282.
Nalunaarutigineqanngit sut imaluunniit 18-it ataallugit ukiullit		6	14	203			9	232
Katillugit	179	2.497	2.845	5.782	505	801	4.832	17.441

Aningaasartaat (tusinde kr.)

18-24-inik ukiullit		823	2.436	380		564	3.494	7.701
25-29-inik ukiullit		2.430	6.337	1.140	132	1.029	14.870	25.934
30-34-inik ukiullit		4.449	9.140	2.231	230	1.571	38.805	56.441
35-39-inik ukiullit	424	3.930	7.102	2.567	2.763	2.293	59.266	78.331
40-44-inik ukiullit	2.152	2.082	6.265	2.955	1.566	1.299	57.501	73.819
45-49-inik ukiullit	1.945	1.888	10.157	4.683	3.514	1.688	77.981	101.855
50-54-inik ukiullit	2.832	788	10.929	4.873	3.343	2.039	51.663	76.467
55-59-inik ukiullit	2.570	147	7.389	3.704	5.188	1.844	27.646	48.487
60-64-inik ukiullit	1.614	51	3.980	2.681	2.695	345	12.940	24.305
65-inik ukiullit sinnerlugillu	1.058		3.391	3.780	8.142	406	6.568	23.346
Nalunaarutigineqanngit sut imaluunniit 18-it ataallugit ukiullit		24	373	1.299			80	1.776
Katillugit	12.594	16.613	67.499	30.294	-27.572	13.079	350.814	518.464

NB: Malunnaarsaarnissaq pissutigalugu inuit pingasuugaangata imaluunniit pingasut ataakkaangagit ukioqatigiit qaninnernut inissinneqartarput. Aningaasattaq ukioqatigiit qaninnernut inissinneqartarput.

Pissarsivik: Akileraartarnermut Aquisoqarfik

Tabeli 2.3-ip takutippaa, 45-49-nik ukiullit ataatsimut isigalugu akiitsoqarnerpaasut, tamannalu akilersuutit eqqarsaatigalugit annertoorujussuusoq. Ineqarnermut akiitsoqarnerpaajupput 40-49-nik ukiullit, soorlu 30-24-nik ukiullit ineqarnermut akiitsui annertusut.

Tabeli 2.4-p takutippaa akiitsut kommuninut agguataarlugit inunnut aamma aningaasanut naatsorsorlugit.

Tabeli 2.4. Akiitsut toqqakkat kommuninut agguataarlugit, ultimo marts 2016

	Ulluunerani		Eqqaaveqarn eq	Akileraarutiss Ilinniarnemi		Pilersuiner it	Katillug it	
	BSU	paaqqinnittarfi k.		Ineqarnerm ut akiitsut	at sinneri aamma erniat			taarsigassarsi at
Inuit qassiuneri								
Kommune Kujalleq	24	309	467	866	29	68	537	1.719
Qeqqata Kommunua	11	242	472	533	25	74	611	1.497
Qaasuitsup kommunua	60	903	663	2.636	76	124	1.196	4.282
Sermersooq, Kitaa	23	708	848	699	86	222	1.157	2.861
Sermersooq, Kangia	56	162	221	559	17	17	376	999
Nalunaarutigineqanngil aq / Kommunit avataanni	5	173	174	489	272	296	955	2.135
Katillugit	179	2.497	2.845	5.782	505	801	4.832	13.493

Aningaasat tusinde kr.-inngorlugit

Kommune Kujalleq	2.101	997	14.976	3.931	2.584	686	42.921	68.196
Qeqqata Kommunia	1.030	993	10.436	2.598	2.571	582	38.758	56.968
Qaasuitsup kommunia	3.110	6.538	15.621	15.932	10.199	1.109	93.931	146.44
Sermersooq, Kitaa	2.220	5.144	19.451	2.076	3.844	3.392	84.046	2
Sermersooq, Kangia	3.956	1.700	4.040	3.637	222	197	36.883	120.17
Nalunaarutigineqanngilaq / Kommunit avataanni	176	1.241	2.974	2.120	8.151	7.112	54.274	3
	12.59							518.46
Katillugit	4	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	4

Pissarsivik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik, ultimo marts 2016

Tabeli 2.5-mi takutinneqarput inuttaasut akiitsui kommuninut agguataarlugit, Kommuneqarfik Sermersooq kangianut kitaanullu avinneqarpoq. Kisitsisit ersersippaat assigiinngissutit annertooujussuusut. Malugeqquneqarpoq, uteqqiattoqarsinnaammat, akiitsulik immikkoortuni allani aamma akiitsoqarsinnaammat.

Tabeli 2.5. Akiitsut innuttaasunut agguaqatigiissillugit kommuninut agguataarlugit, ultimo marts 2016

	BSU	Ulluunerani paaqqinnittarfi k.	Ineqarnermut akiitsut	Eqqaaveqa rneq	Akileraarutissat sinneri aamma erniat	Ilinniarnermi taarsigassarsiat	Pilersuinerit t	Katillugit
	kr. innuttaasumut							
Kommune Kujalleq	309	146	2.199	577	379	101	6.302	10.013
Qeqqata Kommunia	109	105	1.108	276	273	62	4.113	6.046
Qaasuitsup kommunia	183	384	918	937	600	65	5.523	8.610
Sermersooq, Kitaa	116	269	1.017	109	201	177	4.396	6.286
Sermersooq, Kangia	1.177	506	1.202	1.082	66	59	10.974	15.066

Pissarsivik: Naatsorsueqqissaartarfik

Assigiinngissut suli annertuneruvoq, sumiiffinnut agguataarineq akiitsunik assigiinngitsunik aamma qaffasitsinneqarpat, takuuk. tabeli 2.6.

Tabeli 2.6. Akiitsut toqqakkat kommuninut agguataarlugit akiitsulinnut agguaqatigiissillugit, ultimo marts 2016

	BSU	Ulluunerani paaqqinnittarfi k.	Ineqarnermut akiitsut	Eqqaaveqarneq	Akileraarutissat sinneri aamma erniat	Ilinniarnermi taarsigassarsiat	Pilersuinerit t	Katillugit
	kr. akiistulimmut							
Kommune Kujalleq	87.554	3.226	32.069	4.539	89.102	10.084	79.928	39.672
Qeqqata Kommunia	93.610	4.104	22.111	4.874	102.831	7.868	63.433	38.055
Qaasuitsup kommunia	51.840	7.240	23.562	6.044	134.203	8.943	78.538	34.199
Sermersooq, Kitaa	96.538	7.265	22.937	2.970	44.699	15.278	72.641	42.004
Sermersooq, Kangia	70.649	10.493	18.282	6.507	13.068	11.615	98.094	50.687

Nalunaarutigineqanngilaq / Kommunit avataanni ...	35.173	7.176	17.093	4.335	29.968	24.029	56.832	35.620
Katillugit	70.357	6.653	23.726	5.239	54.597	16.328	72.602	38.425

Assinganik tabeli 2.7-p takutippaa akiitsut illoqarfinnut nunaqarfinnullu agguarsimaneri.

Tabeli 2.7. Akiitsut toqqakkat najugarisamut agguataarlugit, ultimo marts 2016

	BSU	Ulluunerani paaqqinnittarfi k.	Ineqarnermut akiitsut	Eqqaaveqar neq	Akileraarutisat sinneri aamma erniat	Ilinniarnermi taarsigassarsiat	Pilersuinerit	Katillugit
—Aningaasat tusinde kr.-inngorlugit—								
Illoqarfik Nunaqarfik il.il. ...	8.509	13.959	57.849	18.115	18.802	5.636	254.489	377.358
Nalunaarsorneqanngilaq	3.909	1.412	6.676	10.061	796	330	42.082	65.266
Katillugit	12.594	16.613	67.499	30.294	27.572	13.079	350.814	518.464
—Andel i pct.—								
Illoqarfik Nunaqarfik il.il. ...	67,6%	84,0%	85,7%	59,8%	68,2%	43,1%	72,5%	72,8%
Nalunaarsorneqanngilaq	31,0%	8,5%	9,9%	33,2%	2,9%	2,5%	12,0%	12,6%
Katillugit	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pissarsivik: Akileraarnermut Aqutsisoqarfik, ultimo marts 2016

Innuttaasut nunaqarfinni najugallit 2016-p aallartinnerani ataatsimut innuttaasut 13,4%-igaat. Tabellip takutippaa, illoqarfinnut nunaqarfinnullu atatillugu innuttaasuni nalinginnaasumik akiitsut suussusaat annertuumik assigiinneq ajortut. Tamanna aqqissuussaannikkut tunngavinnik itinerusuniittunik ersersinneqarunarpoq. Assersuutigalugu BSU-mut akiitsut nunaqarfinni annertusarput, akerlianilli akileraarutissanut sinneruttunut aamma ernianut kiisalu ilinniarnermi taarsigassarsianut akiitsut innuttaasuni nunaqarfinni najugaqartuni annikittarlutik.

2.3 Ineqarnermut tunngasut

Ineqarnermut tunngasut immikkut soqutiginaateqarput. Inuk akiitsuni pissutigalugit inigisaminiit anisitaaguni, tamanna inummut taassumalu ilaqaatanut sivisuumik inuuniarnikkut sunniuteqarsinnaavoq. Taamaattumik ajornartorsiut tamanna annertuumik sammineqarpoq nutaarsiassaqaartitsivinnilu oqallisigineqartarluni, ineqarnermik akiliisimanginnerup kinguneranik akiitsoqarneq inuiaqatigiinni akiitsut tamarmiusut 10%-it ataatiinnaralarai.

Ilaqtariit, ineqarnermut akiligassaqaarneq pissutigalugu inigisaminiit anisitaasartut, ilaatigut akiitsuminnik akiliisinnanginnertik pissutigalugu, ilaatigullu aningaasaqarnermikkut aqutsinissamik piginnaasaqaanginnertik pissutigalugu anisitaasartut.

Inigisamit anisitaaneq inuunermi aqusaagaq sakkortuujuvoq, ingammik ilaqtariinnut meerartalinnut, tamanna inuunermut annertuumik kinguneqarsinnaavoq inuunermi nakkaakkiartormik

kinguneqakkajuttarluni. Taamaattoqartillugu, suliniutinik assigiinngitsunik arlalinnik kommuni suliniuteqartariaqartarpoq. Taamaattumik pisariaqartinneqarpoq, anisitsisarnerpassuit pinaveersaarniarlugit suliniutinik pinaveersaartitsissutaasussanik pilersitsisoqarnissaa.

Ilaqtariit iniminnit anisitaasartut ukiut ingerlanerini amerliartorsimapput. Tamatumunnga peqqutit ilagaat inissiaatileqatigiiffiit immikkoortumi aqutsinerup sukaterinerat.

Immikkut nuuttunit akiligassat inissiaatileqatigiiffinnut pisortanullu ullumikkut qaffasissorujussuupput. Taamaalisukkat inissiaatileqatigiiffiit nalilerpaat nuuttunit akiligassat tamakku akilertinniassallugit ajornartorujussuusut, ingammik akiitsunik akilersuerusunnginneq pissutaalluni (akiliiumassuseq). Pisortanut akiitsut ullumikkut 1 mia. kr.-t missaanniipput. Inissiaatileqatigiiffinnut akiitsut 68,8 mio. kr.-iupput (taakku 7 %-iisa missaanniipput), tunngaviumillu najugaqartunit allanit taakku matussuserneqassapput.

Akiitsut, attartortut ilaasa amerlatsikkiartortitaat aamma inissiaateqarfiit aningaasaqarneri artukkertarpaat. Tamanna isumaqarpoq, inimut akiliutissat pisariaqanngitsumik qaffasinnerusut, inissianillu aserfallatsaaliuinissamat aningaasat ikinnerusut.

Inissianik aqutsisoq akiitsunik akiliisitsiniarnermi aningaasarpassuarnik atuisarpoq. Aningaasat taakku allaffeqarfik akisunerulersittarpaat – allaffeqarfik, attartortut ataasiakkaat akilertagaat. Attartortut, akiitsuminnik akiliisinnaanngitsut, inigisaminnit anisitaaratarsinnaapput.

Tabeli 2.9-p takutippaa INI A/S-imut akiitsut ultimo 2015. Takuneqarsinnaavoq, INI-p inissiaataanut akiitsut agguaqatigiissillugit illoqarfinni assigiinngitsuni assigiinngitsorujussuusut.

Tabeli 2.9. INI A/S-imut akiitsut takussutissartaa ultimo 2015

Akiitsut takussutissartaa INI - 31-12-2015	Inissiat attartortittakkat				
Illoqarfik	Inissiat attartukkat amerlassusaat	Akiitsut akiligassaasut	Nuuttunit akiitsut	Akiitsut katillugit	Attartukkamut ataatsimut akiitsut
Nanortalik	328	1.246.850	6.245.672	7.492.522	22.843
Narsaq	382	1.724.047	11.309.407	13.033.454	34.119
Qaqortoq	927	2.575.903	12.712.086	15.287.989	16.492
Paamiut	383	696.200	6.681.471	7.377.671	19.263
Nuuk	2.009	3.445.751	13.520.118	16.965.869	8.445
Maniitsoq	738	867.510	8.498.222	9.365.732	12.691
Sisimiut	1.355	1.830.205	11.074.760	12.904.965	9.524
Kangaatsiaq	105	966.397	1.246.109	2.212.506	21.071
Aasiaat	791	1.916.745	8.623.992	10.540.737	13.326
Qasigiannugit	244	297.184	2.828.953	3.126.137	12.812
Ilulissat	971	1.560.564	6.305.430	7.865.994	8.101
Qeqertarsuaq	127	38.849	684.729	723.578	5.697
Uummannaq	213	217.557	1.103.779	1.321.336	6.203
Upernavik	144	330.064	1.177.779	1.507.843	10.471
Qaanaaq	119	431.188	225.383	656.571	5.517
Ittoqqortoormiit	14	8.378	129.664	138.042	9.860
Tasiilaq	14	112.695	834.047	946.742	67.624
Katillugit	8.864	18.266.087	93.201.601	111.467.688	12.575

Pissarsivik: INI A/S

Akiliisitsiniartarneq:

Inissianik attartortitsisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat naapertorlugu, inissianik aqutsisoq akileeqqusissutinik nassiussissaaq, attartornerlu atorunnaarsinneqassalluni ineqarnermut akiliut akilerneqangippat, naleqq. tabeli 2.10.

Tabeli 2.10. Akileeqqusissutit, taamaatitsinermik allakkat kiisalu 2015-imut anisitsinissamut piumasaqaatit (politinut allakkat) kiisalu anisitsinerit Iserit A/S-imit kiisalu INI A/S-imit suliarineqartut

Illoqarfik	Akileeqqusissutit	Taamaatitsinermik allakkat	Politiinut allakkat	Anisitsinerit	Akileeqqusissutit ineqartitsinerit 1.000-iuppata	Anisitsinerit ineqartitsinerit 1.000-iuppata	Ilanngaaseereerluni isertitat inummut ataatsimut 2014
Nanortalik	906	161	68	4	2.762	12	109.000
Qaqortoq	2.023	307	172	40	2.182	43	149.000
Narsaq	967	162	87	41	2.531	107	138.874
Paamiut	1.463	316	124	28	2.903	56	132.465
Nuuk	5.218	1.361	303	40	1.329	10	227.636
Tasiilaq	988	493	95	14	2.663	38	106.868
Ittoqqortoormiut	183	106	21	3	2.232	37	118.620
Maniitsoq	1.165	183	87	31	1.579	42	227.636
Sisimiut	2.804	375	154	12	2.069	9	148.197
Kangaatsiaq	234	42	24	0	2.229	0	175.764
Aasiaat	1.839	299	139	12	2.325	15	101.158
Qasigiannugit	686	115	57	10	2.812	41	143.246
Ilulissat	2.647	375	189	18	2.726	19	142.683
Qeqertarsuaq	247	34	18	0	1.945	0	165.228
Uummannaq	638	123	59	0	2.995	0	150.708
Upernavik	382	62	27	2	2.653	14	138.778
Qaanaaq	396	59	37	0	3.328	0	115.082
Nuna tamakkerlugu katillugit	22.786	4.573	1.661	255	2.012	23	168.687

Pissarsivik: Iserit A/S & INI A/S

Anisitsisoqarnerani, attartortuusimasup attartuineq atorunnaarpat ini attartorsimasani nammineq qimangippagu, politiit anisitseqquneqartarput. Suliat amerliartornerat politiinut, eqqartuusummik naammassinninnissamut akisussaasusunut, annertuumik suliakkersuutaavoq. Eqqartussisarneq pillugu inatsit naapertorlugu politiit suliassarivaat, ilaatigut attartortup anisinnginnerani, tungavioq misileqqissallugu. Tamatumunnga atatillugu pingaaruteqarpoq, innuttaasumut kiisalu toqqaannangitsumik inissiaatileqatigiiffimmut isumaginninnermillu oqartussaasunut atatillugu naleqquttumik suliamik suliaqarnissaq qulakkeerniarlugu atortussat politiinut tunniussat pitsaasuullutillu assigiaartuussasut. Tabeli 2.10. suliat annertussusaat ersersippaa.

Eqqartuusisarneq pillugu inatsimmi § 633, imm. 3 naapertorlugu eqqartuusummik naammassinnittussatut politiit, attartortumik anisitsinissamik noqqaassummik itigartitsinnaapput, taamaasilluni attartortup imaluunniit attartortup inoqutai angerlarsimaffeqarunnaassappata, anisitsisoqassappallu pissutsit

akunnappata. Matuma ataani inoqutigiinni meeqqamut ataatsimut imaluunniit arlalinnut sunniuteqassappat.

Qulaani allasimasut ersersippaat, atorunnaarsitsinissamik allagaqarnerup kingunerisaanik attartortut amerlanerpaartaat akiliisartut – attartortoq nammineq – imaluunniit isumaginninnikkut oqartussaasuinit akiliunneqarnikkut. Taamaasilluni anisitaaneq pinngitsoortinneqartarpoq. Akiliisitsiniartarnerup paasinarsisittarpaa akiliisinnaassuseqarneq imaluunniit akiliiumassuseqarneq, anisitaasoqannginnerani kommunip isumaginninnikkut oqartussaasui saaffigineqartarmata, taamaasilluni aningaasatigut ikiorsiisoqassanersoq nalilerneqartarmat.

Assigiinngitsorujussuupput, innuttaasut akileeqqusissummik pisartut amerlassusaat, anisitaanermillu kinguneqartut amerlassusaat. Assersuutigalugu Narsami, Qaqortumi Nuummilu 40-41-nik anisitsisoqarpoq, Nuummi akileeqqusissutit Narsamit tallimariaammik annertunerusimagaluartut, Nuummilu Qaqortumit marloriaatai sinnerlugit amerlanerusimagaluartut.

Illoqarfiit akornanni assigiinngissutsinut taakkununga pissutsit assigiinngitsorpassuussinnaapput, matuma ataani

- Aningaasarliorneq, ilaatigut makkunani takuneqarsinnaasoq
 - Illoqarfinni tamani immikkut inuup isertitaasa assigiinnginneri
 - Akiitsut innuttaasumut assigiinnginneri
- Isumaginninnermi pissutsit assigiinngitsut, assersuutigalugu pitsaanngitsumik inooriaatsimik kingornussinermik aammalu nammineq aningaasaqarnermi pingaartitanik, atornerluisuunermik ajornartorsiuteqarneq il.il. ileqqut akuerineqarsinnaasut pillugit allatut isiginnittariaaseqarnermik kinguneqarsinnaavoq
- Suliassaqarfimmi illoqarfinni assigiinngitsuni allaffissornikkut assigiinngisitaartumik suliaqartarnerit.

Boksi oqaasertalik 2.1-imi Narsami anisitaasarneq pillugu qanimut misissuinnermit inernerit oqaluttuarineqarput, novemberimi 2015-imi nalunaarusiamit aallaaveqartut.

Boksi oqaasertalik 2.1. Narsami anisitaasoqartarneranik ajornartorsiutip ersersinnera

Anisitaasoqartarneranik ajornartorsiutip ersersinnera - Kommune Kujallermi suleqatigiissitat

Kommune Kujalleq aamma Ineqarnermut, Sanaartornermut Attaveqatigiinnermullu Naalackersuisoqarfik suleqatigiissitanik pilersitsisimapput, Kommune Kujallermi, pingaarnertut Narsami, anisitaasoqartarneranik ajornartorsiummik ersersitsisussamik. Suleqatigiissitap misissorpaa ineqarnermut akiitsoqartarneq pillugu ajornartorsiut, pingaarnertut Narsami, aammali kommunimi inoqarfinni allani, siunissami ineqarnermut akiitsut pinnginnissaat qulakkeerniarlugu innersuussutinik saqqummiussiniarluni. Misissueqqissaarneq kaammattuutillu novembarimi 2015-imi saqqummiunneqarput.

Misissueqqissaarnermi inerniliinerit makkuupput:

Narsami pisortat inissiaataani ineqarnermut akigitinneqartut nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinnermi qaffasinnerupput. Ineqarnermut akigitinneqartut qaffasinnerannut pissutaanerpaavoq ineqarfiup immikkoortorta qarfiata

pitsaanngitsumik aningaasaqarnera. Narsami ineqarfiup immikkoortortaqarfia (aamma Kalaallit Nunaanni ineqarfiup immikkoortortaqarfii allat arlaqartut) aningaasaqarnermikkut pitsaanngitsumik inissisimapput.

Tamanna ilaatigut pissuteqarpoq makkuninnga:

1. Akiligassanik kinguaattoorutininik annaasaqaatit annertuut
2. Inissianit inoqanngitsunit ineqarnermut akiliutinik annertuumik annaasaqartarnerit
3. Namminersorlutik inissiaataat – aserfallatsaaliuineranut annertuumik aningaasartuutit
4. Namminersorlutik inissiaataat – ingerlatsineranut aningaasartuutit annertuutit inissianik nakkutilliisutut sulisunut
5. Kommunit inissiaataat – aningaasaliissutinut annertuumik aningaasartuutaaffiusut

1-imut tunngatillugu. Imaattoqannguatsiarpoq attartortunit akileerusunngissuseq pigineqartoq. Ilaatigut attartortut annertujaartumik inoqutigiinni aningaasarsiaqaraluarlutik naafferaallutik akilersuinissamut isumaqatigissuteqarnissaq itigartittarpaat, tamatuma kingunerisarpaa ineqarfiup immikkoortortaqarfiisa annertuumik annaasaqaateqartarnerat.

Pisut ilaanni kommunimit nalilerneqartarpoq inuttut atugarisat pissutigalugit attartortut akiligassaminnik kinguaattoorsimasut anisinneqarsinnaanngitsut. Tamatuma kingunerisarpaa akiligassanik kinguaattoorutit qaffakkiartornerat aamma ineqarfiup immikkoortortaqarfiini annaasaqarneq.

Inissianik attartortitsisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaata allannguuteqartinneqarnissaa pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 9, 5. december 2008-meersumi § 74, imm. 7-imi atuutsilersinneqaraluarpoq attartortitsinermit annaasaqaatit aamma akiligassanik kinguaattoorutit pillugit ineqarfiup immikkoortortaqarfiisa tamarmik akornanni nalimmassaanissamik aqqqissuussisoqarnissaa. Aqqqissuussineq taanna atorineqanngilaq tamannalu Narsami immikkoortortaqarfinnut annertuumik nanertuutaavoq annertuumik annaasaqartuummata.

2-mut tunngatillugu. Kommunip inissiaataanit 26 % missaannit inimik attartornermeersunik isertitaqartoqanngilaq kiisalu Namminersorlutik Oqartussat inissiaataanit 12 % (ilanngunneqanngillat illut ilaqutariinnit ataasiakkaanit najugaqarfigineqartut). Tamatumunnga pissutaapput ilaatigut inissiat amerlavallaarnerat ilaatigullu inissiat arlallit inisseeqqinnermut atorineqarnerat, tassani inigisamut akiliuteqartoqartarnani.

Taamaalilluni immikkoortortaqarfiup attartortut ininit anisitaasimasut attartornermut akiliutaat aamma atuinerat akilersorpaat, naak tamatumunnga tunngatillugu inatsisitigut piumasaqaateqartoqanngikkaluortoq. Tamatuma saniatigut inisseeqqinneqarsimasut nuunnissaannut/anisinneqarnissaannut ukiut arlallit suli ingerlaqqissinnaapput, tamatuma kingunerissallugu piffissami tassani ineqarnermut akiliutinit annaasaqaatit annertuumik annertusiartornerat.

Illuutinik najugaqarfissatut attartortitsisarneq pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 12, 23. april 2008-meersumi, § 34-imi allassimavoq

inigisat qaammatit 2-t sinnerlugit inoqanngissimappata inissiamut piginnittumut aningaasaliissutinut iluanaarutissanik naatsorsuisoqassanngitsoq. Inip immikkoortortaarfiani sipaarutaasinnaasoq taanna INI-mit aalajangersimasumik malinneqanngilaq, tamatumalu ineqarfiup immikkoortortaarfianut annaasaqaataasut annertusitippaat. Tassani § 34-imi allassimavoq taamatullu najugaqarfimmi ingerlatsinermut aningaasartuutit naleqqussarneqassapput, taamaalilluni attartortitsinermut akiliuteqartoqartannginnera sillimaffiginiarneqassalluni. Naatsorsuutit tunngavigalugit taamatuttaaq tamanna atorineqartutut isikkoqanngilaq.

3-mut tunngatillugu. Namminersorlutik Oqartussat Narsami illuutaat 1965-imit – 1971-imit sananeqarsimasuupput. Illut taakku ataatsimut isigalugu nungullarsimapput aamma aserfallatsaaliineqarnerat naammaginartuunani. Illuutit qanoq ittunngorsimanagerat pissutaalluni ineqarnermut immikkoortortaarfimmut aserfallatsaaliuinermit aningaasartuutit annertuunik kinguneqarpoq.

Aserfallatsaaliuinermit aningaasartuutit ukiuni arlaqartuni sinnerneqartarsimapput tamatumalu ilimanarsisippaa ineqarfiup immikkoortortaarfiani aningaasanik aqutsinerup pitsaanngitsuunera. Missingersuutit qaangiisarnerit aalajangersimasumik ingerlanneqartut ineqarfiup immikkoortortaarfiani aningaasaqarniermut artorsartitsipput. 2014-imi Namminersorlutik Oqartussat ininut immikkoortortaarfiani aserfallatsaaliuinermit missingersuutit 700.000 koruunit missaannik qaangerneqarput, tamatumassa assigaa missingersuutit 70 procentinik sinnilinnik qaangiineq.

Ukiuni arlaqartuni aningaasat missingersuutit immikkoortinneqartut illuartinneqartarsimangillat. Taamaattumik ineqarfiup immikkoortortaarfiisa illuartsisarsimanginnerisa kingunerisaannik ineqarfiup immikkoortortaarfiini ingerlatsineq aserfallatsaaliuinermit aningaasartuutit tamanik toqqaannartumik sunniuteqarfigineqartarpoq.

4-mut tunngatillugu. Naak init inoqanngitsut pissutigalugit ingerlatsinermit aningaasartuutit naleqqussarneqarnissaat pisariaqartinneqaraluartoq, taava 2014-imi INI-p illuutinik nakkutilliisunut aningaasat atugai Namminersorlutik Oqartussat ininut immikkoortortaarfianut missingersuutaasunit marloriaatingajammik atuisoqarsimavoq. Taanna missingersuutit 97 %-inik qaangiineq aammattaaq ineqarfiup immikkoortortaarfiata aningaasaqarneranut eqquivoq kiisalu tamanna pisooqataavoq ukiumi pineqartumi amigartooruteqarnermut.

5-imit tunngatillugu. Kommunip illuutaannut aningaasaliissutit iluanaarutit Namminersorlutik Oqartussat illuutaannit amerlanerupput. Tamatumunnga pissutaavoq kommunip illuutaasa nutaajunerunerat akisunerusimanerallu, tamatumalu kingunerisaanik aningaasaliissutinut iluanaarutit amerlanerullutik.

Taamaattumik nalunaarussiaq immikkoortuni tulliuuttuni suliniutissanik arlalinnik innersuussuteqarpoq:

- Inissianik pitsaanngitsunik atorineqanngitsunillu isaterineq – pitsaasumik ineriartortitsisinnaavoq
- INI A/S-imi suleqatigiit – akiitsut pinaversaartinniarlugit INI A/S-ip attartortullu akornanni sunniiveqatigiinneruneg
- Ineqarfiit ingerlanneqarnerinik pitsaangorsaaneq – aningaasartuutit annikillissinneri aamma ineqarfinni ataasiakkaani inuiaqatigiinnut

akisussaaffeqarnerup pisortanut nuunneqarnera

Pissarsivik: Kommune Kujalleq aamma Ineqarnermut, Sanaartornermut Attaveqatigiinnermullu Naalackersuisoqarfik

Kommune Kujalliup ilimagaa, angerlarsimaffeqanngitsutut nalunaarsorsimasut amerlassusaat taakkulu ilaasa sumi najugaqavinnerlutik, adressemut nalunaarsuerusunngitsut, ineqarnermut tapiissutitut sunniteqartarneranut tunngavigalugu, pissutsit attuumassuteqarsinnaasut. Blokki ataaseq angisuunik inissialik, innuttaasut ikittuinnaat najugaqarfigalugu nalunaarsorsimaffigisaat kommunip misissorsimavaa, tassanilu nalunaarsorsimannngitsunik amerlasuunik najugaqartoqannguatsiarpoq.

Taamatullu kommunimi hundredenik arlalinnik, adressemik tunniussisinnaannginnertik pissutigalugu, kommunip allaffiani najugaqartutut nalunaarsorneqarsimasunik peqarpoq.

INI A/S-ip nalilerpaa, isertitat assigiinngitsut, inuiaqatigiinni pissutsit kiisalu isumaginninnermi tapisiat, akissarsiat kiisalu isumaginninnikkut inatsit taassuminngalu paasinninnerup akornanni ataqatigiinnerit nalunaarusiap naammattumik ersersinngikkai. Pissutsit taakku Narsami anisitsisarnerit amerlassusaannut annertuumik atassuteqartut INI A/S isumaqarpoq.

Akiitsut amerlassusaat:

2015-ip naanerani INI-mut Iserit-mullu akiitsut tamarmik katillugit 37 mio. kr.-iupput. Attartortut akiitsui 37 mio.-it taakku, suli akiliisitsiniartartunut tunniunneqanngitsuupput, qupperneq 9-mili taaneqartut 68 mio. kr.-it ineqarnermut akiitsut, akiliisitsiniartartunut tunniunneqareersuupput.

Akiitsut amerlanerit nuuttunit akiligassaapput. Akiitsut ukiuni kingullerni nalinginnaasumik amerliartuinnarsimapput (taamaattorli 2014-imit 2015-imut appariartoqarsimalluni), takuuk. tabeli 2.11:

Tabeli 2.11. ineqarnermut akiitsut aamma anisitaanerit 2010-2015 Iserit A/S-imi aamma INI A/S-imi.

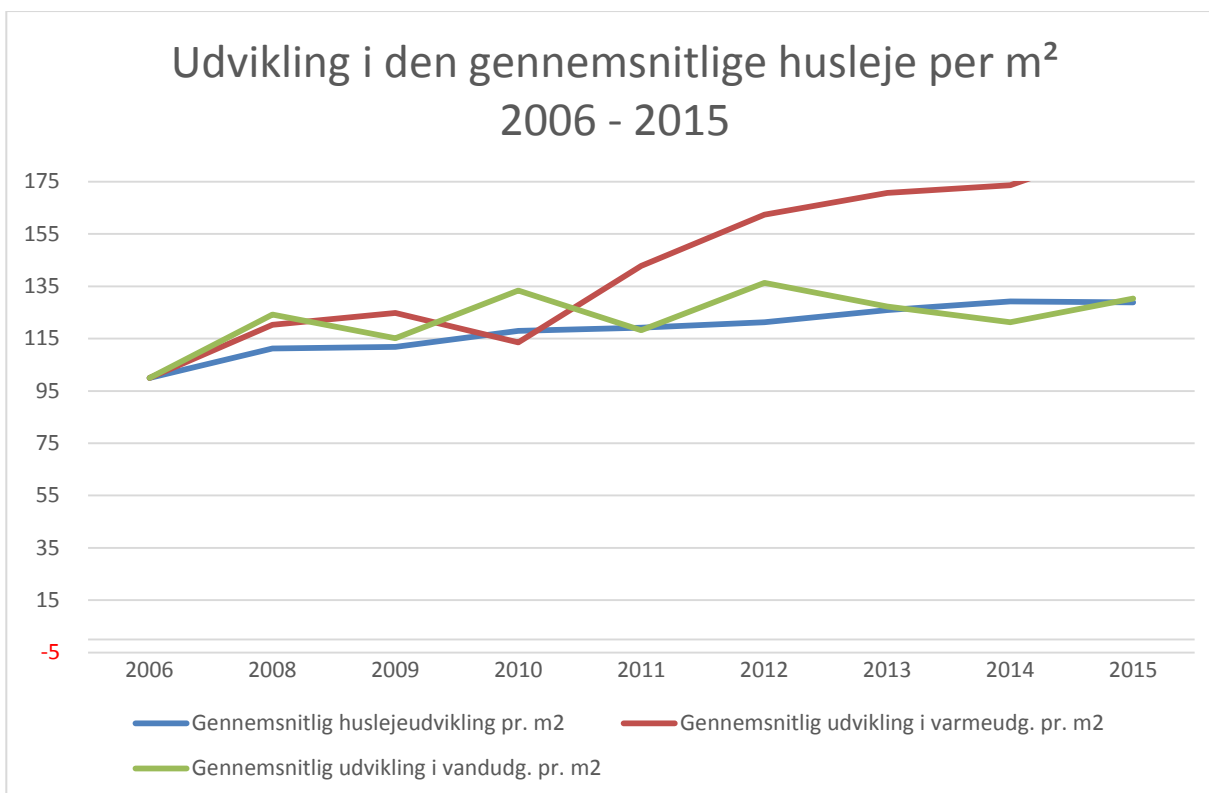
Ukioq	Akiitsut akiligassaasut (mio. kr.-inut)	Allakkat akileeqqusissutit Amerlassusii	Atorunnaarsitsinerit Amerlassusaat	Anisitaanerit Amerlassusii
2010	23,55	23.971	2.863	182
2011	26,30	24.813	2.472	162
2012	33,84	27.107	3.731	116
2013	40,76	27.471	4.144	138
2014	42,39	26.313	3.605	161
2015	37,17	22.786	4.576	255

Pissarsivik: Iserit A/S & INI A/S

Imermik kiassarnermillu naatsorsuisarneq pillugu ajornartorsiut

Ineqarnermut akiliutit, innaallagissap, ermup aamma kiassarnerup akiisa qaffakkiartornerat isigissagaanni, ersarippoq, ukiuni 10-ni kingullerni ineqarnermut akiliutit innaallagissamut, imermut kiassarnermullu sanilliullugit qaffannikinnerusimasut, takuuk. titartagaq 2.1.

Titartagaq 2.1. Ineqarnermut akiliutit qaffakkiartornerat agguaqatigiissillugit 2006-2015

Pissarsivik: INI A/S

INI-mi Iserit A/S-imilu attartukkat amerlanerit ataatsimut uuttuuteqarput, massa ilai nammineq kiassaateqartut imaluunniit toqqaannartumik Nukissiorfinnut akiliisartut.

Inissiani nutaanerusuni nalinginnaavoq, uuttuutunik ataasiakkaanik peqartarnerat, attartortut Nukissiorfinnut toqqaannartumik akiliisarlutik.

INI aamma Iserit attartugassaataasa amerlanerpaartaanni imermut akiliut ataatsimut avillugu akilerneqartarpoq sinneri toqqaannartumik Nukissiorfinnut akiliisartut. Aamma matumani immikkoortuni nutaanerusuni uuttuutunik ataasiakkaanik peqarnek atuuppoq.

Akiliisitsiniartarnikkut isigalugu pitsaaqutaavoq ataasiakkaanik uuttuuteqarnek, matumani akiliinngitsoorneq pilersuinerup matuneqarneranik kinguneqapallattarmat. Tassungalu atatillugu pingaarneruvoq, attartortoq anisitaanaviannngimmat Nukissiorfinnut akiliinngitsoorsimanini pissutigalugu.

Pitsaaqutit ilagaat aningaasartuutunik eqqummaarinneruneq immaqalu atuineq annikinnerusoq, taamaasilluni akiliinissaq oqinnerulerluni.

Kiassarnermut siumoortumik akiliisarnermi imermullu siumoortumik akiliisarnermi akiliinngitsoornermi kingunerisassaq assigisinnaanngilaa, Nukissiorfinnut imaluunniit oliemik pilersuisumut ineqarnermut aqutsisut akiliisarnek isumagisarpasuk. Tamanna pissuteqarpoq, akiliussineq ineqarnermut immikkoortortaqaarfinit matussuserneqartarmat kingornalu attartortunut akileqquneqartarluni.

Kiassarnermut imermullu siumoortumik akiliisarnermi akiliinngitsoornermi pilersuineq matuneqarneq ajormat, piffissaq sivilisunerusoq atorineqartarpoq – akileeqqusisarneq, attartormik atorunnaarsitsineq il.il. – akiliinngitsoorsimanerup kingunerisa malugineqarnerinut.

Sipaarniarusunnerit annikinnerusarput, naluneqanngimmat atuinerup ataatsimut naatsorsorneqartarnerani attartortut allat atugaat akileeqataaffigisussaallugit.

Ineqarnermut ingerlatsisut marluullutik, ineqarfinni taama periarfissaqartitsisuni ruujoreqarfilinni aningaasaqartumilu, uuttuutunik ataasiakkaanik ikkussuiniarlutik suliniuteqarput.

UPA 2016-imittaaq Inatsisartut apeqqummut tulliuuttumut aalajangiiffigisassatut siunnersuut akuersissutigaa (UPA2016/53):

”Ataatsimut naatsorsuiffiusartuni qanoq kiassarnermut uuttuutunik ataasiakkaanik ikkussuisoqarsinnaanersoq, aamma ineqarfinni pioreersuni uuttuutunik ataasiakkaanik ikkussuinermi teknikkikkut unammillerfiusinnaasunut aaqqiissutissanik nassuiaasumik, Naalakkersuisut nassuiaasioqqullugit peqquneqassasut.

Innuttaasut tamarmik Nukissiorfinnit kiassarnermik pisartut, kiassarnermik uuttuutunik ataasiakkaanik peqalernissaannut aningaasaqarnikkut teknikkikkullu aaqqiissutunik pitsaanerpaanik nassuiaat qulaarsissaaq.

Nukissiorfiit aaqqiissutip kingunerisaanik aningaasartuutissai nassuiaammi ilanngunneqassapput. Naggataatigullu, nunami uunnaavinnut kiassarnermullu centralit INI A/S-imit, Namminersorlutik Oqartussat ineqarnermut immikkoortortaqarfiinit, Mittarfeqarfinnit il.il. qanga Nukissiorfinnut nuunneqarsimanersut piffissarititatu pilersaarummik nassuiaat imaqassaaq.

Naggasiullugu nassuiaatip imarissavaa, siunnersuutip kingunerissaneraa inissianik attartortitsineq pillugu peqqussummi allannguisoqartariaqartoqassanersoq nalililineq, taamaattariaqassappallu, inissianik attartortitsineq pillugu peqqusutip allanngortinnissaanut siunnersuut nassuiaatip innersuussutaanut naapertuuttumik

Nassuiaat kingusinnerpaamik 1. januar 2017 agguanneqassaaq.”

Nuuttunit akiitsut akiligassat immikkut pillugit

Annertuumik ajornartorsiutaavoq, akiitsullit attartugaq akiitsoqarfigisartik qimakkaangamikku akileerussusiat appartamat.

Suliani taama ittuni suliaq Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmi akiliisitsiniartartunut nassiuunneqartarpoq, imaluunniit akiitsulik nunamut allamut nuussimappat Kalaallit Nunaata avataaniittumut akiliisitsiniartartumut nassiuunneqartarpoq. Inuit nuunnerminni akiitsunik akiligassallit arlalitsigut aamma allanik akiitsoqartarput. Oqaatigineqarsinnaavoq, Akileraartarnermi Aqutsisoqarfiup akiliisitsiniartarnera nuuttunit akiligassanut nutaanut malinnaasinnaanngitsoq.

Taamaattumik nuuttunit akiligassat piffissap ingerlanerani alliatortarnerat nalinginnaasuvoq. Anisitaasut inigisartik annaasarpaat, aatsaallu nutaamik initaarsinnaallutik akiitsutik akilerneqareepata.

Inissiat ator neqanngittarnerinik ajornartorsiut

Inissiaq ator neqanngitsaq ulluinnarni piffissami attartortup anineranit attartortup nutaap iserterneranut ator neqartarpoq.

Iluarsaassineq nalinginnaasoq (aamma soorlu paarsinerluiner mi iluarsaassineq) aallaavittut inip attartorneqannginnerani pisarmat, piffissaq inissiap ator neqannginnera marlunnut avinneqarsinnaavoq:

- Piffissaq iluarsaassiffik, aamma
- piffissaq neqeroorfik, tassa inissarsiortutut nalunaarsorsimasut neqeroorutini nassiusiffiginerinit, inissiap innersuunneranut attartortitsinerullu nutaap aallartinneranut piffissaq pisarpoq.

Piffissaq iluarsaassiffik piffissarlu neqeroorfik qaleriikkajuttarput, taamaattumik neqeroorutit nassiu neqartarput, inissiaq qaqugu iluarsaatereerneqarsimalluni attartorteqqinnissaanut piareersimanersoq nalilerneqaraangat.

Inissiat ator neqanngittarnerisa ersersippaat inissiat neqeroorutigineqartarnerisa taakkulu piumaneqartarnerisa ataqatigiinnerat, soorlu utaqqisut amerlassusaannut attuumassuteqartarpoq (inissiamullu utaqqinerup sivilissusaanut). Inissianik aqutsisup aamma piginnittup soqutigisaraat inissiat ator neqannginnerisa sivilissuutinnissaa, tamannami inigisamut akiliutini annaasaqaataaffiusarmat.

Akerlianik inissiap annertuumik neqeroorutigineqarnerata kinguneranik ator neqannginnerata sivilinnerata nassatarisarpa suliffeqarfeqarfimmi arriitsumik ingerlatsineq. Inissiat ator neqanngittarneri sivilissuut ilisarnaatigisinnaavaat, inissisimaneq imaluunniit aki pissutaalluni, illoqarfimmi pineqartumi imaluunniit inissiap angissusaa piumaneqar neq ajortoq. Nuna tamakkerlugu ineqarnermut politikki naleqquttoq, neqeroortarnernut piumaneqartarnerisalu ineriartortinneqarneranut atatillugu ineqarnermut niuerfissami pilersaarusi ornermut tapersiinnaavoq.

Inissianik attartortitsisarneq pillugu peqqussut naapertorlugu, attartortitsisoq missingersuusi ornermut atatillugu ineqarnermi akiliutini annaasaqarnissamut immikkoortitsiner nik ilanngussissaaq. Ineqarfinni attartortut ineqarnermut akiliutissaannik naatsorsuiner mi, aningaasartuutit malillugit ineqarnermut akiliisar neq pillugu aalajangersakkanut immikkoortitsiner it tamakku aningaasartuutit tunngaviusut ilagaat.

Inissiat inoqanngitsorpassuit (sivilissuomillu inoqanngittarneri) taamaasillutik ineqarnermut akiliutini qaffatsitsisarput. Ineqarnermut akiliutit qaffasissut nassatarisarpaat - allat assigalugit – akiitsut qaffasinnerit attartortitsisup immikkoortitassai. Immikkoortitat tamakku aamma ineqarnermut akiliummi ilanngunneqassapput.

Ineqarnermut akiliutip qaffasinnerujussuata ataatsimut kingunerisinnaavaa attartortut – pisinnaasamik – ineqarfimmit nutsernerat, taamaasilluni inissiat inoqanngitsut amerliartuleqqittarlutik. Ineqarfik taamaasilluni ajortumik eqqorneqarsinnaavoq, aningaasartuutit qaffakkiartuinnartut, inernerusutut akiitsut qaffasissusaannut, attartortunit kiserngoruttunit akilerneqassappata .

Ineqarfimmi akiitsoqarnerup kingunerisaanik aningaasartuutit

Akiitsunut annaasaqarnissamut ukiumoortumik immikkoortitsisoqartarpoq, taamaasilluni akiitsut immikkoortitanit taakkunanit ilanngarlugit attartortunit aamma nuuttunit pisassat nalivia ersersinneqartarpoq.

Immikkoortitsinerit tamakku maannakkut Iserit A/S-imi katillugit 17,2 mio. kr.-iupput kiisalu INI A/S-ip ineqarfiutaani 31.12.2015-imi katillugit 97,7 mio. kr.-inik immikkoortitsisoqarsimalluni.

Kingornussisarnermut inatsisimmi § 37 tunngavigalugu nalikilliliinerit pisarput (toqusup pigisai kingornussisusaqanngitsut). 2015-imi 432 tus kr.-ingajannik Iserit A/S-imi aamma 5,4 mio. kr.-it missaanni INI A/S-imi nalikilliliisoqarpoq. Anisitsinermittaaq aningaasartuutigineqartarput politiit pissarsiariniarneri (suliaq ataaseq 300 kr.) aamma anisitaasimasut inigigallagaannik ingerlatsinermut (2015-imi 900 tus kr.-ingajaat).

Aningaasartuutit tamakku inissiaatileqatigiiffiit aningaasaqarnerannut tamaviaartitsisarput.

Attartortunut, qaammammut ataatsimut inigisamut akiliutit sinnerlugit akiitsulimmut, akiitsut tamarmiusut amerlaqqataannik immikkoortitsisoqartarpoq. Nuunnikunut akiitsulinnut, akiitsut tamarmiusut 94%-iisa amerlaqqataannik immikkoortitsisoqartarpoq.

Ineqarnermut tapiissutit aamma ineqarnermut immikkoortumut realkreditlån-it pillugit

Ineqarnermut tapiissuteqarfimmi aamma akiitsunik ajornartorsiuteqartoqarpoq. Tabeli 2.12-ip takutipppaa ineqarnermut tapiissutinut atatillugu 2015-ip naanerani akiitsoqarnermut takussutissaq, illoqarfinnut aggorlugu.

Tabeli 2.12. Ineqarnermut tapiissutinut atatillugu 2015-ip naanerani akiitsoqarnermut takussutissaq, illoqarfinnut aggorlugu.

Akiitsut takussutissartaa INI - 31-12-2015		Boligstøtte-p illuutai			
Illoqarfik	Illut amerlassusii	Akiitsut taarsigassarsinertallit (stk)	Akiitsut taarsigassarsinertallit (kr)	Akiitsullit amerlassusaa	Akiitsut taarsigassarsinertaqanngitsut (kr)
Nanortalik	178	73	2.409.906	117	1.997.085
Qaqortoq	55	23	745.174	31	667.151
Narsaq	82	46	1.583.367	46	212.272
Paamiut	32	27	1.059.618	22	297.603
Nuuk	22	22	711.697	9	109.202
Maniitsoq	129	45	380.319	58	302.892
Sisimiut	97	42	945.647	49	1.319.689
Kangatsiaq	167	27	568.974	82	97.436
Aasiaat	88	54	754.324	31	213.867
Qasigiannugit	80	45	582.771	33	114.070
Ilulissat	119	34	123.628	14	0
Qeqertarsuaq	77	40	559.791	39	4.551
Ummannaq	336	87	1.734.213	177	889.316
Upernavik	523	164	1.168.503	174	1.540.612
Qaanaaq	94	18	893.190	43	117.636
Tasiilaq	280	116	2.274.529	155	751.070
Ittoqqortoormiut	55	35	2.469.257	28	218.232
Illut amerlassusii	2414	898	18.964.908	1.108	8.852.685

Pissarsivik: INI A/S.

Tabel 2.12-ip takutippaa akiitsulimmut ataatsimut akiitsut annertussusaat assigiinngitsorujussuusut. Assigiinngissutsit maannakkuugallartoq nassuiarneqarsinnaanngillat.

Ineqarnermi aqqissuusseqqinnerit ilaasa piareersarnerannut, aamma ineqarnermut tapiissuteqarneq aqqutigalugu illuutillit aamma ilaallutik nalunaarusiallu suliareqqinneranut atatillugu, tamanna iserfiginerussallugu naleqqussinnaavoq.

Nammineerluni inissiaatinik kiisalu piginneqatigiilluni inissiaatinik realkredit-imit aningaasalersuisarnermut atatillugu, nunami tamarmi taamaallaat akiitsunut annikitsuinnarmik annaasaqartoqartarlunilu sallunaveeqqusiisoqartarpoq, aamma akiitsut sinneri mia. kr.-it arlaqaraluartut. Tamatumunnga pissutaavoq ilaatigut akiitsornissamut peqqissaartumik naliiisoqartarnera kiisalu ininut, sallunaveeqqutip nalingata apparianninnissaanut qularnanngitsunut, taamaallaat taarsigassarsitsinerit nutaat pisarmata. Tassa imaappoq, taarsigassarsitsinerit taakku illoqarfanni anginerinnarni taarsigassarsiissutigineqartarmata, aammali realkredit-imit aningaasalersuinerimik tunngaveqarluni illoqarfanni anngajaani arlalinni piginneqatigiilluni inissiaatileqatigiinnik pilersitsisoqarsinnaagaluartoq.

2.4 Akilersuutit immikkut pillugit

Meeqqanut akilersuutit il.il. kiisalu meeravissiarthaarnermi tapiissutit tunniunneqartarneri pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 2, 3 marts 1994-imeersumi kiisalu Meeqqanut akilersuutit il.il. kiisalu meeravissiarthaarnermi tapiissutit tunniunneqartarneri pillugit Inatsisartut peqqussutaata allanngortinneqarneranik Inatsisartut peqqussutaat nr. 3 12 juni 1995-imeersumi, angajoqqaanut kisimiillutik pilersuisunut akilersuutit akilerneqartarnerat aalajangersarneqarpoq.

Akilersuutininik siumoortumik akilersuineq pisinnaavoq, meeqqap angajoqqaavi najugaqatigiinngippata, imaluunniit meeqqap pilersuisuata akilersuisussaataitaasoq najugaqatiginngippagu.

Meeqqap angajoqqaavi katisimappata imaluunniit katisimanikuuppata, akilersuutit aalajangerniarlugit Nuummi Rigsombudsmandimut qinnuteqartoqartarpoq, tamanna Rigsombudsmandimut toqqaannartumik pisarpoq imaluunniit illoqarfigisami politiit aqqutigalugit, Rigsombudsmandi sinnerlugu ilaquariit inatsiseqarnerannut tunngatillugu Nuup avataaniittuni suliaqartartunut. Avinnermi averusernermilu akuersissummut eqqartuussiviullu aalajangiineranut piumasaqaatitut aalajangerneqartarpoq akilersuisussaataitaaneq.

Meeraq aappariinnerup avataatigut inunngorsimappat, qinnuteqaat akilersuutininik tiguisinnaatitaasup najugaqarfiani eqqartuussivimmut tunniunneqassaaq.

Angajoqqaajusut arlaat meeqqanut akilersuutininik akiliinissamik peqquneqarsimappat, angajoqqaamullu pilersuisuusumut akiliuteqartussaataitanini eqqortissimannngippagu, meeqqanut akilersuutit siumoortumik tunniunneqarnissaannik qinnuteqartoqarsinnaavoq.

Meeqqanut akilersuutit siumoortumik tunniunneqartut nunatta karsianit aningaasalersorneqassapput. Tamatuma kingorna akilersuutit arlaata akiligassarilersimasaasa akilersinniarnissaat Namminersorlutik Oqartussat akisussaaffigilissavaat.

Akilersuisut akimik minnerpaamik akilersuititaasut amerlanersaat, akiliisitaanianginnerminni nalinginnaasumik, aningaasaqarnikkut erloqinartorsioreertarput, taamaattumik akiitsut taamaattut ajoraluartumik qaffakkiartorneri Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup takusinnaavaa. Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit akiliisitsineq inatsisini tunngaveqarpoq. taamaallaat pinngitsaalliisummik akiliisitsisoqarsinnaasoq akiitsullip aningaasaqarnerata nammassinnaappagu (inuuniarnikkut atugarisatigut illersugaaneq). Tamanna isumaqarpoq, angerlarsimaffimmut nalinginnaasumut inuuniutissanullu annertunngitsunut akiitsullip aningaasaatai naammattariaqartut. Piviusumik tamanna isumaqarpoq, inuup kisermaap annertunngitsumik inuuniutissaqassaguni, qaammammut 4.000 kr.-inik aningaasanik nammineq atorsinnaasaqassasoq. Aningaasat taakku appasipput. Assersuullugu Finanstilsyn-ip piumasaqaatigaa kisermaaq aningaaserivimmuut taarsigassarsiniaruni, aningaasartuutunik aalajangersimasunik akileereernermi minnerpaamik 5000 kr.-inik atorsinnaasaqassaaq – taamaasillunilu akiitsut akilersornissaanut ernianut akiliisinnaassalluni.

Immikkoortumut inatsisit atuuttut imaapput:

Meeqqanut akilersuutit il.il. kiisalu meeravissiartaanermi tapiissutit tunniunneqartarneri pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 2, 3. marts 1994-imeersoq, peqqussutillu allangortinneqarnera nr. 3, 12. juni 1995-imeersoq (kalaallit inatsisaat) kiisalu Peqqussut nr. 1086 7. oktoberi 2014-imeersoq, allanguutillu inatsimmi nr. 1741 22. decemberi 2015-imeersumi § 5-ip allanguutai (qallunaat inatsisaat).

Boksi oqaasertalik 2.2-mi nunani avannarlerni assigiinngitsuni akilersuutit qanoq suliarineqartarnerisut nassuiarneqarpoq.

Boksi oqaasertalik 2.2 – nunani avannarlerni akilersuutit

Danmarkimi meeqqanut akilersuutit

Siumoortumik meeqqanut akilersuutit aalajangersarneqarput bekendtgørelse af lov om børnetilskud-imi kiisalu forskudsvis udbetaling af børnebidrag-imi, LBK nr. 1095 af 07/10/2014.

Meeqqanut akilersuutit Kalaallit Nunaanni akilersuutit assigai. Meeqqanut akilersuutit akilersuutaavoq, angajoqqaap angajoqqaamminut najugaqatiginngisaminut akiliutigisartagaa. Angajoqqaat meeqqaminnik pilersuisussaataapput, meeraq najugaqatigunikku imaluunniit najugaqatiginngikkunikku. Meeqqanut akilersuutit angajoqqaat akunnerminni isumaqatigiissutigisinnaavaat imaluunniit statsamt-imit akit atuuttut malillugit aalajangerneqarsinnaalluni, akilersuisussaataasup isertitai naapertorlugit akilersuutit annertussusaat aalajangerneqartarput.

Akilersuutit angajoqqaamut, meeqqap inuit allattorsimaffianni nalunaarsorsimaffianut pingaarnertut akiliutigineqartarput. Tassa imaappoq, angajoqqaat meeqqamut akisussaaqatigiikkaluarpataluunniit, meerarlu angajoqqaamini sivosoqatigiimmik najugaqartaraluarpalluunniit, angajoqqaamut meeqqap inuit allattorsimaffianni nalunaarsorsimaffigisaanut meeqqanut akilersuutit akiliutigineqartarput.

Angajoqqaat akunnerminni meeqqanut akilersuutit annertussusaa isumaqatigiissutigisinnaangippassuk, statsamt-ip akilersuutit annertussusissaat aalajangersinnaavaa.

Akilersuisussaataasup akilersuutit isumaqatigiissutigisat akilinngippagit imaluunniit piffissaq eqqorlugu akilinngippagit, akilersuisussaataasoq statsamt-imit akilersuutunik akileeqqusaassaaq, tamatuma kingorna akilersuutunik siumoortumik akiliissalluni suliasarlu akilersuutunik akileeqqusinissaq tigussallugu.

Meeqqanut akilersuutit siumoortumik akilerneqartut statskassen-imit aningaasalersorneqartarput.

Underhållsbidrag Sverige

Underhållsbidrag Kalaallit Nunaanni akilersuutit assigai.

Sverigemi underhållsbidrag atuuppoq, meeraq angajoqqaamini sivisoqatigiimmik najugaqartarpat aallaavittut akilersuutiniq akiliisoqartassanngitsaq. Kisiannili akilersuutit aalajangerneqarsinnaapput, angajoqqaajusup aappaa qaffasinnerungaatsiartumik isertitaqarpat.

Angajoqqaajusut tunngavittut nammineq isumaqatigiissutigissavaat underhållsbidraget annertussusissaa, tamatumani pisortanit ikiorneqarsinnaallutik. Pingaartinneqarpoq, angajoqqaajusut namminneq isumaqatigiissuteqassasut.

Akilersuisussaataasup akilersuutini akilinngippagit, akilersuutiniq pisussaq underhållsstöd-inik Forsäkringskassan-imit akilerneqartartunik qinnuteqarsinnaavoq. Akilersuutit akilersuisussaataasumit utertillugit akilerneqassapput.

Isertitakikkaanni aamma Underhållsstöd-inik qinnuteqartoqarsinnaavoq.

Norge-mi Barnebidrag aamma bidragsforskud

Barnebidrag Kalaallit Nunaanni akilersuutit assigai Lov om barn og foreldre (barnelova)-milu aalajangersarneqarlutik.

Norge-mi meeqqanut akilersuutit pillugit inatsimmi Sverigemitulli pingaartinneqarpoq, angajoqqaat aallaavittut akisussaaffigissagaat akilersuutit annertussusissaasa isumaqatigiissutiginnissaat. Matumani isumaqatigiissuteqarsinnaanngikkaanni eqqartuussivikkut akilersuutit annertussusissai aalajangiiffigineqarsinnaapput. Meeqqap pilersorneranut aningaasartuutit piviusut naapertorlugit akilersuutit annertussusaat aalajangerneqartarput.

Meeraq angajoqqaamini sivisoqatigiimmik najugaqartarpat, angajoqqaajusup isertitakinnerusup akilersuutit pisarpai. Matumani meeqqap pineqartup ukioqatigiinni aningaasartuutaasarnera naatsorsorneqartarpoq. Angajoqqaajusut aningaasartuutiniq qanoq annertutigisumik matussusiissanersut, isertitaasa nikingassusaasa procentianik naapertorlugu aalajangerneqartarpoq.

Akilersuutiniq pisartoq pisortanut akilersuutit akileqqullugit qinnuteqarsinnaavoq. Akilersuisussaataasooq akiliinngippat siumoortumik akilersuutiniq qinnuteqartoqarsinnaavoq. Siumoortumik akilersuutit annertussusaat isertitat aallaavigalugit aalajangerneqartarput.

Taamaattoqartillugu akilersuisitsinermik oqartussaasut akilersuutit akilerneqartut tigummiinnartarpai, akilersuutit ilai, siumoortumik akilersuutiniq qaangiippat akilersuutiniq tiguisussamut akilerneqartarmat.

Siumoortumik akilersuutit naalagaaffimmik aningaasalersorneqartarput.

Islandimi meeqqanut akilersuutit

Islandimi inatsit malillugu meeraq kinaluunniit minnerpaamik pilersorneqarnissamut qularnaagaavoq. Angajoqqaq, meeqqap ataavartumik pilersorneranut isumaginnittoq, angajoqqaamit pilersuisussaaqataasumit meeqqanut akilersuutininik pisinnaatitaavoq sysselmand-ip aalajangeereernerata kingorna imaluunniit taassuma isumaqatigiisummik aalajangersaareernerata kingorna.

Meeqqanut akilersuutit meeqqap pigai, angajoqqaalli pilersuisup akilersuutit tigusarpai, meeqqallu pilersorneranut atortarlugit. Meeqqanut akilersuutit, meeqqap 18-inik ukioqalernissaata tungaanut akilersorneqartarput. Ilaatigut meeqqap 18-inik ukioqarneranit 20-liinissaata tungaanut ilinniarnermut akilersuutininik akilersuisoqartarpoq. Meeqqanut akilersuutit meeqqamut ataatsimut januar 2009-miilli qaammamut 21.657 kr.-upput (Islandske kroner)⁴.

Meeqqanut akilersuutit pisortani akilersuutaanngillat, Statens Forsikringsinstitut akunniliulluni sullissisuuginnarpoq. Meeqqanut akilersuutit akilersuisussaatitaasumut akileqqunissaa Forsikringsinstitut-mullu utertinneri kommunit akiliisitsiniartarfiata isumagisarpai. Angajoqqaq, sysselmand-imit meeqqanut akilersuutininik pisartussanngorluni aalajangiiffiqarsimasooq imaluunniit tamatumunnga isumaqatigiisuteqarsimasooq, saaffiginnissinnaavoq

Forsikringsinstitut-ip sullissisarfianut imaluunniit taassuma Reykjavik-ip avataani immikkoortortaqarfianut, meeqqanut akilersuutininik qinnuteqarniaruni.

Savalimmiuni meeraqarnermut tapiissutit

Angajoqqaajusut najugaqatigiinngippata, angajoqqaq meeqqap najugaqarfiginngissaa, meeraqarnermut tapiissutinik angajoqqaqatiminut akileqquneqartarpoq.

Savalimmiuni Rigsombudet, meeraqarnermut tapiissutit annertussusissaanik aalajangiisarpoq. 2014-imi akit tunngaviusut ukiumut 12.192,- kr.-iupput. Almanaverkið meeraqarnermut tapiissutinik siumoortumik akiliisinnaavoq. Akiliutit angajoqqaamit meeqqamut akilersuisussaatitaasumit akileqqullugit piumaneqartarput.

Meeqqamut 18-it ataallugit ukiulimmut, meeraqarnermut tapiissutinik akilersuisussanngortitaagaanni, akilersuutit 40 %-ii pisortanit utertoortigineqarsinnaapput.

Najoqqutarisaq: Paasissutissat Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu naalakkersuisoqarfimmu aaneqarput

Akilersuutit pillugit eqikkaaneq

Soorlu ersertoq Skandinaviamit meeqqanut akilersuuteqartitsineq assigiinngissuteqangaanngilaq. Assigiinngissutsit annersaat tassaagunarpoq nunani allani ilaatigut akilersuutininik akiliisitsiniarnerminni periarfissagissaarnerunerat ilaatigullu akiliisitsiniarneq pimoorunnerullugu sulissutigineqartarmat sakkullu arlaqarnerusut atornerqartarlutik. Tamatumani nunani allani akiliisinnaassuseq annerusarpoq.

⁴ Nationalbankenip islandske kroner-inik aalajangersaasarnera (ISK) 10. decembari 2008 aallarnerfigalugu atorunnaarsinneqarpoq. Islandske kroner-it (ISK) nalinga naatsorsorsugaq kingulleq 9. december, 2008: 2,569.

Meeqqanut akilersuutit nunani amerlanerni akileraarutigut ilanngaatigineqartarput, matumani Kalaallit Nunaat ilanngullugu, Savalimiunili akilersuutit 40 pct.-ii utertinneqartarlutik. Kalaallilli Nunaanni ajornartorsiutaavoq, amerlasuut - pingaartumik isertitakinnerusuni - akileraaruteqaataasussanit ilanngaateqartitaasanninnerat, taamaallitut akileraarutinit ilanngaatit ilanngaammit aalajangersimasumit 10.000 kr.-inik annertussuseqartunit nungunneqartarput.

Meeqqanut tapisiat, meeqqanut tapiissutit, pisortanit ikiorsiissutit, ineqarnermut tapiissutit, ilanngaassivimmik suliaqarnerup ingerlaqqinnera il.il. ataqatigiissinniarnerni ajornartorsiutit meeqqanut akilersuutinit ataneqartillugit nutaamik eqqarsaatigisariaqarneri taamaattumik isumaliutigineqartariaqarpoq.

Kommuneqarfik Sermersuumiit misilittakkat imaapput suliffissat suliasallu amerlatsinnerat akilersuutinit akiitsunut sunniuteqangaartanninnerat. Akiitsunut taamaattunut innuttaasut isertitakkaajugaluartut taamaattumillu akiliinnaassuseqaraluartut takusaannarparput akiitsoqangaatsiartartut.

Kommune Kujalliup tamanna isumaliutigissallugu pissutissaqarluarsoraa, tassalu akilersuutit kommuninit Namminersorlutik Oqartussanut nuunneqarunik aamma angajoqqaat akunnerminni aqqitassaat eqqartuussivinnut suliasanngorlugit nuunneqarunik iluaqutaassanninnerut? Akilersuutit kommuninit Namminersorlutik Oqartussanut nuunneqarnissaannut manna tungavilersuutigineqarsinnaavoq, tassalu kommunit akornanni annertuumik nutserarnerup kingunerisaanik kommunit akilersuinermik qulakkeerinnissinnaasanninnerat. Nunani avannarlerni allani nalinginnaavoq naalagaaffiup tamatumunnga akisussaaffimmik isumaginninnera, tak. qulaani allaaserisat.

2.5 Ulluunerani paaqqinnittarfiit pillugit immikkut

Ulluunerani paaqqinnittarfinnut akiligassat kinguaattoorutit kommunit akornanni nikerarput, tak. tabeli 2.13.

Tabeli 2.13. Kommunikaartumik ulluunerani neqeroorutinit tungatillugu akiitsut kinguaattoorutit annertussusii.

Kommuni	Akiligassat kinguaattoorutit, ulluunerani neqeroorutit	Meeqqat amerlassusii (2014)	Meeqqamut ataatsimut (2014)
	---	---	--- mio. kr. ---
	---	---	-
Kommune Kujalleq	981	599	1.639
Qeqqata Kommunian	980	1.074	913
Qaasuitsup kommunian	6.438	1.482	4.344
Kommuneqarfik Sermersooq	6.606	2.249	2.937
Katillugit	15.006	5.404	2.777

Najoqqutarisaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Tamanna ilaatigut peqquteqarpoq kommunit angajoqqaanut akiliuteqartitsisarnermi akiliutit angissusiinut assigiinngitsumik politikkeqarnerat, tak. tabeli 2.14.

Tabeli 2.14. Ulluunerani neqeroorutinit angajoqqaanut ataatsimut akiliuteqartitsisarneq.

Kujalleq	Qeqqata	Qaasuitsup	Kommuneqarfi	Katillugit
----------	---------	------------	--------------	------------

k Sermersooq					
--- 1.000 kr. ---					
Meeqquqeriviit	1.468	1.603	6.236	7.618	16.924
Angerlarsimaffimmi paarsineq	0	345	827	152	1.323
Sunngiffimmi ornittakkat	0	912	671	2.650	4.233
Ullukut akuleriinnut paaqqinnittarfik	153	1.286	0	0	1.440
Immikkut ittut	0	0	0	81	81
Meeraaqquqeriviit	1.307	1.070	5.085	7.027	14.490
Katillugit	2.928	5.216	12.820	17.528	38.492

Najoqqutarisaq: Naatsorsueqqissaartarfik.

Tassunga ilanngullugu kommunit akeqanngitsumik inissaqartitsisarnarat - angajoqqaat akiliisinnagit. Tabeli 2.15-imit ersersinneqarpoq 2015-imi taakkuninga atuinerlut takussutissiaq.

Tabeli 2.15. akeqanngitsumik inissat kommuninut agguarlugit, 2015

	Amerlassusii
Kommune Kujalleq	19
Kommuneqarfik Sermersooq	38
Qeqqata Kommunua	52
Qaasuitsup kommunua	20

NB: Meeqqat 2015-ip ingerlanerani akeqanngitsumik inissaqartinneqartut. Najoqqutarisaq: Winformatik

2.6 Pisortanit ikiorsiissutinik utertitsisussaataaneq immikkut

SIK assigiinngitsunut atatillugu uparuaasarpooq pisortanit ikiorsiissutinik utertitsisussaataaneq ajornartorsiutitaqarsinnaasartoq. Taamatut piumasaqarnerup SIK naapertorlugu innuttaasut suliffeqaleqqinnissaannut ajornartorsiutinik nassataqarsinnaasooq, taamaallillutillu inuit ataasiakkaat akiitsunit pisisoorneqarsinnaasarpoot. Tabeli 2.16-imit ersersinneqarpoq 2015-imi suliat tassunga tunngasut aningaasartaasalu amerlassusiinut tunngasut qassiusimansut.

Tabeli 2.16. Ikiorsiissutinik utertitsisussaataaneq kommuninut agguataarneri, 2015

	Amerlassusa at	Aningaasartaat (kr)
Kommune Kujalleq	173	1.633.464
Kommuneqarfik Sermersooq	191	1.083.253
Qeqqata Kommunua	57	385.976
Qaasuitsup kommunua	326	2.210.174
Katillugit	347	5.312.866

Najoqqutarisaq: Winformatik

Utertiseqqusinerni taakkunani qassit utertinneqarneq ajornersut

eqqornerusumik takuneqarsinnaasimangillat, ilaatigut naatsorsuutitut nalunaarsueriaatsit assigiingitsut atorneqarneri pissutaalluni.

Kommuneqarfik Sermersuumi ikiorsiissutit utertitsisussaataasarnep ineriartorneranik sukumiinerusumik misissuinermit erserpoq piffissami 2013 – 2015-imi tamatuminnga atuineq appariangaatsiarsimasoq. 2015-imi 2013-imit sanilliullugu ataatsimut isigalugu affaannanngornerat pineqarpoq amerlassusii aningaasartaalu tamarmiusut eqqarsaatigalugit. Aamma Qaasuitsup Kommuniani, ikiorsiissutit utertinneqartussaasunik atuineqappariarsimavoq.

Tamatuma immikkuualuttortai ilanngullugit ilanngussaq 1-imi allaaserineqarput.

Kommuni Kujallermi pisortanit ikiorsiissutit utertinneqartussat akiligassat kinguaattoorutaasut tamarmiusut 8,2 pct-eraat. Kommuni taamaattumik isumaqarpoq pisortanit ikiorsiissutit utertinneqartussanngortinneqartut sukumiinerusumik eqqarsaatigisariaqartut. Isuma taanna allat aamma isumaqatigaat, innuttaasummi ikiorneqarnissamut pisariaqartitsivissut utertitsinissaannut piunasaqarfigineqaratik ikiorneqarsinnaasariaqarmata. Kommunit isumaqarput, innuttaasunut imminnut pilersorsinnaasunut aningaaserivittut ingerlaneq kommunip suliassarinnigikkaa.

Kommune Kujalliup erseqqissarpaa akiitsut ataatsimut isigalugit sulinissamut kajumissuseerutsisartut, tak. pisortanit ikiorsiissutit utertinneqartussanngortinneqartut pillugit SIK siusinnerusukkut oqaaseqatai. Ajornartorsiut pisortanit ikiorsiissutit annertuneruvoq. Pisortanit ikiorsiissutit nutarterneqarnissaannut tunngatillugu apeqqut taanna ilaatittariaqarpoq, tassani akiitsoqalersarsinnaaffiit pillugit ajornartorsiut ilanngunneqassaaq.

2.7 Eqqagassalerineq immikkut

Suliat akiitsunut tunngasut 14.500-inik amerlisimapput, taakkunannga suliat eqqagassalerinermut tunngasuinnaat 11.000-it sinneqarlutik. Suliat eqqagassalerinermut tunngasut amerliartuinnarsimapput januarimilu 2016-imi suliat akiligassat kinguaattoorutaasut 100.000-it sinnersimallugit agguaqatigiissillugit suliame ataatsimi 290 kr.-it akiitsugarineqarlutik.

Eqqagassalerinermut tunngasuni akiitsut akiitsunut tamarmiusunut sanilliullugit annikkaluartut suliat amerlassusii suliat akiitsunut tunngasut tamarmiusut pingajorarterutigaat. Akiitsut ataasiakkaat amerlassusii apeqqutaatinnagit malittarisassanik suleriaatsinillu arlalinnik malitassaqarpoq taamaattumillu akiliisitsiniartarneq tamarmi eqqagassalerinermut akiitsorpasuit "unittooratartitsinnaallutik" suliassaqarfinnut allanut akiliisitsiniartarnermut akornutaasumik.

Naatsorsuinermit januar 2016-imeersumit, akiligassanik kinguaattooruteqartut sumi najugaqarnerinut agguataariffiusumi takuneqarsinnaavoq suliat eqqagassalerinermut tunngasut 70 %-ii inulaarlugit innunnt Qaasuitsup Kommuniani najugalinnut tunngasuusut. Taakkuli kisitsiserujussuupput.

Kommunini allani ajornartorsiut taanna aamma takussaavoq.

Suliassaqarfik taanna taamaattumik siunissami ataasiakkaanut toqqaannartumik akiligassanik nassitsinikkut imaluunniit toqqaannangitsumik akileraarutitigut aningaasalersorneqassanersoq isumaliutigissallugu pissusissamisoorpoq.

2.8 Akiligassanik akiliisitsiniarnermut tunngatillugu akissarsianik tunniussisarnermik ataqtigiissaarineq

Pisortat akissarsianik tunniussinermut politikkiat allaffissornerallu inuiaqatigiinni akiitsoqalertarnermut sunniuteqarsinnaanera eqqarsaatigineqarsinnaavoq. Assersuutigalugu juullimi akissarsisitsisarnerup atorunnaarsinneqarnera akiligassanut kinguaattoorutitut ukiup tullianut sunniutulerujussuusimavoq.

Akissarsiat 2012-imi juullertinnagu tunniunneqartarunnaarnerannut atatillugu INI-mut akiitsut dec.-p naanerani 2011-mi jan.-p naaneranut 2012-imi 39 pct-inik jan. naanerani 2012-imi jan. naaneranut 2013-imi 8 pct.-imik ikileriarsimapput. Kingorna piffissap taamaalinerani ukiup tulliani allannguut 13 pct-imut qaffappoq, kingornalu ukiumut aalaakkaasumik 11 pct missaaniiginnalersimalluni, tak. tabeli 2.17.

Tabeli 2.17. 2011-2015 ukiut nikinnerisa nalaanni attartornermi akiligassanik kinguaattoorutininik akilersuisut.

Attartornermi akiligassanik kinguaattoorutininik akilersuisut, 2011 – 2015		
Ukiuq	Aningaasartai	Allanngortitsineq
dec. 2011	10.999.403	39 %
Jan. 2012	15.279.528	
dec. 2012	18.936.229	8%
Jan. 2013	20.436.225	
dec. 2013	24.855.960	13%
Jan. 2014	28.135.367	
dec. 2014	25.685.724	11%
Jan. 2015	28.390.863	

Najoqqutarisaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Tabelimi ersersinneqarpoq pisortat akissarsianik tunniusseriaasiat inuiaqatigiinni akiitsoqartoqarneranut immaqa sunniuteqarsinnaasoq taamaalillunilu INI-p inissiaataanik attartortunut allanut sunniuteqarluni.

Naalackersuisut ullumikkut akissarsiat qaammammi ulloq akissarsiffiusoq kingulleq nal. 02– unnuap qeqqata kinguningua akissarsisitsisarput. Imaassinnaavorli sullissineq sukkaasuumik pisoq, taamaasilluni akissarsiallit akissarsiassaasut ulloq akissarsiffiusoq sioqqullugu unnukkut kontoanniilereersinnaallutik.

Kommunini imaluunniit namminersorluni suliffeqarfanni piffissat akissarsisitsiffiit assigiinngissinnaapput. Naalackersuisulli suliassaqarfiisa avataanni sulisut ulloq akissarsiffissaat Naalackersuisut pisinnaangillat aalajangissallugu.

Nassuiaammik suliaqarnermut atatillugu pisortanit kiisalu ineqarnermut, imermut innaallagissamullu akiligassat ullunut 14-inut akissarsisarnerullu tulluussarneqarsinnaanera eqqartorneqarpoq, matuma ataani aamma namminersorluni suliffeqarfirmut atatillugu. Akiligassat tamakku nalinginnaasumik qaammatip aallartinnerani akilerneqartartussaapput. Ullut 14-ikkaarlugit akissarsisartut, PBS-imi ilaasortaangikkunik imaluunniit budgetkontoqanngikkunik akiliinissaminnut qulakkeerinnittunik, akiliiffissaq nalleraangat akiliinissaminnut ajornartorsiuteqarajuttarput. Oqallisiginninnermi ilanngunneqarpoq, taamaallaat qaammammut akissarsisitsisinnaasoqarnerisut kiisalu akiligassanut taaneqartunut akiliiffissanik tulluussaasinnaanissaq, taamaasilluni ajornartorsiutit sapinngisamik annikillisinneqassammata, budgetkontonik PBS-imillu atuinertalerneqarsinnaallutik.

Missingersuutit PBS-imillu atuineq

Taamaalisukkut aningaasartuutitut aalajangersimasunut arlalinnut akiliiffissaq qaammatip aallartinneraniusarpoq, taamaasilluni innuttaasut ilaannut periarfissiilluni akiligassanut taakkununga akiliinissamik pingaarnertitsinnginneq aningaasanillu uninngatitsiinnannginneq, tamatuma kinguneranik akiitsoqalertoqartarpoq.

PBS-imik aaqqissuussamut tunngatillugu ajornartorsiut tassaavoq akissarsiat isertitallu ineqarnermut akiliummut, innaallagissamut, kiassarnermut assigisaanullu aningaasartuutissat sioqqullugit innuttaasumit atornerqarsinnaasarnarat. Ilaannikkut ima pisoqartarpoq - PBS-imik aaqqissuussamut ilaagaluartut – kontomit aningaasartuutitut piffissami ilanngaassiffissami matussutissaqartinneqartaratik.

Assersuutigalugu akissarsiat tallimanngorneq 29. aprilimi atugassanngortinneqarput, PBS-ikkulli ataasinngorneq 2. majimi aatsaat ilanngaassisoqarluni. Ullut taaneqartut akornanni innuttaasup kontomi uninngasuutini tamaasa taamaalilluni tigusinnaavai.

Aammali innuttaasunut arlalinnut ajornartorsiutaasarpoq, PBS-imik kiisalu budgetkontomik atuineq pituttuisuunngimmat, akiligassanillu aalajangersimasunit akiliinissamit allanik pingaartitsinerunissamut atorfissaqartitsisoqarsinnaammat. Matumani meeqqat nerisassaqartinneri atisassaqartinneri il.il. imaluunniit naleqqutinngitsumik pingaarnersiunerusinnaapput, assersuutigalugu pineqartut atornerluinermik ajornartorsiuteqarpata aanngajaarniutinillu assigisaannilluunniit pingaartitsinerullutik. Immikkoortoq 4.5-imi, ilanngaassivik pillugu nassuiarneqarpoq akiliisitsisarnermut aaqqiissummut siunnersuut Færø-model-imik taaneqartartoq, kajumissutsimut tunnganngitsoq, kisianni pisortanit tapisiat ilaannik akilinissamut atatillugu pinngitsoorani akiliisariaqarnermik piumasaqaateqartoq.

2.9 Aningaaserivinnut, kviklåninut akiitsut aamma aningaasanoortarneq (ludomani) immikkut

Nassuiaammi pisortanut akiitsut pingaarnertut pineqarput, matumani pisortat suliffeqarfiutaannut ingerlatseqatigiiffinnullu ineqarnermut, imermut, innaallagissamut kiassarnermillu pilersuinermut akisussaaffeqartunut. Akiitsulli taamaattut tamakkiisumik takutitsinngillat. Innuttaasut namminneq akiitsoqalersinnaanerat takussallugu aamma pingaaruteqarpoq.

Nassuiaammut atatillugu innuttaasut namminneq akiitsoqalertarnerisa ineriartornerat assersuutigalugu atuinissamut taarsigassarsinermi aningaasanik atuisinnaatitaanermi kisitsisitigut paasissutissat pingaarnertit pissarsiariniarneqarput. Taamaalisukkut suliassaqarfimmi paasissutissanik ersarissunik pissarsisoqarsinnaasimannngilaq.

Aningaaseriviit sukumiisumik akiliisinnaassusermik naliliisarnerat naatsorsuutigisariaqarpoq, matuma ataani aningaaseriviit sukangasuumik Finanstilsyn-ip tungaanit aalajangersaaffigineqarput qulakkeerniarlugu, aningaaseriviit annertuumik annaasaqannginnissaat imaluunniit annaasaqarnissamut aarlerinartoqannginnissaat. Tamanna isumaqarpoq, inuit, aningaaserivinnut taarsigassarsisut nalinginnaasumik aningaasaqarnerat pitsaasuusartoq aningaaseriviillu annikitsuinnarmik tamakkununga annaasaqartartut.

Innuttaasut ataasiakkaat atuinissaat siuarsarniarlugu soorlu TV-mik, umiatsiamik, biiliniq il.il. atuinissamut taarsigassarsiniartitsiviit kviklånepartitsisartullu allat tamatuma annertoqataanik taamaaliortarsimanaviannngillat. Matumani taarsigassarsiat taamaattut internettikkut amerlanertigut

erniaqqortuunngorlugit neqeroorutigineqartartut ilanngullugit, tamatumani taarsigassarsisitsiniartartut aarlerinartorsiorsinnaapput. Taakkuninngalu taarsigassarsisartut nalinginnaasumik allaasarput, tassalu inuit annikinnerusumik isertitaqartartut, taakku aningaaserivimmit taarsigassarsinnaanngiivittarput imaluunniit taarsigassarsinissaat ajornakusoortarluni.

Nassuiaatip ingerlateqqinnerani nunatsinni aningaaseriviit pisiniarfiillu oqaloqatiginissaat pissusissamisussaaq, ilaatigut CSR-imik politikkeqarnermikkut taarsigassarsiat taamaattut akisunerinik atuisut paasinninnissaannik ikiorsinnaagamikkut neqeroorfigisinnaallugillu aningaasatigut pitsaanerusumik aqutsinissamik ilaatigut budgetkontomik pilersitsinikkut siunnerfeqartumillu siunnersuinikkut.

Taamaasilluni aamma nammineq taarsigassarsinermi akiitsoqartarnermut atatillugu ajornartorsiut isertitat assigiinngissusaannik inuiaqatigiinnilu inissisimanermik ersersitsivoq. Inuit pitsaasumik isertitallit aningaaserivinni akikitsumik taarsigassarsinissaminut taakkuninngalu akilersuinissaminut periarfissaqarluarput, inuilli isertitakitsut taamannak periarfissaqaratik, periarfissanilli allanik akisuumik taarsigassarsisariaqartarlutik, taakkunanilu taarsigassarsiat isumaqatigiissutigineqartutu akilersornissaat ajornakusoornissaa qaffasissorujussuusarpoq. Ajornartorsiut toqqaannartumik aaqqiivigineqarsinnaanngilaq. Aaqqiissutaasinnaasoq ataavartoq tassaavoq isertitakittut ilinniagaqartinnerisigut ataavartumillu suliffeqalersinnerisigut isertitaasa annertusinissaat. Tamanna tunngavittut piffissami sivisuumi ingerlasussaaq. Tamatumunngalu atatillugu, akileraartarnermut isumaginninnermullu suliaasaqarfinni iluarsartuusseqqinnerit aggersut isertitakittuni qaffassaaqataasinnaapput.

Tassunga ilaavoq, inuit kviklån-inik taarsigassarsisartut, allanillu akiitsoqareersimagunik kingorna kviklåninik taarsigassarsiaminnut akilersuinissaminut ajornartorsiuteqartartut pinaveersaartissallugit periarfissanik misissuinissaaq pisariaqarsinnaavoq. Tamatumani inuit akiitsoqartarneranni takunnissinnaanerunermik pisariaqartitsisoqassaaq. Akiitsoqarneq pillugu nalunaarsuiffimmik pilersitsinerusinnaaneq taamaasilluni apeqqutinik arlalinnik pilersitsivoq, taamaattumik innersuussinissaaq sioqqullugu erseqqissarneqartariaqartunik.

Immikkut ittunik akiitsoqalersinnaapput inuit ingasattumik aningaasanoortartut (ludomani). Aningaasanoortarnermi kaaviaartitat tamakkerlugit isigissallugit ajornakusoorpoq, aningaasanoortummi taamaattut sumiiffinni assigiinngitsorpassuarni pisarmata, taakkunanilu amerliartuinnartortai Internetsikkut pisalersimmata. Aningaasanoortarneq inunnut ataasiakkaanut aningaasanoortartunut arlalippassuartigut ajortunik kinguneqartarpoq, kisianni aamma avatangiisinut.

Misissuinerit takutippaat nunatsinni ludomani nunanut skandinavianiittunut sanilliullugu atugaanerusoq. Ajornartorsiut aamma sumiiffiit ilaanni annertusinnaavoq, ileqqulersuutit aalajangersimasut ineriartortinneqarsimasinnaallutik, tak. meeqqat illersuisuata Aviâja Egede Lyngep angalanermit nalunaarusiaa 2015-imeersoq.

2.10 Aningaasatigut ajornartorsiuteqartut pillugit paasissutissat pitsaaneruset

Suliniutit assigiinngitsut pitsaanerusumik siunnerfeqartissinnaaqullugit pingaaruteqarpoq inuit aningaasatigut ajornartorsiuteqartutut taaneqarsinnaasut amerlassusii agguataarnerilu tamakkiisumik takusinnaanissaat.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik aningaasatigut ajornartorsiuteqartut naatsorsorneqarnissaannut aningaasaliivigineqarsimavoq. Naatsorsugassat danskit immikkut ilisimasallit

ataatsimiititaliaata inassuteqaatai aallaavigalugit pilersaarusioneqassasut, tassalu inuit atoriaannaasunik aningaasaateqarnerat, ukiuni tulleriinni pingasuni agguaqatigiissillugit akissarsianut killigititaq 50 pct-imiittut piitsutut nassuiarneqarnerat tunngavigalugu. Kisitsisitigut paasissutissat, matumani killigititaq aalajangersimasooq soorunami Kalaallit Nunaanni pissutsinut tulluarsarneqassaaq. Naatsorsueqqissaartarfiup ukiup affaata aappaani 2016-imi naatsorsuutit naammassineqarnissaat naatsorsuutigaa. Paasissutissat tassanngaanneersut suliap ingerlaqqinnerani ilaalluarsinnaapput ilaatigut inatsisiliornermi malitseqartitsinikkut suliniutillu allat nassuiaammit matumanga aallaaveqartut.

3. Ajornartorsiutit

3.1 Paasissutissanik katersineq- akiitsoqartarneq pillugu ajornartorsiutit assigiinngitsut

Paasissutissat pingaarnertut immikkoortinniarnearput 1) piumassuseqannginnermut aamma 2) akiliisinnaassuseqannginnermut sakkut suut akiitsut akiitsullu akilersorniarnernanni ajornartorsiutit aaqqiiviginiarlugit iluaqutaasumik atorineqarsinnaanersut toqqarniarneqarlutik.

Ajornartorsiutit taakku suliaasaqarfiit makku eqiteruffigaat:

Akiliisinnaassuseqannginneq - isertitakitsut

- Meeqqanut inissinneqartunut angajoqqaat akiliutaat
- Meeqqanut akilersuutit
- Utertitsisussaaitanik ikiuineq
- Ulluunerani paaqqinnittarfinnut akiliutit
- Ineqarnermut akiliutinut BSU-milu taarsagassarsianik akiliineq

Akiliisinnaassuseqannginneq – akunnattumik isertitallit isertitaqqortuullu

- Eqqagassalerinnermut akiliutit
- Akileraarutinut akiligassat
- Ulluunerani paaqqinniffiit.
- Meeqqanut akilersuutit
- Ineqarnermut akiliutinut BSU-milu taarsagissarsianik akiliineq

Taakku saniatigut paasissutissat makku takutippaat:

- Akiitsullit tasaanerusarput isertitakitsuneersut, taamaattorli
 - meeqqanut akilersuutinut eqqagassalerinnermullu akiitsut minillugit.
- Sumiiffinni assigiinngitsuni akiitsut annertussusaat assut assigiinngillat, tassuunakkut ersersinneqarpoq akiitsut pinngitsoortinniarlugit ikilisinniarlugillu assigiinngissitaartumik iliuseqarfigisariaqartut.
- Akiitsut ilaat immikkut eqqumaffiginiarnissaat pisariaqarpassippoq:
 - Akilersuutit – tunngaviumik akiitsut namminersortut akornanni (pisortanit isumagisassanngortinneqarsimasut kommunit tunniussinerisigut - ajornartorsiut annertusiartuinnarpoq, eqqartuussivinni ingerlanneqarnerat kigaappat ajornartorsiut annertusiartussaaq.
 - Eqqagassalerineq – annertusiartorpoq, annertunngitsunik akiligassallit amerlapput akiliisitsiniarnerlu akisunerulluni.

- Akileraarutit A-t – ikiliartorput, immaqqa aningaasaqarnikkut pissutsit pitsaanerusut suliniutit amerlineri pissutigalugit, taamaattut attanniartariaqarput
- Ulluunerani paaqqinnittarfiit kommunit akornanni assigiinngillat, ilaatigut inissat akeqanngitsut angajoqqaallu assigiinngitsunik akiliuteqartarnerat pissutigalugit.
- Meeqqanut inissineqartunut angajoqqaat akiliutaat
- Pisortanit ikiorsiissutit utertinneqartussat piitsuunermut akiliisinnaassuseerunnermullu pisitsisinnaagunarput
- Ineqarnermut tunngasut ajornartorsiutinik annertuunik nassataqarfiusoq. Taamaattumik ajornartorsiutit suliassaqarfimmi tassani ataani sukumiisumik itisilerlugit allaaserineqarput.

3.2 Ineqarnermut suliassaqarfimmi ajornartorsiutit immikkut

Ajornartorsiutit arlaqartut pineqarput, taakku attartortunit, immikkoortortanit allaffissornikkullu aqutsinermi isummorsorfigineqarsinnaapput.

Attartortut unamminiagassaat

- Inissiat ullutsinnut naleqqutinngitsut immikkoortortaqaqarfinni aningaasakilliorneq pissutigalugu
 - Inissiat inoqanngitsut akiligassanillu kinguaattoorutillit amerlagaangata immikkoortortaqaqarfiit aningaasatigut nammakkerneqartarput, taamaalillutik aserfallatsaaliuineq aningaasasaqartinneqarnani. Attartortut ajornerusunik ineqartariaqarnerannik nuunnissamullu periarfissalunnerunerannik kinguneqarpoq.
 - Ineqarnermut akiliutit ullumikkut naammattumik qaffassallugit periarfissaqanngilaq unamminiagassat sakkortuneruliinnartussaammata.
- Inissiat pitsaanngitsut amerlapput ineqarnerlu akisulluni.
 - Immikkoortortaqaqarfiit arlallit aningaasatigut ingerlanerliornerisa kingunerisaannik aserfallatsaaliugassat amerliartorput peqatigisaanillu ineqarneq akisoreeqimmat iluarsagassaagallartut iluarsaanneqarsinnaanatik ilaatigut inissianut inoqanngitsunut aningaasartuutit pissutigalugit.
- Inissiat assigiinngitsut maannakkut innuttaasut pisariaqartitaannut tulluartut amigaataapput⁵.
 - Ilaqutariit inoquteqassusii agguaqatigiissillugit ikiliartorput, inissiallu minnerit (akikinnerillu) pisariaqartinneqartut amerlanerupput pingaartumik illoqarfinni annerusuni.

Immikkoortortaqaqarfiit unamminiagassaat

- Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutaasut amerligaluttuinnarput ilaatigut suliffissaaleqineq inooqatigiinnikkut ajornartorsiutit pissutigalugit, pingaartumik inoqarfinni minnerusuni.
 - Immikkoortortaqaqarfiit aningaasatigut artukkerneqarnerat
 - Ineqarnerup akisunerusariaqarneranik malitseqarpoq
 - Inissianik allaffissornikkut aqutsineq akitsorsarneqarpoq - aningaasartuutit attartortut ineqarnermut akiliutaatigut akilerneqartussaq
- Nuna tamakkerlugu siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu ineqarnermut politikkeqanngippat (nuna tamakkerlugu pilersaarusiortoqanngippat) iluarsaassinermut aningaasaliissutit naapertuutinngitsumik atorneqaratarsinnaapput allaffissornikkullu aqutsineq pisariusooq akisulluni

⁵ Immikkoortumut pilersaarutit nutaat, siunissaq eqqarsaatigalugu ineqarnerup ataqatigiissaarneqarneranik pitsaanerusumik periarfissiisnaalluarput, ingammik kommunini pilersaarutinut ataqatigiissaarneqarunik. Tamanna immikkoortumi ukiorpaalunni annertuumik aningaasaliinissanik piumasaqarpoq.

- Taamaalillutik aserfallatsaaliinermut aningaasaliissutit sunniuteqarnerluttumik atugassangussapput, inissianut kingusinnerusukkut atorunnaartussanut atorineqaratarsinnaallutik.
- Attartortut taamaalillutik inissiani ullutsinnut naleqqutinngitsuni najugaqaannartariaqassapput
- Attartornermut suliassaqarfimmi inatsiliorneq ullutsinnut naleqqutinngitsoq, tak. Oqaasertaliussat sinilimmiittut 4.1. Ini A/S-ip Iserit A/S-illu attartorneq pillugu inatsimmut allannguutissatut siunnersuuteqarsinnaanerat
 - Inissianik atuisinnaaneq killilersorneqarpoq
 - Ineqarnermut akiligassanik kinguaattoorutaasunik sunniuteqarluartumik akiliisitsiniarneq akornuserneqarpoq
 - Immikkoortortaqarfiit aningaasaqarnerannik sunniuteqarluartumik aqutsineq akornuserneqarpoq
- Attartortunik anisitaanikunik inissiigallartarnermut atatillugu immikkoortortaqarfiit aningaasatigut nammakkerneqartarput ineqarnerlu akisunerulersittarlugu
 - Attartortut akiligassanik kinguaattoorutiminnik akiliinngitsunik anisitsineq ajornakusoortarpoq.
 - Akiligassanik kinguaattoorutillit akornanni arlalinnik kinguaattoorutillit suliallu amerlasoorpassuit inissiaatileqatigiiffinnut annertuumik aningaasartuutitigut nammakkiisarput, naggataatigut attartortunit akilerneqartussa.
 - Politiit assigiinngitsunik suleriaaseqarnerat sullissinerallu sivisooq immikkoortortaqarfiit aningaasaqarnerannut pitsaanngitsumik sunniuteqartarpoq attartortullu naapertuilluartumik ingerlatsisoqartariaqarnerannik misigisarnerannik attuisarluni.

Allaffissornikkut aqutsisumut unamminiagassat – attartortunut immikkoortortaqaqarfinnullu sunniuteqartarpoq

- Digitaliseriineq amigarpoq, pingaartumik NemID-p atugaanera amigaataavoq pingitsoornanilu Nemkontomik pilersitsisannginneq allaffissornikkut aqutsinermut akisunerulersitsisarpoq pisariunerulersitsisarlanilu.
 - Digitaliseriineq annikippat imminut sullissinnaanerup annertusisinnaanera killeqassaaq, taamaaliortoqartuuppat allaffissornikkut aqutsineq sunniuteqarluarnerulissagaluarpog ineqarnerlu akikinnerussagaluarluni kiisalu attartortunik sullissineq ataatsimut isigalugu pitsaanerussagaluarluni.
- Inissiat siammarsimanerujussuat allaffissornerlu aningaasartuuteqarfioqisoq attartortunullu assigiinngitsumik sullissineq
 - Suliassat suliarineqarnissaannut piginnaasat qaffasissumiitinnissaat ajornakusoorpoq
 - Sanasunik assigisaanillu suliassanik suliarinnittussanik amigaateqartarneq
 - Aserfallatsaaliuinerumut aningaasartuutit annertunerulertarput, taamaalilluni aningaasat aserfallatsaaliuinerumut atorneqartussat ikinnerulertarlutik
- Boligstøttenik aqqissuussineq ullutsinnut naleqqutinngimmat akiitsunik akilersuinissamut pisussaaffiliisarnermik equititsisarpoq allaffissornikkullu aqutsineq eqartuulluni.
- Inissiaatileqatigiiffinni misilittagaavoq, akiitsullit amerlasuut (piviusumik akiliisinnaagaluartut) aatsaat politiit ilanngunneqaraangata, attartortup inigisaminit anisitaqqusaaneranut atatillugu akiliinissartik pimoorutilersaraat.

Eqqartuussummik naammassisitsiniaasartunut unammilligassat - politiit

Eqqartuussummik naammassisitsiniaasartut allaffissornikkut annertuumik suliakkersorneqarput, attartortunik anisitseqqusinerik isummernissamut suliassanik amerliartuinnartunik. Suliassat amerlavallaarnerisa kingunerisinnaavaa suliati suliarineqarnerisa sivisuujusarnerat, ingammik anisitseqqusinerimi suliamik saqqummiussinermut atortussat pitsaasuunatillu amigarpata. Taamaalisukkullu suliassat taamaattut piffissat ilaanni kingulliunneqartariaqartarsimapput, politiit suliassaasa allat tuaviornerusut siulliunneqarnerini.

Inuiaqatigiinni unamminiagassat – attartortunut, immikkoortortaqaqarfinnut inissiaatileqatigiiffinnullu sunniuteqartarpoq

Pisortat innuttaasut amerlanerpaartaannut inissianik pilersuisuupput aamma innuttaasunut inissianik pisinikkut imaluunniit attartortitsiviit namminersortut aqqutigalugit pilersorsinnaasut ilanngullugit. Pissutaasut ilaat tassaavoq atorfiit amerlasuut pisortat inissiaataannit atorfimmut atasumik inissiamik neqeroorfigineqartarnerat.

Pisortat inissianik pigisaminnik attartortitsisarnerannut pissutaasoq pingarneq tassaavoq innuttaasunut inissianik imminnut pisariaqarnerattut annertutigisumik pilersorsinnaanngitsunut pilersuineq. Tamanna isumaqarpoq, ineqarnermut akiliutit annertussusilerneqarnerat innuttaasut taakku isertitaat tunngavigalugu annertussusilerneqartartut, taamaattumillu ineqarnermut akiliutit niuerfimmit appasinnerungaatsiartarlutik. Taamaattumik attartortitsisartut namminersortut ineqarnermut akiliutit taamaaqataannik neqerooruteqarsinnaanngillat, taamaattumik taakku amerlanngillat aaqqiissutissatullu kingullertut toqqarneqartarlutik.

Ineqarnermut suliassaqarfimmi tamanna equtitsisarpoq noorarsinnaanissamullu periarfissanik killiliisarluni, innuttaasut amerlasuut illoqarfinnut allanut suliffinnulluunniit allanut nuussinnaangillat nuukkusunnatilluunniit pisortat inissiaataannik neqeroorfigineqanngikkunik. Taassuma saniatigut pisortat inissianik sanaartornermut pisortat aningaasarpassuarnik aningaasaliisarput.

Pisortat inissiaataat taamaattumik innuttaasunut inissianik imminnut pilersorsinnaangitsunut sammitinneqartariaqarput, tassami aamma pisortat inissiaataasa ilaat atorfirmut atatillugu neqeroorutigineqartarnissaat naatsorsuutigisariaqarmat sulisussarsiortarneq pissutigalugu, pingaartumik suliassaqarfinni aalajangersimasuni, soorlu peqqinnissaqarfimmi. Aamma isumaliutersuutigineqarsinnaavoq atorfirmut atatillugu ineqarnerit piffissaligaasarnissaat imaluunniit ineqarnermut akiliutip isertitaqarneq naapertorlugu aaqqinneqarnissaa.

4. Aaqqiissutissaasinnaasut

Aaqqiissutissatut siunnersuut akiitsut akiitsunillu akilersuisitsiniarnermi tunngaviusumik immikkoortunut marlunnut sammitinneqartariaqarpoq:

1. inuttaasut akiliinissamut piumassuseqanngitsut, aamma
2. innuttaasut akiliisinnaassuseqanngitsut.

4.1 Akiitsut pinaveersaartinnissaannut annikillisinnissaannullu suliniarneq assigiinngisitaartoq pisariaqarpoq

Innuttaasunut akiliisinnaassuseqanngitsunut tunngatillugu aaqqiissutaasinnaasoq tassaaavoq:

Pisortat suliffeqarfiutaanni aningaasanik aqutsinerup pitsaanerutinnissaa

- Akiitsunik isumakkeerinninnissamut periarfissat pitsaanerusut, innuttaasut ataasiakkaat aningaasatigut inissisimanerisa tamakkiisumik minnerpaamillu pisortanut akiitsoqarneq ilanngullugu isiginiarneqarnissaat.
- - Namminersorlutik Oqartussanut kommuninullu akiitsut akilerneqarsinnaanngitsut nalikillisaavigineqarnerat

Isumaginninnermi inatsisiliorneq

- Pisortanit ikiorsiissutinik utertitsisussaatitaasarnermik atuinerup annikillisinneqarnissaa
- Qaqugukkut akilersuutitut akilersuisussaatitaanermi killiliussat qaffasinnerussanersut allatulluunniit suliarinninnermut aqutseriaaseqarneq.
- Atornerluineq akiorniarlugu suliniutit annertusineqarnerat
- Meeqqanut inissinneqarsimasunut angajoqqaat akiliuteqartarnerisa naleqqussarneqarsinnaanerit
- Ulluunerani paaqqinnittarfimmi meeqqanut assigiimmik inissanik akeqanngitsunik angajoqqaanullu akiliuteqartitsinermik atuineq

Imminut ikiorsinnaalernissaaq siunertarlugu ikiorsiineq

- Inooqatigiinnermi aningaasatigullu ajornartorsiutit ikiorsiiviginiarlugit siusissukkut pinaveersaartitsinermillu suliniuteqarneq, matumani
 - Akiitsut pillugit assigiinngitsutigut siunnersuineq, matumani
 - Namminerisamik aningaasaqarneq pillugu ilinniartitaanermut ilanngullugu ilinniartitsissutigineqartalernissaa
 - Aningaaseriviit suleqatigalugit ilaatigut PBS-imik aqqissuussamik aamma budgetkontomik atuinerunissaa
 - Kommunit akornanni suleriaatsit pitsaanerpaat atorlugit (Best practice) immaqalu siunnersuisoqarfimmik

Innuttaasunut akileerusussuseqanngitsunut tunngatillugu aaqqiissutaasinnaasut:

Pisortat suliffeqarfiutaanni aningaasanik aqutsinerup pitsaanerutinnissaa

- Akiligassanik kinguaattoorutaasunik akiliisitsiniartarnerup nukittorsarneqarnissaa isiginiarnerunissaalu

- Akiligassat kinguaattoorutit pinngitsoortinniarlugit sakkussat pitsaannerusut, matumani Ilanngaassivik ilanngullugu (2018-imi atuutilertussanngorlugu akuerineqassappat)
- Piffissamik akissarsianik tunniussillunilu nuussisarnerit pisortallu aalajangersimasunut akiliisitsiniartarnerannik ataqatigiinnerusumik aaqqissuussineq.
- Namminersorlutik Oqartussani, suliffeqarfinni namminersorlutik oqartussanik pigineqartuni mmaqalu kommunini atorfillit atorfirminnut atatillugu ineqartut akissarsiaannit ineqarnermut akiliutit peerneqartarnissaat, suliffeqarfiit namminersortut ilaanni pisartunut assigusumik, kiisalu pisortani sionratigut pisarsimasutut. Tamatuma eqqunneqarnissaa sioqqullugu, tamatuma nassatassai inatsisitigullu pissutsit pillugit qanimut misissuisoqassaaq.

Aaqqissuussinermik allannguneq

- Eqqagassalerinermut akiliisarneq – akileraarutikkoorlugu, immaqa suliassat pisariaqavissuinnaat.
- Akilersuutit – aaqqissuussinerup tunngavii pillugit isumaliuteqarneq, matuma ataani eqqartuussiveqarfimmi utaqqisut pinaveersaartinniarlugit sulianik tamakkuninnga aalajangiisartussanik ataatsimiititalianik pilersitsisinnaaneq.
- Kinguneqartitsinikkut piumassuseqalersitsiniaanerit, matuma ataani innuttaasunut akiliisinnaassuseqartunut akileerusunngitsunullu akiliinngitsunut sukannernerusumik kinguneqartitsisinnaanermik isumaliutersorneq.

Innuttaasunut akileerususeqanngitsunut suliniutit iluatsippata iluanaaruteqarnermik kinguneqassaaq ilaatigut Ilanngaassiviup atulersinneratigut ilaatigullu eqqagassalerinermut akilersuutinullu akiliisarneq allanngortinnerisigut.

4.2 Ineqarneq pillugu immikkut:

Akiitsut akiitsunillu akilersuineq pillugit ajornartorsiutit aaqqiiviginissaannut qanoq ataqatigiissumik suliniuteqartoqarsinnaaneranik ersarissarniarlugu ineqarnermut suliassaqarfik tamakkiisumik aaqqiissuteqarniarnermi aallaavittut atorneqarsimavoq

4.2 Ineqarnermut suliassaqarfimmi akiligassanik kinguaattoorutaasunik akiliisitsiniarnermi ataqatigiissumik suliniuteqarneq

Ineqarnermut suliassaqarfimmi arlalinnik immikkullu ittunik ajornartorsiuteqaraluartoq tassani piviusunik suliniuteqarnikkut aaqqissuussineq suliassaqarfinni allani ajunngitsumik sunniuteqarluarsinnaassapput.

Taamaattumik akiligassanik kinguaattoorutaasunik akiliisitsiniarnermi ataqatigiissumik suliniuteqartoqarnissaa siunnersuutigineqarpoq, matumani ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutaasut, akiligassanillu kinguaattoornerup annerulinnnginnissaanut pinaveersaartinnissaalu ilanngullugit.

- Innuttaasunik akiitsulinnik siunnersuineq ilitsersuinerlu
- Siunertamut naapertuutinngitsunik akiitsoqalartarnerup pinaveersimatinnissaanut suliniutit ilaatigut innuttaasut inuusunnerusut eqqarsaatigalugit.
- Pisortani oqartussaasunut, suliffeqarfinnut Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunut namminersortunullu allaffissornikkut pisariunngitsumik sunniuteqarluartumillu akiligassanik kinguaattoorutaasunik akiliisitsiniarnermi sakkussat pitsaannerusut. Sakkut suut pisariaqartinneqarnersut apeqqutaatillugit (allaffissornikkut aqutsinerminnaangitsoq), ilimanarpoq inatsisitigut tunngavigisassat pisariaqartinneqartut ilanngunneqartariaqassasut. Akiliisitsiniartarnermut sinaakkutissat aallaavittut eqqartuussisarnermik inatsimmi aalajangersarneqarsimapput. Namminersorlutik Oqartussat akiliisitsiniartarnermut inatsisaat

eqqartuussisarnermik inatsimmut tapertaavoq. Naggataatigut eqqartuussisarnermik inatsimmi iluarsisoqarnissaa pisariaqarsinnaavoq.

- Imaassinnaavoq Namminersorlutik Oqartussat inatsisiliaanni atuuttumi kiisalu akiitsunik isumakkeerinnittarfik akiliisinnaajunnaarneq pillugu inatsimmimmi isumakkeerinnittarnermut malittarisassat assigiinngitsut amigaatigineqartut. Nutaamik akiitsut pillugit siunnersuisarfeqalernikkut sulinerup ilarujussua innuttaasut akiitsuminnik isumakkeerinnittoqarnissaanik qinnuteqarsinnaanerannut iluaqutaanissaa naatsorsuutigineqarpoq.
- Suleriaatsit assigiinngitsut atorneqarnerat unitsinniarlugu akiliisitsiniartarnermik oqartussaasut sulinerannik nalilersuineq.
 - Eqqartuussummik naammassisitsiniaasartut assigiinnerusumik sulinissaat siuarsarniarlugu, siunnersuutigineqarpoq, politiit eqqartuussummik naammassisitsiniaasartutut sulinerat nalilersorneqassasoq inissiaatileqatigiiffinnik suleqateqarnerup pitsanngorsarnissaanut periarfissanut sanilliullugu.
 - Nalilersuinerup taamaattup ilaatigut takutissinnaavaa inissiaatileqatigiffimmit eqqartuussummillu naammassisitsiniaasartut qanoq assigiinngitsigisumik suliaqariaasiat. Tamatuma ilaatigut allaffissornikkut suleriaatsimik assigiissitaarnerusumik suliaqartalernissamut siunnersuutininik tigussaasunik inerneqarsinnaanera aamma allagartani nalinginnaasumik atortakkani skabeloninik atorsinnaanissamut kiisalu taakku suliaqartarnerup sivilissusaanik aamma sulisut artukkerneqarnerannik annikillisisissanersut, imaluunniit immikkoortumi suliassat kivinnissaannut sulisussanik amerlanerusunik pisariaqartitsisoqarnersoq nalilersornerat. Tamanna suliassanik sularinnittarnerup sivilissusaanut appaaqataassaaq, siunissamilu akiitsunik annikillisaqataassalluni, eqqartuussummik naammassisitsiniaasartut assigiissaarnerusumik iluaqutaanerumillu iliuuseqarsinnaanissaat naatsorsuutiginaromat.

Attartorneq pillugu inatsimmik tulluarsaaneq

- Attartorneq pillugu peqqussutip naleqqussarneqarnera ineqarnermut suliassaqarfimmik nutarsaaniaanermi ilaatigut nassuiaatip matuma sularineqarneranut atatillugu INI A/S-ip aamma Iserit A/S-ip inassuteqaataat isummerfigisariaqarput, tak. oqaasertaliussat sinilikkat 4.1.

Oqaasertaliussat sinilikkat 4.1. Ini A/S-ip aamma Iserit A/S-ip attartorneq pillugu inatsimmut allannguutissatut siunnersuutaat

Ini A/S-ip aamma Iserit A/S-ip inissianik attartortitsisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaannut allannguutissatut siunnersuutaat

Unammilligassat:

Immikkoortortaqaqarfinni attartortut (aamma aningaasakilliornerusut) – immikkoortortaqaqarfimmi nammaqatigiinneq aqqutigalugu – isumaginninnermi tunniunneqartartunut attuumassutilinnut aningaasartuutininut akileeqataasarput.

Inassuteqaatit - § 22:

- Isumaliutigineqartariaqarpoq isumaginninnermi tunniunneqartartunut atatillugu qularnaveeqqusisarneq piffissamut najugarinninnermut tamarmiusumut atuutilersinneqassannginnersoq, inissiammi taakku qimanneranni annertuunik akiligassiisoqartarmat.
- Attartortut pisortat inissiaataannut akiligassanik kinguaattoorutillit

isumaginnittoqarfiup inissiaataannut akiligassat kinguaattoorutaasut akilereertinnagit innersuunneqarsinnaasariaqanngillat, akiligassat kinguaattoorutaasut Iserit A/S-imut imaluunniit Inissiaatileqatigiiffimmu Ini A/S-imut tunngasuuneri apeqqutaatinnagu.

Unammilligassat:

Sulisut atorfirmut atatillugu inissiamik tunineqarsinnaapput atorfirmut atatillugu inissiamut allamut akiligassanik kinguaattooruteqaraluarlutik.

Inassuteqaat – § 22, imm. 1, nr 5 nutaaq:

- Sulisoq akiligassanik kinguaattoorutilik atorfirmut atatillugu inissiamik tunineqarsinnaassanngilaq.⁶

Unammilligassat:

Inoqutigii aningaasaateqarluartut ineqarnermut tapiissuteqartitsineq aqqutigalugu ikiorserneqartarput. Tamanna isumaqarpoq attartortunut aningaasakillioortunut ikiorsiissutaasinnaasut ikinnerulissasut taamaalillutik akiligassat kinguaattoorutaasut amerlanerulissallutik.

Inassuteqaat – Kapiteli 4 – Ineqarnermut akiliutit angissusilerneqartarnerat, ineqarnermut akiliutit iluarsivigineqartarnerat allaffissornikkullu aqutsineq:

- Ineqarnermut akiliutit angissusilerneqartarnerat inissiat ingerlanneqarnerannut aningaasartuutitut naapertuutissapput, matumani aningaasaliisarneq ilanngullugu.
- Aningaasaatinit iluanaarutit sanaartornermi aningaasartuutitut tamarmiusunut ilanngullugit naatsorsortariaqarput, miiterimut 15.000 kr.-it ataallugit kisiisa pinnagit². Ilanggullugu aningaasaatinit iluanaarutit 3 %-imut qaffattariaqarput immaqa ukiut tallimat sinnerlugit immaqa ukiumut 0,3 pct.-imik qaffaateqartillugit
- Paarlattuanik ineqarnermut tapiissutit ilaneqartariaqarput.

Unammilligassat:

Nuunnermi akiligassanut amigartumik akiliisinnaassuseqarneq.

⁶ AIS16-imi aamma AIS17-imi tamanna pillugu oqaasertaliussanik ilanngussisoqarpoq:

” Illuut A/S-ip inissiaatai utaqqiisaasumik inissiangortinniarlugit, allatulluunniit utaqqiisaasumik inissiangortinniarlugit imaluunniit sulisunut inissiangortinniarlugit Naalakkersuisut aalajangerpata, ineqarnermullu akilersuutini kinguaattoortoqassappat aamma init inuttaqanngitsut annaasaqarfiussappata Namminersorlutik Oqartussat ataanni ingerlatsivik inissianik atuinissamik imissuteqartoq taakkuninnga isumaginnittariaqassaaq. Taamaalilluni annaasaqarsinnaanermut qularnaveeqqut malitsigisaanik aningaasartuutiniq ilaqartarpoq, soorlu attartortut nikinneranni nalinginnaasumik iluarsaanermut aningaasartuutit matussuserneqanngitsut, pinngitsaalliissummik anisitaasoqartillugu pisattanik poortuinnermut toqqortuinnermullu kiisalu akiliisitsiniartartoq Illuut A/S ineqartitsigallarnissamik piunasaqarfigippagu ineqartitsigallarnermut aningaasartuutit. Annaasat Namminersorlutik Oqartussanut saqqummiutinninneranni naatsorsorneqarsimassapput.”

Taamaasilluni INI-mut periarfissaavoq Namminersorlutik Oqartussani atorfillip naatsorsuutai nassiuteqqissallugit, taamaasillunilu inissiaqarfiup annaasaqaatissai annikillissillugit.

Tamannali periarfissaq atorneqarnikuunngisaannarpoq. Tamanna naammassineqassappat, immikkoortortanik inissiamut normuutilinnik oqaloqatiginneqqaortoqassaaq. Aamma isertitanik annaasaqaatissanik oqimaqatigiissaarinissamut periarfissat atorneqarnikuunngisaannarput – peqqussummi periarfissiisoqaraluartoq.

Inassuteqaat - Kapiteli 5 – Qularnaveeqqusiissummik ineqarnermullu akiliummik akiliisarneq, § 37 aamma § 37, Imm. 2-mut tunngatillugu:

- Qularnaveeqqusiissut maannakkut atuuttumit ineqarnermut akiliutit qaammatit pingasuusunit qaffanneqartariaqarpoq (assersuutigalugu qaammatit arfinillit) taakku nuunnermut akiligassanut matussusiinnaanerupput kiisalu akiligassanut kinguaattoorutaasunut.
- Maannakkut qularnaveeqqusiisarneq imaalillugu allanngortittariaqarpoq, naafferartumik akilersuinissamut periarfissaq peerlugu isumaginninnermilu inatsimmi kommunit ernialinnik taarsigassarsisisinnaanerit periarfissaalerluni imaluunniit kommunit sillimmasiisoralugit aningaaserivinni taarsigassarsisisinnaanngortillugit.

Unammilligassat:

Isorliunerusuni inissianik nalinginnaasumik iluarsaassineq akisuvoq.

Inassuteqaat - Kapiteli 7 – Aserfallatsaaliuineq, iluarsaassineq atuinerlu, § 47:

- Inatsimmi maannakkut atuuttumi ima oqaasertaqarpoq, tassalu inissiaq iserternermi qimanneranilu nalinginnaasumik iluarsaanneqarsimassasoq (Danmarkimi A-mik aqqiissutitut taaneqartartoq). Danmarkimili aamma B-mik aqqiissuteqarpoq, imaappoq inissiamik attartortut allanngornerini nalinginnaasumik iluarsaassisoqartariaqanngitsoq, aqqiissuussineq taamaattoq isorliunerusuni iluaqutigisinnaavarput.

Unammilligassat:

Pissusilersuutit sakkortunerusumik aqunneqarnissaannut suliniutit pisariaqartinneqarput kiisalu attartortut akiligassanik kinguaattooruteqartut akiliisitsiniarnermik sulinermut akiliinerusariaqarlutik.

Inassuteqaat - Kapiteli 11 – Attartortitsisup attartornermut isumaqatigiisummik atorunnaarsitsinnaatitaaneramik pisinnaatitaaffik, § 73 aamma § 74, Imm. 3-4:

- Najugaqartutut akiligassat akilerneqanngippata aamma attartortitsinerup atorunnaarsinneqarsinnaanera ilanngukkusunneqarpoq.
- Nukingisaarinermi akiliut 250 kr.-inut allanngortinneqarusuppoq (maannakkut 150 kr.-iusoq taarserlugu).
- Atorunnaarsitsiniarnerup taamaatinneqarneranut akiliut 250 kr.-inut allanngortinneqarusuppoq (maannakkut 150 kr.-iusoq taarserlugu).
- Periarfissaq alla tassaasinnaavoq akiliutinut akigitat nalunaarummi imaluunniit aningaasanut inatsimmi oqaasertaliussani aalajangersarneqartillugit, akigitat taamaalillutik iluarsivigineqarsinnaanerit ajornannginnerulissaaq.

Unammilligassat:

Ineqarnermut, imermut, kiassarnermut qularnaveeqqutinulluunniit akiligassanit kinguaattoorutaasut allat, soorlu aseruinermi naafferartumik akilersuisussanngortitsinermi taamaatitsinissamut tunngaviusinnaasut.

Inassuteqaat - § 73:

- Pisortat inissiaataanik attartortitsisup attartortitsinermi isumaqatigiisummik taamaatitsissaaq ineqarnermut, imermut, kiassarnermut, qularnaveeqqussutinut allamulluunniit akiligassanut

kinguattooruteqartoqarpat.

Unammilligassat:

Ininut inoqanngitsunut aningaasartuutit:

Inassuteqaat - Kapiteli 10 – Attartornermik taamaatitsineq, § 70, Imm. 2.:

- Attartortut taarserarnerannut atatillugu aningaasartuutit attartortut akileeqataaffiginerusariaqarpat.
- Attartortut siumut ilisimatitsinissaannut piumasaasut maannakkut atuuttut qaammammik ataatsimik sivisussuseqartut qaammatinut marlunnut pingasunulluunniit sivitsortinneqarnissaat kissaatigineqarpoq kiisalu attartortut kingusinnerpaamik siumut ilisimatitsinerup naanera qaammatip affaanik sioqqullugu attartortut nuussimassasut taamaalilluni taamaatitsinerup sinnerani ulluni 14-ini inissiat iluarsaanneqartarsinnaaqqullugit. Tamanna inissianut ineqarnermut akiliutinut pitsaasumik sunniuteqassaaq attartortitsinermilu annaasaqaataasartut annertuumik ikilisinneqassallutik.

Unammilligassat:

Ineqarneq pillugu maalaaruteqartarfiup Illuut A/S-ip pigisaanut tunngasunik naammagittaalliutinik suliarinninnissaminut piginnaatitaanngilaq.

Inassuteqaat - Kapiteli 14 – Ineqarneq pillugu maalaaruteqartarfik, § 82:

- Ineqarneq pillugu maalaaruteqartarfiup piginnaatitaanera annertusineqassasoq.
- Namminersorlutik Oqartussat kommunillu inissiaataannik attartortittakkanik imaluunniit aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiup Namminersorlutik Oqartussat pigisaanik attartortut attartortitsisullu akornanni saqitsaassutininik suliarinnittarnermi, tak. § 84, Naalakkersuisut ineqarneq pillugu naammagittaalliuteqartarfimmik siulittaasulimmik pingasunillu ilaasortaasulimmik pilersitsisinnaapput.

Najoqqutarisaq: Ini A/S aamma Iserit A/S

Sulinerup ingerlaqqinnerani isummerfigineqartariaqarportaaq, inissiigallartarneq pillugu ajornartorsiut qanoq tulluatumik aqqinneqarsinnaanersoq, matuma ataani illoqarfanni ataasiakkaani allatut inissiigallarnissamut periarfissat allat piunersut, taamaasillutik attartortut eqqugaasut akiitsuminnik akiliinissaminut sapinngisamik piumassuseqarnissaannut, ilaatullu inoqutigiinni pineqartuni meeraqarfiusuni innimittarnissaannut.

4.3 Nuna tamakkerlugu pimoorussinerusumik digitaliseriineramik suliniuteqarneq

Innuttaasut sumiikkaluarunilluunniit assigiimmik sullinniarneranni peqatigisaanillu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat sunniuteqarluartoq pilersinneqarsinnaavoq digitaliusunik imminut sullississutinik atuinikkut ataatsimullu digitaliseriinikkut.

Ineqarneq pillugu allaffissornikkut aqutsiveqarfittut INI A/S-ip Kalaallit Nunaata ilarujussuani innuttaasut akuttunngitsumik attaveqarfigisarpai suliaasaqarfinnilu assigiinngitsuni digitaliseriineruneq tamanut iluaqutissartai takusinnaallugit:

- NemID-p atugaanerulerneratigut attartortut INI attavigeqqaanngikkaluarlugu attartorneq pillugu paasissutissanik isumannaatsumik aallersinnaalissapput. Iliuserisinnaasat aalajangersimasut aamma ajornarunnaassapput, soorlu attartornermut allagaatit inissiaatileqatigiiffiup allaffiinut ornigutinngikkaluarluni atsiorneqarsinnaalissapput allakkanillu nassiussuussisoqartariaarutissalluni.

Aporfissat ilagisinnaavaat anguniagaqarfigineqartut ilarparujussui NemID-mik atueriaannaasussaanginnerat piginnaasat killeqarnerat pissutigalugu.

- Danskít NemKontoqartitsinerannut naapertuuttumik pinngitsaaliissummik atulersinneqaraluarpat ajunngitsorsiassanik tunniussisarneq sukkanerullunilu akikinnerulissagaluarpoq
- Tunngaviumik paasissutissanut programmip immikkuualuttortai arlaqartut allaffissorluni sulinermut oqilisaassisinnaalluarput, assersuutigalugu inuttut normoqarneq attartortunut iluaqutaasumik allaffissorneq akikillisaavigineqarsinnaavoq. Tunngaviumik paasissutissanut programmimi makku isiginiarneqartariaqarput.

Inuit pillugit paasissutissat pillugit inatsisip 1. December 2016-imi atuutilernissaanut atatillugu, oqartussaasut akornanni imaluunniit oqartussaasut ingerlatseqatigiiffillu akornanni paasissutissanik avitseqatigiinnermut atatillugu malittarisassat taakku eqqarsaatigineqartariaqarput. Inuit pillugit paasissutissanik avitseqatigiinnermi siunissami inatsisitigut toqqammaveqaqqaarnissaq imaluunniit inummik paasissutissani pineqartumit akuersissuteqaqqaarnissaq piumasaaqaataasalissaaq. Aamma takuuk ilanngussaq 2, suliffeqarfimmit kommunimut paasissutissanik nassiussisarnera pillugu Ombudsmandip oqaaseqaataa.

4.4 Kommunip utoqqarnut missingersuusionertarnera/akiliisitsisarnera pitsaasoq

Kommuneqarfik Sermersuup suliassaqarfimmi ajornartorsiutit iluarsiviginiarlugit suliniutai ataani allaaserineqarput, taakku kommunini allani suliniutit assigisaannut atornissaat iluaqutissartaqarmata isumaliutigineqarsinnaapput:

“Innuttaasut suliamik isumaginnittartumut saaffiginnipput, tassani aningaasaqarnertik pillugu oqaloqatiginnillutik, kingornatigullu utoqqarnut missingersuusionermik aaqqiissummi attaveqalernissamut neqerooruteqarfiullutik. Piumasaaqaataasoq tassaavoq pisinnaatitsissummik aamma isumaqatigiissummik atsiuinissaat, taakkunani kommune missingersuummut kontomik matoqqasumik aqutaqarnissamut pisinnaatitaassalluni. Innuttaasup kontomit nammineq aningaasanik tiguisinnaasassanginnera isumaavoq.

Innuttaasoq atsiorpat aningaasartuutit aalajangersimasut pillugit paasissutissat pissarsiarineqassapput, ilaallutik kontomi nalunaarsukat aamma PBS-imi paasissutissat.

Kommunip sulisuinut innuttaasup netbankianut isersinnaanissaq pillugu kommunip aamma aningaaseriviup akornanni isumaqatigiissut atsiorneqarsimavoq. Innuttaasoq betalings servicemiit akiliinermut oppernasaammik nassinneqassaaq, taamaalilluni innuttaasup suut akilersimanerlugit takusinnaavai.

Utoqqarnut missingersuusionermik aaqqiissut atugaqartuusunut tamanut iluatsissimavoq. Taamatut iliornikkut pisortat innuttaasut/atuisartut aningaasartuutiminnik aalajangersimasunik akiliinissaannik ikiorpaat.

Atuisartut tassaapput ikiorsiineramik taamatut ilusilimmik pisariaqartitsisut soraarnerussutisiallit, ilanngullugit innarluutillit, utoqqaat sanngiitsut, tarnimikkut sanngiissusillit il.il.”

4.5 Ilanngaassivik

Ilanngaassivik pillugu misissueqqissaarnerit marluk innutaasunut inussutissarsionermullu sammisut ingerlanneqarsimapput. Ilanngaassiviup innuttaasunut inuussutissarsionermullu inatsisinut, aaqqissuusaaanermut, ingerlanneqarneranut aaqqissugaaneratalu ikorfartorneqarneranut tunngasunik misissueqqissaarnerup ersersippaa Ilanngaassiviup atuutilersinnissaanut akornutissaqanngitsoq. Misissueqqissaarnermi ingerlanneqarsimasumit paasinarsivoq suliassa qarfinni arlalinni - suliaq ingerlateqqillugu iluatsillugu atulersinneqassappat suli arlalinnik qulaajagassa qartoq tunngaviusumillu arlalinnik aalajangigassa qartoq.

Suliniuummi misissueqqissaarnerq ullumikkut naammassiartuaarpoq. Misissueqqissaarnerq naammassitinnagu suliniut politikikkut tunngaviusumik isummerfigineqassaaq.

Atuuffiata pingaarnerusutigut allaaserineqarnera:

Konto qitiusumik pilersinneqassaaq, tassuuna innuttaasup akissarsiai tunniunneqassapput tassanngaanniit aamma pisortat akiliisitsiniutiginiagaat ilanngaatigineqassapput (assersuutigalugu imermut, kiassarnermut, meeqqanut akilersuutit, ulluunerani paaqqinnittarfimmiittuuteqarnermut, eqqagassalerinermut il.il.). Tamassuma kingorna akissarsiat sinneruttut innuttaasut aningaaserivimmi namminneq konto-annut ikineqartassapput. Tassunga peqatigitillugu "ilanngaaseereerluni aningaasanik" akiliinermi innuttaasut pisortat akilersinniagaannik akilerneqartunik akilersinniakkallu suut piffissamut tullermut nuuneqarnerannik takussutissiamik innuttaasut tigusaqartassapput.

Ilanngaassiviup atuutilersinneqarnerata kingornatigut iluaqutissaatut naatsorsuutigineqartut allattorneqarsimapput:

Innuttaasut

Iluaqutit
+ Akiligassanik kinguaattoorutit pinaveersaartitsineq (annertunerusumik akiliisinnaassuseqarnerq).
+ Akilersinniarnaqartunik annertunerusumik tamakkiisumik takunnissinnaaneq.
+ Akiligassat kinguaattoorutit sukkanerusumik akilersinneqartarnerat.
+ Atuinerit matuneqariataarsinnaanerisa inigisamilluunniit anisitaariataarsinnaanerit annikinnerulernerat
+ Inooqatigiinnut isumannaannerusumik sunniuteqassaaq, assersuutigalugu aningaasat siunertanut naapertuutinningsunut atorneqassamaaraluartut ineqarnermut akiliut

Sulisitsisut allallu:

Iluaqutit
+ Akissarsianik tunniussingikkallarnissamut allaffissorneq sipaarneqassaaq
+ Akissarsianit ilanngaassinermit atatillugu sulisup aningasatigut ajornartorsiutaanut piumassuserinngisamik akuutitsisoqassanngilaq.

Kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat:

Iluaqutit
+ Pitsaanerusumik akiliisinnaassuseqarnerq taamaalillunilu pitsaanerusumik aningaasaqarnerq
+ Innuttaasut isertitaat sulianillu suliarinninnernut aningaasartuutit pillugit paasissutissanik nutaanik atuisinnaaneq.

+ Ingerlaannartumik periuseqalernerup kinguneranik kukkoriataarsinnaneq annikinnerusq
+ Allaffissornermut iluanaarutaassaaq akiliisitsiniarluni, nukingisaarilluni tamatumalu kingornatigut akiliisitsiniarluni nassiussuineq pisariaqarpiarunnaassamat.
+ GS-ip assersuutigalugu naatsorsuutigaa innuttaasunit suliffeqarfinniillu aningaasat 25 mio. kr.-inik amerlanerusunik isertitarineqartalerpata taakkulu Kalaallit Nunaanni najukkami aningaasaliissutigineqarlutik taava avataaniit eqqussuineq 5 mio. kr.-inik appassagualarpoq, tunisassiorneq 14 mio. kr.-inik qaffarluni inuillu 30 suliffissaqalissagualarlutik.

Akilerartarnermut Aqutsisoqarfik

Ilanngaassivik Akilerartarnermut Aqutsisoqarfiup akiliisitsiniartarnermik suliaqarneranik arsaartuaviangiilaq, pisassarisanilli akiliisitsiniarnerit ikilinnerisigut sulineq oqinnerulersissallugu innuttaasullu aningaasaqarnerat pillugit paasissutissat pissarsiariuminarnerulersissallugit.

Akiliisitsiniartut aallaaviusumik ullumikkutut ullumikkullu malittarisassat atorlugit aningaasanik pisassanik akiliisitsiniartassapput. Kisiannili aningaasarsianit ilanngaasseqqusinerit sulisitsisunut nassiunneqartarunnaassapput, Ilanngaassivimmulli nassiunneqartassallutik, kiisalu Ilanngaassivik aqutugalugu akilersuinissamik nammineq piumassutsimik isumaqatigiissutit aqunneqarsinnaalissallutik.

ERP-ip aqqissuussap nutaap akuutinneratigut suleriaatsit eqaannerusut anguneqarsinnaapput peqatigisaanillu innuttaasut aningaasatigut inissisimanerannik tamarmiusumik tamakkiisumik takunnissinnaalersitsissaaq.

Iluaqutit
+ Pisortat akiligassiissutaannik akiliinngitsoornissaaq innuttaasut toqqarsinnaanngilaat
+ Pisortat aalajangiinerisa pitsaassusaasa qaffannerat
+ Allaffissornikkut aqutsineq isiginiarpallaarunnaarlugu akiliisitsiniarnerup isiginiarneqarnerulernera
+ Akiitsut amerlanersaat Ilanngaassivik aqutugalugu ingerlaannartumik nuunneqartassapput, taamaaliornikkullu kukkoriataarsinnaaneq annikillisinneqassaaq
+ Sulianik suliarinninnernut atatillugu innuttaasut pillugit paasissutissanik amerlanerusunik pissarsisinnaaneq (inigisamut akiliutit, atunerit il.il.)
+ Annertunerusumik akiliisinnaassuseqarneq, taamaalillunilu akiitsut ikinnerulernerat
+ Innuttaasut pillugit paasissutissanik ajornannginnerusumik aallertoqarsinnaassaaq ikiorsiissutinut allanut neqerooruteqarnermut atatillugu assersuutigalugu akiitsut pillugit

Najoqqutarisaq: Akilerartarnermut Aqutsisoqarfik

Ilanngaassivik sakkuusinnaavoq pisortat akiliisitsiniarnerannik pitsaanerulernerannut pingaarutilik. Akilerartarnermili suliaqarfiup, isumaginninnermi tunniunneqartartut akiliisitsiniarnermilu suliaqarfiup akornanni qanorluunniit ikkualarpat misissorneqartariaqarpoq ataqatigiissinneqarnerallu pitsaanerulersinneqartariaqarluni innuttaasut imminnut pilersorsinnaanerannik killiliisumik akiitsoqalinnginnissaat siunertaralugu.

5. Siunnersuisarfimmik pilersitsisinnaaneq

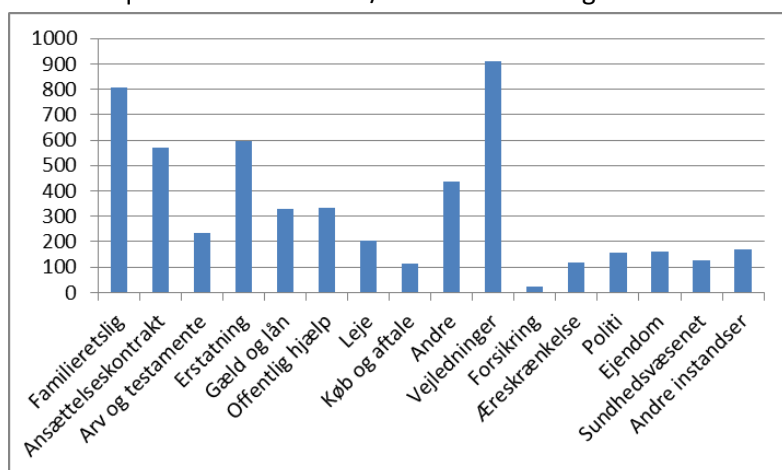
Siunnersuisarfimmik pilersitsisinnamik isumaliuteqarnermi innuttaasunut suliaqarfinnut pissuseqatigijaannut siunnersuisarfiit piusut qissimilaarnissaat pissusissamisuussaaq.

Inatsisitigut Siunnersuisarfik Namminersortuutitaq ukiuni arfinilinni piusimasoq piukkunnarnersaavoq. IKIU-p pilersinniarneqarneranut tunngavisoq tassaasimavoq advokatit inatsisitigut siunnersuineramik nalinginnaasumik aqqissuussinikkut innuttaasut isertitakinnerusut inatsisitigut siunnersorneqarsinnaannginnerat.

IKIU nuna tamakkerlugu innuttaasunik inatsisitigut siunnersuisarpoq, taassuma saniatigut IKIU oqalutseqartitsisarpoq. IKIU taamaalilluni innuttaasut namminneq advokatinut saaffiginnissasuugunik ajornartorsiutit nalinginnaasut soorlu sumiiffiit, oqaatsitigut, kulturikkut suliassatigullu ajornartorsiutinik qaangiiniaasarpog.

Innuttaasut IKIU-mik ilisimanninnerat malunnartumik annertusisimavoq IKIU-mullu saaffiginnissutit 2015-imi 1.300-simapput, tak. assiliartaq 5.1 assigiinngitsunut tunngassutilinnik innuttaasut IKIU-mut saaffiginnittarsimapput.

Assiliartaq 5.1. IKIU-mi suliat 1/6-2016-imi saaffiginnissutit suussusii naapertorlugit naatsorsorneqarnerat

Najoqqutarisaq: IKIU

IKIU-mut saaffiginninnerit ornigulluni, oqarasuaatikkut e-mailikkullu saaffiginninnerupput. Saaffiginnissutit tamaneersuupput inatsisitigullu suliassaqarfinnullu assigiinngisitaartunut pisortanut saqitsaassutinullu tunngasuullutik, tak. assiliartaq 5.1.

IKIU-p siunertaraa Kalaallit Nunaanni innuttaasut akeqanngitsumik inatsisitigut siunnersortassallugit, aningaasaqarnermut piunasaqaatinik eqqortitsisunut namminermut aningaasartuutitaqanngitsumik eqqartuussivikkut suliamik ingerlatsinissamut.

IKIU-lli suliassani suliani aalajangersimasuni siunnersuinertut isigineruaa, tassami IKIU-p innuttaasut pisinnaatitaaffii pillugit paasisitsiniaaneq annerusumik peqataaffigerusummagu.

5.1 Ilaqtariinnut anisitaanngujoortunut akiitsut pillugit siunnersuineramik misiliilluni aqqiinerit pillugit siunnersuutaagallartut isumaliutillu.

Siunnersuisarfimmik pilersitsinissamut isumaliuutunut atatillugu nunani allani misilittakkat takussallugit pissusissamisuusaaq, tak. oqaasertaliussat sinilikkat x.

Oqaasertaliussat sinilikkat 5.1. Akiitsunik siunnersuineramik nunani allani misilittakkat

Danmarkimi misilittakkat

Ilaqtariinnermut Naalackersuisoqarfiup oktoberip naanerani DK-mut tikeraarnerminut atatillugu naalackersuisoqarfik KAB-imik ataatsimeeqateqarnissaminut periarfissaqarsimavoq (ineqarneq pillugu allaffissornikkut aqqissuussaaneq nalinginnaasoq, ineqarneq pillugu kattuffinnit arlalinnit illoqarfiup pingaarnersaata eqqaaneersunit, attartortittakkat 50.000 missaanik aqutalik). KAB 2012-imili suliniut "Immikkoortumi nalinginnaasumi attartortunut akiitsut pillugit siunnersuineq – siusissukkut pinaveersaartitsinermillu suliaqarneq" ingerlassimavaa.

Suliniuummi assut angusagissaartoqarpoq, taamaalilluni piffissami 2012-2014 anisitsinerit 22,7 pct.-inik ikileriarsimapput.

Suliniut ilanngussami ilanngullugu nassiunneqartumi sukumiinerusumik allaaserineqarpoq soorlu aamma Socialministerimut suliniummik nalunaarutiginninneq ilanngussatut ilanngullugu nassiunneqarsimasoq. Suliniut Socialministeriap attartortunik anisitsinissaq pinaveersimatinniarlugu immikkoortitaanit aningaasaliivigineqarpoq.

Suliniutip aqqissugaanerani misilittagarineqalersimasullu isumassarsiorfiulluarsinnaapput.

Suliniulli taanna akiitsut pillugit siunnersuineri kisiartaanngilluinnarpoq anisitsinernilli pinaveersaartitsiniartuni kisiartaalluni.

Islandimit misilittakkat - Islandimi akiitsut pillugit siunnersuineq

Islandimi inunnut ataasiakkaanut akiitsunik ajornartorsiuteqartunut pisortat ataasiinnarmik siunnersuisarfeqarput. Siunnersuisarfik akiitsut pillugit ombudsmandimik taaneqartarpoq (www.ums.is) Velfærdsministeriallu ataaniilluni. Akiitsut pillugit ombudsmandi 2010-mi pilersinneqarpoq amerlaqisut Islandimi aningaaseriviit ajalusoornersa malitsigisaanik akiitsunik ajornartorsiulermata. Ilaqtariit aningaasaqarnerat pillugu siunnersuisarfik 1996-imeersumit aqqissuusaaq tunngavigalugu akiitsut pillugit ombudsmandi aqqissuunneqarpoq.

Siunnersuisarfik arfinilinnik sulisoqarsimavoq pisortanit, aningaaserivinnit, sulisut kattuffiinit, kommuninit, pensionsselskabinit atuisoqarnermullu aqutsisoqarfimmit ataatsimoorullugu ingerlanneqarsimasoq. Akiitsut pillugit ombudsmandi ukiut tamaasa aningaasanut inatsisikkut aningaasaliivigineqartarpoq. Taarsigassarsitsiviilli pensionsselskabillu siunnersuisarfiup ingerlanneqarneranik aningaasalersuisuupput akiliuteqartitsisarnikkullu ingerlanneqarluni.

Akiitsut pillugit ombudsmandi - Islandimi aningaasanut inatsimmit ingerlatsinermut aningaasaliissutitut immikkoortinneqarsimasut

Mio kr.	ISK	DKK
2014	790,2	42,0
2015	496,4	26,4
2016	157,2	8,4

Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfiup Islandimi akiitsut pillugit ombudsmandi Ásta Sigrún

Helgadóttir maj 2016-imi ataatsimeeqatigaa. Ataatsimiinnermi siunertaavoq Islandimi akiitsut pillugit siunnersuinerit suut piunersut siunnersuinermilu misillitakkat misissornissaat. Taamaaliortoqarpoq nassuiaammik suliaqarnermut atatillugu, tassuunakkut siunnersuisarfimmik pilersitsinissamut periarfissat nalilerneqassallutik, inuit akiitsullit siunnersorneqarsinnaaqqullugit ikiorneqarsinnaaqqullugillu.

Ombudsmandi ataatsimiinnermi ilisimatitsivoq siunnersuisarfik aallartimmat inuit 100-t sinnerlugit atorfinitsinneqartut, ullumikkulli inuit 20-t sinnilaarlugit sulisuusut. Ilanngullugu ilisimatitsissutigaa siunnersuisarfiup pingaarnertut siunertaa tassaasoq inuit ataasiakkaat ilaqtariillu akiitsoqarunnaarnissaannut akeqanngitsumik siunnersussallugit ikiussallugillu.

Aningaasat inuillu ataasiakkaat aningaasaqarnerat pillugit nalinginnaasumik siunnersuineq ajorput, tassalu qanoq ilaqtariit missingersuusiaminnik akissarsiaminnut sanilliullugit eqqortitsinnaanersut qanorlu akiitsutigut ajornartorsiutit pinngitsoortissinnaaneraat.

Akiitsunik ajornartorsiuteqaleraanni aatsaat siunnersorneqarsinnaavoq ikiorneqarsinnaallunilu. Siunnersuisarfik taamaalilluni pinaveersaartitsiniarluni siunnersuineq ajorpoq.

Sulineq imatut ingerlasarpoq, pisortanut namminersortunullu akiitsut takussutissiarineqarsimasarput. Tamatuma kingornatigut akiitsup akilernerqarsinnaasup tamarmiusup akilersornissaanut pilersaarusiortoqartarpoq. Inoqutigiit akissarsiaasa ataasiakkaat ilaqtariillu atuinerat akiitsunut ilanngaatigineratigut qanoq atsigisumik naafferartumik akilersuisinnaanersut naatsorsorneqarsinnaavoq.

Akiliisinnaassuseq aallaavigalugu akiligassaqarfik akilersuinissamut ataatsimut isumaqatiginninniarfigineqassaaq. Siunnersuisup akiitsunut ajornartorsiutit ima atsigippata pineqartorlu akiliisinnaassuseqanngitsoq nalilerpago, taava inuttut akiliisinnaajunnaartutut nalunaaruteqaqqullugu kajumissaarsinnaavaa.

Ombudsmandip uparuarpa pisortanut akiitsut akiligassallu kinguaattoorutit naafferarlugit akilersornissaannut pilersaarusiortoqarsimappat akiligassaqarfinnut ataatsimut isumaqatigiissuteqartoqarsinnaanngitsoq.

Pineqartulli pisortat suliffeqarfiutai assigiinngitsut akiligassanik kinguaattoorfigisani attaveqarfigissagai naafferartumillu akilersuinissamut isumaqatigiissuteqarfigalugit. Akiitsut assersuutigalugu akileraarutitut, ilinniarnermi akiitsunut akilersuutinulluunniit tunngasinnaapput. Akiligassaqarfinnik ataatsimut isumaqatigiissusiortoqarnissaanik suliaqartoqarsinnaannginneranik oqarnermini pivaa inuit akiitsunik ajornartorsiutiminnik qaangiisinniarlugit ikiorniarneqarnerat pisariunerulersiinnarneqarsinnaanera.

Norgemi assigisaanik pisortat akiitsut pillugit siunnersuisarfeqarput, taannali namminersortunut pisortanullu ataatsimut isumaqatigiissusiornissamut piginnaatitaavoq.

Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfiup maj 2016-imi akiitsut pillugit siunnersuisarfeq atugarissaarnermut suliaqarfinni allaffiup pisortaa Reykjavikip kommuniani ataatsimeeqatigaa (www.reykjavik.is).

Allaffiup pisortaata ilisimatitsissutigaa nalinginnaasumik Reykjavikip kommunia kommunillu allat akiitsulinnut tunngatillugu siunnersuineq ajortut. Kommunit 2013 sioqqullugu toqqaannartumik aningaasatigut siunnersuineq ajorput.

Aningaasatigut siunnersuineq siusinnerusukkut sulianik suliarinnittut suliaannut ilaavoq, pingaarnerusunuarlu tunngalluni. Assersuutigalugu ineqarnermut akiliut piffissaq eqqorlugu akilernerqassasoq missingersuutillu eqqortinneqassasut, akiitsoqalertoqaqqunagu.

Aningaasaqarnermik sulialimmik 2013-imi inuit ataasiakkaat ilaqutariillu aningaasaqarnerannik pitsaasumik pinaveersaartitsinissarlu siunertaralugu siunnersuisartussamik ilitersuisartussamillu misiliummik atorfinitsitsisoqarpoq. Pingaartumik kommunip sullitai pisortat ikiorsiissutaannik pisartagaqartuusut siunnersorneqartarput. Kommunimili innuttaasut allat tamakkuninnga tunngassutilinnik saaffiginnissuteqarsinnaapput.

Misiliut ingerlalluarsimavoq aningaasaqarnermillu sulialik aalajangersimasumik atorfinitsinneqarluni, taanna kisiartaalluni namminersortunut aningaasatigut siunnersuisarpoq. Allaffimmi pisortaasup ilisimanngilaa kommunit allat taamatut neqerooruteqarnersut.

Najoqqutarisaq: Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu Naalackersuisoqarfik aamma Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik

5.2 Kalaallit Nunaanni misiliummik suliniut pigiliunneqartussaq

Nunanit allanit misilittakkat saniatigut nunatsinni siunnersuisarfinit piusunit misilittakkat aallerfiginissaat pissusissamisoorpoq, matumani Kommuneqarfik Sermersuup Grønlandsbankillu misilittagaat ilanngullugit.

Kalaallit Nunaanni akiitsut pillugit siunnersuisarnermik misiliummik suliniut peqataaffiginiarlugu soqutiginnittoqarpoq. Tamanna namminersortunit pisortanillu ersersinneqarpoq. Matumani ilanngullugu inissiatileqatigiit suliniummik taamaattumik annertuumik soqutiginninnissaat naatsorsuutigisariaqarpoq. Grønlandsbankip siusinnerusukkut ersersinnikuuaa, suliassaqarfimmi taamaattumik aallartitsinissaq isumaliutigineqareersoq.

Taamaattumik Grønlandsbanki pisussaaffiliinngitsumik oqaloqatigineqarsimavoq, oqaloqatigiinnerullu ingerlanerani assut peqataarusuttorujussuullutik oqaatigaat kiisalu suliniutip taamaattup ilaata aningaasaliiviginissaanut periarfissaqarnersoq misissorusullugu. Matumani ilanngullugu oqaatigineqarpoq suliniummut sulisoqartitsinissamat piumassuseqarlutik. Aaqqissuussineq taamaattoq allani aamma atorineqarsimavoq.

Soorunalimi inatsisitigut siunnersuisarfik, kommunit KANUKOKA-lu akuutinneqarnerusariaqarput.

Ataatsimut isigalugu suliniummi taamaattumi soqutigisallit arlalippassuit akuutinneqartariaqarput, matumani ilusilersugaanera, atuutilersinneqarnera soorlu aamma ingerlanneqarnera aningaasalersorneqarnera ilanngullugit eqqarsaatigalugit.

Misiliummik suliniutip ilaatigut qulaajartariaqarpai:

- suliffiit nutaat pillugit assersuutigalugu siunnersuisarfiit il.il. siunnersuisunik angalasartunillu sulisullit, taakku akiitsulinni ajornartorsiutit sorpiaanersut takusinnaassavaat, tassami kommunini pingaartumik atorfilittat najukkami piusut ilisimassammatigut, aamma
- Qanoq ililluni qulakkeerneqarsinnaanersaq siunnersuisarfik - aningaasartuuteqarfiungaartoq - sunnuteqarluartumik sulinissaminut pisariaqartunik kajumissaaserneqarnissaa matumani sulinerminut atatillugu paasissutissanik pisariaqartunik aallersinnaanissaa ilanngullugu.

5.3 Akiitsut pillugit siunnersueriaasiusinnaasoq pillugu workshopperneq

Aallarniutigalugu ukiup affaata aappaani 2016-imi workshopperitoqassaaq, taanna ima sunniuteqarniartussaassaaq:

- akiitsut pillugit siunnersuisarnissamut suliniummut aaqqissuussinerit assigiingitsut qulaajarneqarnissaannik,
- akiitsut anisitsisarnerillu amerlassusii – inooqatigiinnermullu sunniutit
- suliniutit assigiingitsut ingerlasut ataqatigiinnerat pillugu oqaloqatigiinneq.

Ataatsimeersuaarernerup peqatigisaanik sulinerup ingerlaqqinnissaanut aaqqissuussinerimut sunniuteqaqataasinnaassaaq – suliniummi kikkut akuutinneqassanersut, aqutsisoqatigiit il.il., tak. oqaasertaliussat sinilikkat 5.2.

Oqaasertaliussat sinilikkat 5.2. Suliniutip ingerlarnga siunnersuisarfimmik pilersitsinissaq pillugu aalajangiinissamut tunngavissamut tunngatillugu immikkoortunut agguarneqarnera

Immikkoortoq 1

Ataatsimeersuaarernerup manna siunertaralugu:

- Akiligassanik kinguaattooruteqarneq anisitsisarnermillu ajornartorsiutit annertussusiat peqqutaalu ilisimasaqarfigilissallugit
- Akiitsut pillugit siunnersueriaatsinit misilittakkat ilisimasaqarfigilissallugit
- Innuttaasut pitsaasumik aningaasaqarnissaat akiitsunillu suliarinnittarnerit pillugit siunnersuisarfiup aaqqissugaanera oqaloqatigiissutigissallugu.
- Suliniutip aningaasalersornera – aningaasaateqarfinnit aningaasalersorneqartoq imaluunniit allarterfik?
- Misiliummik suliniummut aqutsisoqatigiit
- Suliniutip pigiliunnera

Peqataasinnaasut: INI A/S, Iserit, Grønlandsbanken, Bank Nordik, Inatsisitigut Siunnersuisarfik, Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik, Ineqarnermut Naalakkersuisoqarfik, Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik, Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik, Grønlandske Revisorer, Kommunit, KANUKOKA

Immikkoortoq 2

Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnermut akiitsullu pillugit siunnersuisarfiup atulersinneqarnera allaaserineqarneralu.

- Aqutsisoqatigiit
- Suliniummi aqutsisussanik suliniummilu sulisussanik sulisussarsiorneq
- Akiitsut pillugit siunnersuisarfiup qaammarsaatigineqarnera
- Ajornartorsiutinut peqqutaasut pillugit misilittakkanik ilisimasanillu katersineq
- Suliniummut piffissaliussaq ukiut 1-2
- Aaqqissuussinerup nalilersorneqarnera.

Immikkoortoq 3

Pinaveersaartitsilluni sulineq. Aaqqissuussaq allanik suliniutinik ilaqartillugu allineqartariaqarpa?

- Inuit katitigaanerit qanoq ippa? Ajornartorsiutit suut? Suliniutit allat pisariaqarsinnaapput.
- Ajornartorsiutinut peqqutaasut ilisimasaqarfigilissallugit.

- Suliniutit:
 - Piginnaangorsaqqiinnginnermi suliniut?
 - Piginnaangorsaqqiinnermi suliniutit?
 - Suliffissanik pilersitsiniarluni suliniuteqartariaqarneq?
 - Aningaasatigut sanngiinnerusunut pikkorissartitsinerit?
 - Ilaqutariit højskolertinneqartarnerat
 - Atornerluisunut katsorsartinnissamut neqeroorutit
 - Inuusuttunut suliniutit atuarfinnilu atuartitsineq

Aaqqissuussanik ataavannerusunik pilersitsineq”

Najoqqutarisaq: Ilaqutariinnermut, Naligiissitaanermut Isumaginninnermullu Naalakkersuisoqarfimmut Workshoppimi innersuussutit ilanngussaq 3-mi ilanngunneqassapput kiisalu workshoppertoqareerpat ingerlaqqinnissamut iliuseqarnissamullu pilersaarummut siunnersuummi immikkoortoq 6-imi ilanngunneqassallutik.

6. Suliap ingerlaqqinnissaanut iliuusissatullu pilersaarummut siunnersuut – workshopip kingorna

- a. Workshop sap. Ak. 42
- b. Misiliummik suliniut, siunertaq, imaa, aaqqissugaanera aninggaasalersorneqarneralu?
- c. Inatsisiliornermi suliniutinut siunnersuutit innuttaasunut, pisortanut suliffeqarfinnullu aningaasatigut kingunerisinnaasaat - piffissalersuineq
- d. Attaveqatigiinneq
- e. Atuuffiit akisussaaffiillu agguataarneqarnerat

Workshoppertoqareerpat inaarneqassaaq

Ilanngussat

Ilanngussaq 1: Kommuneqarfik sermersuumi piffissami 2013-2015-imi utertitseqqinnissamut ikiorsiissutit

Kommuneqarfik Sermersuumi ukiut siuliini pingasuni ikiorsiissutinik utertitsisussaataasarnep sukumiisumik allaaserineqarnera. Inuit qassit qanorlu amerlatigisunik pisariaqartitanullu sunut akiitsoqarnersut tabelimi takutinneqarpoq

Tabel x. Kommuneqarfik Sermersuumi piffissami 2013-2015 ikiorsiissutinik utertitsisussaataasut takussutissiarineqarnerat

Nuuk	Aningaasat kr.-	Inuit amerlassu	Tunngavilersuut
2013	1.609.912	206	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutaasut/billettit, najugaqarneq, assartuineq/atissarsineq
2014	871.456	116	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutit/billettit/pisortanit ikiorsiissutit/sullitani eqqiaanermut/ikiorasuagassat.
2015	465.385	57	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/innaallagiamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutit/billettit, najugaqarnermut, assartuinermit/nerisassarsinermit
Katillugit	2.946.75	379	
Paamiut			
2013	701.563	128	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/utaqqisuni allatsinermit akiliut/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutit/billettit, najugaqarnermut, assartuinermit/pequtit/isarussat
2014	760.373	131	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/iserterneq/utaqqisuni allatsinnermit akiliut/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutit/billettit/uulia/
2015	363.208	91	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/iserterneq/utaqqisuni allatsinnermi akiliut/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutaasut/billettit/gasuulia/nerisassarsinermit/ikiora gasuassat
Katillugit	1.825.14	350	
Tasiilaq			
2013	217.403	40	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutit/billettit,

			najugaqarneq, assartuineq/Gasuulia, nerisassat/ikiorasuagassat.
2014	240.543	55	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/qularnaveeqqutit/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutaasut/billettit, najugaqarneq, assartuineq/Gasuulia, nerisassat/siumoorneq/
2015	116.228	19	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutaasut/innaallagissamut, kiassarnermut, imermut akiligassat kinguaattoorutaasut/billettit/nerisassarsineq/
Katillugit	463.943	114	
Ittoqqortoort			
2013	28.852	5	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit
2014	44.362	6	Ineqarnermut akiligassat kinguaattoorutit/ikiorasuagassat.
2015	87.339	5	Ineqarnermut/innaallagissamut akiligassat kinguaattoorutit.
Katillugit	160.553	16	

Najoqqutarisaq: Kommuneqarfik Sermersooq

Ilanngussaq 2. Ombudsmandip immikkoortumi paasissutissanik paarlaasseqatigiittarneq pillugu oqaaseqaataa

- imarisai workshoppernermi eqqartorneqassapput kingornalu inissinneqarlutik

Attartortut akiliisnaassuseerutilersut isumaginninnermik oqartussaasut siusissukkut suliniutinik aallartisaasarnissaat siunertaralugu kommunit inissiaatileqatigiiffiillu akunnerminni paasissutissanik paarlaaqatigisinnaanissaat pisariaqarpoq. Piffissaq anisitsinissaq pillugu siumut ilisimatitsisarnerup attartortup aningaasaqarneranik naliliinissaq siunertaralugu, matumani isumaginninnermi inissamat innersuussinissamik suliarinninnissamat sivikinnerulersitsisarpoq. Tassunga ataneqartillugu paasissutissanik paarlaasseqatigiissinnaanerup naliliivigineqarnissaa matumani siusissukkut suliniutinik aallartitsinnermut tunngatillugu kingunerisnaasai ilanngullugit ombudsmandimit oqaaseqarfigineqarnissaat pisariaqartinneqarpoq.

"29. december 2015 Nukissiorfiit akiitsut pillugit paasissutissanik kommuninut ingerlatitseqqillutik tunniussisarnerat Nukimmik pilersuineri suliffeqarfik Nukissiorfiit Ombudsmandip apeqquteqaateqarneratigut paasissutissiissutigaaat sullitat akiitsoqartut tamarmik allattorsimaffii suliffeqarfiup kommunini isumaginninnermik ingerlatsivinnut siusinnerusukkut nassiuttarsimallugit.

Tamanna sullitat akiitsoqartut isumaginninnermilu ikiorsiissutinik pisariaqartitsisut pillugit ataatsimut suleqatigiinnermi ilaasutut pisarsimavoq. Ombudsmandi pissutsit taamaannerat tunngavigalugu aalajangerpoq suliami annertunerusumik iliuuseqaqqinniarani.

Ombudsmandip tamatumani manna pingaartillugu isiginiarpaa, tassalu Nukissiorfiit paasissutissiissutigaaat periaaseq pineqartoq Ombudsmandip saaffiginninnera ukioq ataaseq sinnerlugu siqqullugu atorneqarunnaarsimasoq, paasissutissanillu ingerlatitseqqilluni tunniussisarneq pillugu tunaartarisassat il.il. suliffeqarfiup suliarisimagai (8. oktober 2015-imi inaarlugu suliarineqarpoq, j.nr. 2015-909-0004).

Nukimmik pilersuineri suliffeqarfik Nukissiorfiit innuttaasup saaffiginnissuteqarnera tunngavigalugu allakkatigut 30. juni 2015-imeersutigut qinnuigaakka sullitani innaallagissamat, imermut kiassarnermulluunniit akiitsullit pillugit paasissutissanik kommuninut ingerlatsitseqqittarnersut – siusinnerusukkulluunniit ingerlatitseqqittarsimanersut – paasissutissiissutigequllugu. Nukissiorfiit allakkatigut 24. juli 2015-imeersutigut ilaatigut makku oqaatigaat: "[...] Pissutsit saaffiginnissutit tunngavigalugu misissorpakka, paasissutissiissutigisinnaavaralu sullitat akiitsui pillugit paasissutissat Nukissiorfiit kommunini isumaginninnermik ingerlatsivinnut siusinnerusukkut tunniuttarsimagaat. Taamatut tunniussineq sullitat akiitsullit taamalu isumaginninnikkut ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsisut pillugit ataatsimut suleqatigiinnermut ilaatillugu pisarsimavoq.

Sulisunit taamani periaatsimik ilisimasaqartunit tamatumunnga atatillugu paasitinneqarpunga paasissutissanik tunniussisarneq sullitat akiitsullit tamarmik allattorsimaffiannik nassiussinikkut pisarsimasoq. Periaaseq taanna april 2014-imi atorneqarunnaarpoq, paasissutissanillu kommunini isumaginninnermik ingerlatsivinnut oqaatigineqartutut periaaseqarluni taamanimiilli tunniussisoqartarsimanani. Paasissutissanik tunniussisarneq pillugu inatsiseqartitsineq atuuttoq Nukissiorfiit ullumikkut malippaat.

Tamatumunnga atatillugu paasissutissiissutigisinnaavara paasissutissanik tunniussisarneq pillugu tunaartarisassat suliarineqarsimmata periaatsillu atulersinneqarsimallutik, taamaallutik sulisut – soorlu sullitaq suleqatigisartagarluunniit paasissutissanik pissarsiniarluni saaffiginnikkaangat – qanoq iliussanerlutik ilisimareertalerlugu. Siusinnerusukkut periaasiusimasoq Nukissiorfiit sinnerlugit ajuusaarutigissavara, paasissutissallu amerlanerusut perusunneqarpata ikiuunnissannut soorunalimi piareersimallunga." (Atorfeqarfimmi nutsigaavoq) Nukissiorfiit allakkatigut 8. oktober 2015-imeersutigut nalunaarfigaakka pissutsit taamaannerat pissutigalugu suliami annertunerusumik iliuuseqaqqinniarnanga aalajangertunga, allakkallu taakkua assilinerat Pinnngortitamut, Avatangiisinut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfimmut nassiullugu.

Tamatumani manna pingaartillugu isiginiarpara, tassalu periaatsip pineqartup april 2014-imi atorneqarunnaarsimanera paasissutissanillu ingerlatitseqqilluni tunniussisarneq pillugu tunaartarisassat il.il. suliarineqarsimanerat Nukissiorfiit paasissutissiissutigaaat."

Inatsisartut Ombudsmandiat Noorlernut 53 Postboks 1606 3900 Nuuk +299 32 78 10 - See more at:

<http://www.ombudsmandi.gl/nutaarsiasat/2015/nukissiorfiit-paasissutissanik-ingerlatitseqqittarnertar>

Bilag 3. Akiitsoqarneq akiitsunillu akilersuineq pillugu workshoppertitsinermi inerniliussat innersuussutilu

– workshoppennissap aggersup naammassineqareerpat imarisai suliarineqassapput